

SWiPE

**Successful
Wildlife Crime
Prosecution
in Europe.**

**Természet elleni bűncselekmények-
Nemzeti jelentés Magyarországról**

TRAFFIC

**Pravosudna
akademija**

Természet elleni bűncselekmények – Nemzeti jelentés Magyarországról

Kiadta:

TRAFFIC és WWF Magyarország, 2022.09.30.

Írta:

Balogh Annamária, Dedák Dalma,
Kecse-Nagy Katalin, Patkó László

Hozzájárult még:

Sütő Dávid

Kiadványtervezés és illusztrációk:

Walton Promotion

Az alábbi jelentés összeállítása a LIFE pénzügyi támogatásával valósult meg. Az Európában elkövetett természet elleni bűncselekményekkel szembeni sikeres vádemelések nevű LIFE19 GIE/BG/000846 számú projekt („LIFE SWiPE”) keretén belül. A SWiPE számos partner együttműködésének eredménye: WWF Bulgária (vezető partner), Horvát Köztársaság Államügyészsége, Fauna & Flora International (Románia), Horvát Igazságügyi Akadémia, szerbiai WWF Adria, WWF Adria, WWF Spanyolország, WWF Magyarország és TRAFFIC, WWF Olaszország, WWF Lengyelország, WWF Románia, WWF Szlovákia és WWF Ukrajna (társult kedvezményezettek).

A projektben résztvevő partnerek hálásan köszönik az Európai Bizottság anyagi támogatását. Magyarországon a projekt az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövetségének és az Agrárminisztériumnak társfinanszírozásával valósulhatott meg.

A jelentés tartalmáért kizárólag a TRAFFIC és a WWF Magyarország felelnek, a jelentésben szereplő vélemények is ezen szervezetek álláspontját tükrözik.

A földrajzi egységek jelen kiadványban szereplő elnevezései alapján nem vonható le következtetés azzal kapcsolatban, hogy az együttműködő partnerek, a jelentés szerzői, valamint az őket támogató szervezetek hogyan vélekednek egyes országok, térségek vagy területek határaitól, illetőleg azok és hatóságaik jogállásáról.

Projekt honlapja: www.StopWildlifeCrime.eu

© TRAFFIC 2022. © WWF Magyarország 2022. Minden jog fenntartva. A fényképek és a szöveg reprodukálása vagy másolása sem elektronikus, sem más módon nem megengedett; kiadása a szerzők és a kiadók előzetes beleegyezése nélkül szigorúan tilos.

Javasolt idézési forma: Balogh, A., Dedák, D., Kecse-Nagy, K., Patkó, L. Successful Wildlife Crime Prosecution in Europe (2022). *Analysis of the effectiveness of wildlife crime prosecution in Hungary. National report., Budapest.*

The SWiPE project has received funding from the LIFE Programme of the European Union.

PARTNERS

TRAFFIC

Rövidítések

CITES	Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)
ECD	Európai uniós irányelv a környezet büntetőjog általi védelméről (Environmental Crime Directive)
EU	Európai Unió
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EJEE	Emberi Jogok Európai Egyezménye
EMPACT	Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats)
ENPE	Ügyészek Európai Környezetvédelmi Hálózata (European Network of Prosecutors for the Environment)
EUFJE	Bírák Európai Unió Környezetvédelmi Fóruma (European Union Forum of Judges for the Environment)
ILEA	Nemzetközi Rendészeti Akadémia (International Law Enforcement Academy)
IUCN	Természetvédelmi Világszövetség (International Union for Conservation of Nature)
KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztály	Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztálya Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya
NEST	Nemzeti Környezeti Biztonsági Munkacsoport (National Environmental Security Task Force)
PPJE	Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya
SWiPE	Successful Wildlife Crime Prosecution in Europe projekt
UNODC	Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (United Nations Office on Drugs and Crime)
SWiPE	Successful Wildlife Crime Prosecution in Europe
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime

Tartalomjegyzék

Rövidítések	4
Köszönetnyilvánítás	6
1. Vezetői összefoglaló	7
2. Az Európában elkövetett természet elleni bűncselekményekkel szembeni sikeres vádemelésekről szóló SWiPE projekt bemutatása	12
2.1. Célok és fő célkitűzések	12
2.2. Természet elleni bűncselekmények definíciója	13
3. Módszertan	15
3.1. A jelentés tartalma	15
3.2. Az adatgyűjtés általános módszertana	15
3.3. Az adatok köre	16
3.4. Módszertani megjegyzések, magyarországi sajátosságok	18
4. Általános tudnivalók Magyarországról	20
5. A természet elleni bűncselekményekre és a hatáskörökre vonatkozó jogszabályok	22
5.1. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok	22
5.2. A bűnüldöző hatóságok szerepe a természet elleni bűncselekményeknél a büntetőeljárás különböző fázisaiban	41
5.3. Esettanulmányok	56
6. A védett fajokat érintő bűncselekmények elemzése	62
6.1. Az adatok hozzáférhetősége, teljessége és következetessége	62
6.2. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adatok összesített elemzése	65
6.3. Védett fajok illegális kereskedelmének előfordulásának mértéke és típusai	70
6.4. A védett fajok illegális kereskedelme kapcsán indult büntetőeljárások kimenetele	76
6.5. Büntetőjogi szankciók védett fajok illegális kereskedelme esetén	83
6.6. Tendenciák és regionális különbségek	87
6.7. További természet elleni bűncselekmények elemzése	93
7. A természet elleni bűncselekmények elleni küzdelem különböző szakaszainak hatékonysága és kihívásai	97
7.1. Felderítés és vizsgálat	98
7.2. Vádemelés	108
7.3. Bírósági szakasz és büntetőjogi szankciók	111
7.4. Prevenció	115
8. Ajánlások	116
Felhasznált irodalom	125

Köszönetnyilvánítás

A jelentés szerzői szeretnének köszönetet mondani Imre Gergelynek, Kretz Krisztinának és dr. Soczó Rafaelnek, valamint dr. Daróczi Istvánnak a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztálya Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályáról, dr. Farkas Évának az Országos Rendőr-főkapitányságról, a CITES magyarországi Igazgatósági Hatóság munkatársainak, Harnberger Györgynek a NAV Vám Főosztályáról, Godányi Eszternek a Pest Megyei Kormányhivataltól, Varga Csaba igazságügyi szakértőnek, Árvay Mártonnak a Magyar Madártani Egyesülettől, dr. Bartha Jánosnak, dr. Teszár Lászlónak a Legfőbb Ügyészségről, dr. Laczi Beátának, dr. Szántó Virágnak, valamint dr. Balogh Márta bírónak a Tatabányai Törvényszékről, dr. Suhajda-Molnár Krisztina bírónak a Fővárosi Törvényszékről, a dr. Várhegyi Éva bírónak az értékes javaslatokért, segítségért, amellyel hozzájárultak a tanulmány létrejöttéhez. Hálásak vagyunk azon kollégáinknak, akik részt vettek félig strukturált interjúinkon: a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztálya Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályáról, az ORFK-ról, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról és a CITES magyarországi Igazgatósági Hatóságáról, valamint a megyei kormányhivatalokról és a nemzeti park igazgatóságok munkatársainak, az ügyészeknek – beleértve az ENPE (Európai Környezetvédelmi Ügyészhalózat) magyar tagjait –, a bírácoknak, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes irodájában dolgozó kollégáknak, a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács (CIC), az Országos Magyar Vadászati Védegylet (OMVV), az Országos Magyar Vadászkamara (OMVK) és a WWF Magyarország munkatársainak, valamint a Nemzeti Közszerológiai Egyetem kutatóinak, az Országos Kriminológiai Intézet környezet- és természetvédelemmel foglalkozó kutatójának, egy vadásznak, egy vadgazdálkodási szakértőnek és egy kisállatkereskedés vezetőjének. Köszönjük a SWiPE-partnereknek, Blanca Berzosának a WWF Spanyolországtól, valamint a TRAFFIC munkatársainak, a projekt megtervezésében és a jelentés ellenőrzésében nyújtott támogatásukat. Végezetül pedig hálás köszönet illeti az Európai Uniót, az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövetségét és az Agrárminisztériumot, amiért anyagilag támogatták a projektet, ezáltal e kutatás elvégzését is.

1. Vezetői összefoglaló

A természet elleni bűncselekmények nem csak a környezetünkre, a védett fajokra és élőhelyekre, hanem a társadalomra is veszélyt jelentenek. A természet elleni bűncselekmények gyakran kapcsolódnak a szervezett bűnözéshez, ezért az Európai Unió 2018 óta az Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen (EMPACT) nevű együttműködési kezdeményezésen belül a természet elleni bűncselekményeket prioritásként kezeli a súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelem során. A természet elleni bűncselekményekkel szembeni fellépés emellett értelemszerűen a magyarországi védett fajok megmentését is jelenti. Ráadásul mivel Magyarország határos a schengeni térségen kívül eső országokkal, így tranzitországgként és jogellenesen szerzett, egzotikus vadon élő fajok importőr országaként egyaránt felelősség terheli. A Successful Wildlife Crime Prosecution in Europe (SWiPE) című projekt, amely a természet elleni bűncselekményekkel szembeni büntető eljárások hatékonyságának növelésével foglalkozik 11 európai országban, áttekintést kíván nyújtani az e területen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről a régióban. Ezen projekt keretén belül a természet elleni bűncselekmények közé soroljuk az illegális elejtéseket (pl. védett fajok jogellenes elejtését), védett fajok illegális elfogását, birtoklását értékesítést, kivitelt, valamint behozatalt, tojások jogellenes gyűjtését, a válogatás nélküli elejtést vagy elpusztítást (pl. mérgező csalétkek, nem szelektív és illegális csapdák használatát).

Az alábbi jelentés középpontjában a magyarországi helyzet elemzése áll; a jelentés a természet elleni bűncselekményekről 2015 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan gyűjtött adatokat. A kutatás keretén belül az adatgyűjtés a bűnüldözés különböző fázisai mentén haladt – a leleplezéstől és a felderítéstől kezdve a bírósági döntésig –; emellett félig strukturált interjúkat készítettünk a hatóságok és egyéb olyan intézmények, illetve szervezetek képviselőivel, amelyek kulcsszerepet játszanak Magyarországon a természet elleni bűncselekmények elleni küzdelemben.

Megállapítottuk, hogy a magyarországi jogszabályi keret összességében megfelel a nemzetközi és európai uniós jogszabályoknak, és lehetővé teszi a természet elleni

bűncselekmények sikeres kivizsgálását és büntetőeljárások lefolytatását. Az országban vannak egyértelműen előremutató kezdeményezések; 2021. április 1-jén létrehozták a Nemzeti Környezeti Biztonsági Munkacsoportot (NEST), amely kiváló fórumot jelent a különböző intézmények közötti koordinációra és együttműködésre. A NEST tagjai többek között az Agrárminisztérium, a NAV, a rendőrség, valamint az állat- és növényegészségügyi és természetvédelmi ellenőrzések tekintetében érintett hatóságok. Ennek köszönhetően mélyült a környezeti és a természet elleni bűncselekmények megelőzésében, felderítésében, a hatósági felügyeletben résztvevő szervek közötti együttműködés, valamint létrejött egy környezeti bűncselekményekre fókuszáló továbbképzési rendszer is, amelyben a NEST tagjai, illetve az ügyészségek és a bíróságok munkatársai is részt vesznek. A kutatás során azonosítottunk jó gyakorlatokat, két esetet részleteiben is bemutatunk az esettanulmányokról szóló fejezetben. Az egyik esetben a bűncselekmény elkövetéséből származó illegális hasznot is figyelembe vették a büntetőeljárás során; ez kulcsfontosságú, hogy eltántorítsák az elkövetőket attól, hogy anyagi haszonszerzés céljából természet elleni bűncselekményeket kövessenek el. A hatóságok a magyar civil társadalommal is együttműködnek, így például a ragadozómadarak mérgezéses eseteinek felderítése és vizsgálata során innovatív módon vetettek be a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülethez (MME) tartozó méreg- és tetemkereső kutyákat, amelyeket az MME és a rendőrség közösen képzett ki.

A kutatás során a kihívásokat is azonosítottuk, amelyekre a bűnüldözés szereplőinek további figyelmet kell fordítania. A bizonyos kötöttségek mellett felhasználható adatok tanulságai szerint Magyarországon egyértelműen jelen van a természet elleni bűnözés, és bár az adatbázisunk nem teljes, az elérhető adatok alapján a 2015 és 2020 közötti időszakban felderített természet elleni bűncselekmények jelentős részében (84%-ban) nem történt vádemelés.

Ennek az egyik, számos intézmény működését meghatározó, oka feltételezhetően a megfelelő erőforrások biztosításánál keresendő. A kulcsszerepet betöltő hatóságok rendelkezésére álló emberi erőforrások nem elegendők a hatékony fellépéshez. Habár a szakemberek kapacitásbővítése érdekében már tettek lépéseket az egyes intézmények,

a jelentős személyzeti fluktuáció miatt ezeket a továbbiakban is fenn kell tartani. Emellett a hagyományos képzési tantervekbe be kell építeni a természet elleni bűncselekmények elleni fellépésről szóló részletesebb oktatást is. Ezenkívül szükséges biztosítani a sikeres hatósági fellépéshez a megfelelő tárgyi feltételeket is. A természet elleni bűncselekmények vizsgálatánál kihívást jelenthet a bizonyítékok értékelése és gyűjtése, amely nélkülözhetetlen a sikeres vádemeléshez. Elengedhetetlen tehát a megfelelő protokollok kidolgozása a megfelelő bizonyítékgyűjtéséhez.

A magyar jogszabályi környezetet vizsgálva egy témakörben jogszabálmódosítás is megfontolandó: a természet elleni bűncselekményeknél a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.) szereplő szankciók reflektálhatnának a bűncselekmény elkövetéséből fakadó anyagi haszonszerzés mértékére is. Emellett pedig célszerű lenne a hatályban lévő jogszabályok szélesebb körű ismertetése, mivel a jogszabályok szövegezése és természettudományi háttere miatt a nyilvánosság számára nem mindig könnyen értelmezhetőek a rájuk vonatkozó jogok és az őket illető kötelezettségek. A közfigyelem felhívásának az igazságszolgáltatásban is jelentős szerepe lehet a bűncselekmény tudati oldala szempontjából.

Megfontolandó a környezet- és természet elleni bűncselekmények ügyében történő döntéshozatalhoz kizárólagos illetékességű bíróságok kijelölése; valamint környezeti bűncselekményekre specializálódott bírók kijelölése. Mindez segíthetné az igazságszolgáltatáshoz való hatékonyabb hozzáférést, és az ügyek szakszerű elbírálását is. Rövidebb távon javasoljuk egy hivatalosan elismert szakmai továbbképzés kialakítását ügyészek és bírák számára, amely a környezeti problémákra helyezi a hangsúlyt – beleértve a természet elleni bűncselekményeket is –, hogy ennek segítségével könnyebben átláthassák az ágazaton belüli összetett jogszabályokat, és a bűnüldözés és igazságszolgáltatás keretein belül hozzájárulhassanak a természetvédelmi célok eléréséhez is. Lényeges továbbá, hogy a természet elleni bűncselekményekhez olyan ügyészeket jelöljenek ki, akik részt vettek az ilyen ügyekre vonatkozó környezetjogi továbbképzésen. Javasoljuk továbbá, hogy a bírói függetlenség sérelme nélkül a bírósági ügyelosztásnál is vegyék figyelembe, hogy melyik bírónak van ilyen irányú továbbképzése, tapasztalata.

Magyarországon szinte az összes természet elleni bűncselekménynél elengedhetetlen természetvédelmi szakértő bevonása. A Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara természetvédelmi bűncselekményekre vonatkozó módszertani levele útmutatást adhatna, hogy a természet elleni bűncselekményeknél milyen egységes módszertant kell alkalmaznia a szakértőknek. A módszertani levél a szakértők minőségi követelményeknek való megfelelésen túl az ítékezés egységessége, a jogbiztonság szempontjából is lényeges szerepet tölthetne be.

Az egyes intézmények, hatóságok közötti együttműködés kulcsszerepet játszik a sikeres vádemelésnél az ágazati jogszabályok összetettsége és a multidiszciplináris megközelítés szükségessége miatt. A már meglévő platformokat, például a magyarországi NEST nyújtotta lehetőségeket is lehetne még hatékonyabban hasznosítani a hatóságoknak. A NEST megfelelő fórum lehet arra, hogy a releváns adatok és információk birtokában a tagok meghatározzák a természet elleni bűncselekmények kapcsán a hazai bűnüldözés és a hatósági ellenőrzések, az eljárások nyomon követésének prioritásait. Ezek sikeres végrehajtáshoz egyértelmű indikátorokra és időkeretre is szüksége van. A NEST emellett a visszajelzések és az eljárásban résztvevő állami intézményeknél dolgozók motivációja kapcsán is segíthet; az egyes szereplők kapjanak egyértelmű visszajelzést a munkájukról, ezáltal legyen lehetőségük a fejlődésre. Szintén elvárás, hogy a felderítést végző hatóságok is rendszeres visszajelzést kapjanak a nyomozó hatóságoktól tevékenységükről. Mivel a realizált felderítések nagy része kockázatelemzés eredménye, ennek a területnek a további erősítésére, korszerűsítésére lenne szükség.

A vizsgált időszakban Magyarországon a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos bűncselekmények esetén nem számottevő mértékben (az esetek 16%-ban) történt vádemelés. Azokban az esetekben azonban, amelyekben ezek az ügyek bíróság elé kerültek, szinte minden alkalommal megállapították a terheltek büntetőjogi felelősségét. A kiszabott szankciókat tekintve 2015 és 2020 között Magyarországon a leggyakoribb büntetés a szabadságvesztés és a pénzbüntetés volt, míg a leggyakoribb intézkedések a próbára bocsátás, a megrovás és az elkobzás voltak. Bár e terület további kutatást igényel, elképzelhető, hogy célszerűbben is lehetne a büntetőjogi szankciókat

alkalmazni a természet elleni bűncselekményeknél. A vizsgált időszak alatt például egyszer sem fordult elő, hogy védett fajok illegális kereskedelme miatt valakit eltiltottak volna a foglalkozásától, pedig vélhetőleg voltak olyan esetek, amelyekben ennek lehetett volna helye. A büntetőeljárás mellett a közérdekvédelmi ügyészek is kulcsszerepet játszanak a természet elleni bűncselekményekkel szembeni fellépésnél a magyar jogrendszerben; többek között az okozott környezeti kár megtérítése ellen is felléphetnek, keresetet indíthatnak polgári bíróság előtt. A természetvédelmi célok szempontjából a büntetőjog eszköztárán túl a felelősség egyéb formáira (polgári jogi és közigazgatási jogi) is több hangsúlyt kell helyezni a természet elleni bűncselekményeknél is.

Szükséges továbbá a természet elleni bűncselekményekre vonatkozó, megfelelő minőségű adatok hozzáférhetőségének biztosítása az érintett érdekelt felek, és amennyiben lehetséges, a nyilvánosság számára is. Létfontosságú, hogy a bűnüldözés különböző fázisaira vonatkozó információkat össze lehessen kapcsolni, mert így lesz áttekinthető és érdemben elemezhető egy-egy ügy és a rendszerszintű trendek is. Ilyen jellegű adatgyűjtések és elemzések a hatóságok munkáját is nagy mértékben segíthetik, a problémák azonosításán és a prioritások kijelölésén túl a munka nyomon követése és értékelése kapcsán is. További kutatási területeket azonosítottunk a jelentés készítésekor (lásd az ajánlásokat tartalmazó fejezetet). E kutatások előfeltétele azonban a megfelelő minőségű adatok hozzáférhetősége. A NEST kulcsszerepet tölthet be ezen adatok átadását biztosító jogszabályi környezet kialakításában, az adatok elemzésében, valamint abban, hogy az elemzések eredményei alapján meghatározza a prioritásokat, megtervezze a tevékenységét – egyértelmű sikermutatókkal –, végrehajtsa ezt a tervet, és értékelje a teljesítményét.

Számos jó gyakorlatot lehet tehát azonosítani az országban, jelentős előrelépések vannak a természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelemben. A továbbiakban viszont mind a bűnüldözés különböző szakaszaiban résztvevő szereplőknek, mind pedig a jogalkotónak nagyobb hangsúlyt kell fektetniük a természet elleni bűncselekmények felderítésére a hatékony fellépés érdekében. A kutatás alapján összeállított részletes javaslatunk megtalálható a jelentés ajánlásokat tartalmazó fejezetében.

2. Az Európában elkövetett természet elleni bűncselekményekkel szembeni sikeres vádemelésekről szóló SWiPE projekt bemutatása

2.1. Célok és fő célkitűzések

A természet elleni bűncselekmények jelentősen csökkentik a biológiai sokféleséget, és az európai állat- és növényfajok állománycsökkenéséhez vezethetnek. Ezek a bűncselekmények egyáltalán nem jelentéktelenek: a környezetre gyakorolt hatásukon túlmenően veszélyt jelentenek a gazdasági és társadalmi fejlődésre, valamint a biztonságra is. A természet elleni bűncselekményeket gyakran szervezett bűnözői csoportok követik el, és sok esetben összefüggésbe hozhatók korrupcióval is. Tehát rendkívül sürgető ezekkel szemben a jogszabályok betartatása és a hatékony ügyészi munka.

A SWiPE projekt keretein belül végzett tevékenységek célja, hogy a környezetvédelmi előírások hatékony megfeleltetésének, a határokon átívelő tudáscsere és az érintett hatóságok közötti együttműködés fokozásának érdekében felhívják az ügyészségek és a kiválasztott bűnüldöző hatóságok figyelmét erre a területre. A SWiPE célja, hogy segítse csökkenteni az európai védett fajok jogellenes elpusztítását, támogassa a veszélyeztetett európai biológiai sokféleség helyreállítását, az ökoszisztémák egészségének megóvását, és csökkentse Európa részvételét a védett fajok illegális kereskedelmében. Ezen felül ahhoz is hozzá akar járulni, hogy minél több elkövetett bűncselekmény ügyében záruljon megfelelő eredménnyel a büntetőeljárás.

A projekt célkitűzései a következők:

- A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adatok összegyűjtése 11 célországban (Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Magyarország, Olaszország, Lengyelország, Románia, Szerbia, Spanyolország, Szlovákia és Ukrajna), valamint a rendelkezésre álló adatok betáplálása a meglévő, megbízható

természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos információkat tartalmazó adatbázisokba, hogy hozzáférhetővé tegye az adatokat, javítsa azok összevethetőségét Európán belül, és hozzájáruljon a bűnüldöző szervek hatékonyabb munkájához.

- A természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szakemberek (pl. ügyészek és bűnüldöző szervek szakértői) tudatosságának, ismereteinek és kapacitásának növelése a 11 célországban annak érdekében, hogy javuljon a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos folyamatok hazai és nemzetközi irányítása.
- Információnyújtás és a vonatkozó nemzeti és európai szintű szakpolitikák érdemi megváltoztatása a természet elleni bűncselekmények, valamint azok súlyosságának és jelentős hatásainak elismerése érdekében.
- A szakemberek és a nyilvánosság figyelmének felhívása a természet elleni bűncselekményekre.

2.2. A természet elleni bűncselekmények definíciója

A természet elleni bűncselekmények, beleértve az illegális elejtést, a védett fajok illegális kereskedelmét és a jogellenes mérgezést, jelentősen csökkentik a biológiai sokféleséget, és a védett fajok állománycsökkenéséhez vezethetnek.

A természet elleni bűncselekmény fogalmának több definíciója is létezik. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) például a védett fajok elleni bűncselekményeket a következőképp határozza meg: „a fából és a nem fából készült erdei termékek, valamint a vadon élő állat- és növényfajok nemzeti vagy nemzetközi joggal ellentétes elvétele, kereskedelme (kínálata, értékesítése vagy illegális kereskedelme), behozatala, kivitele, feldolgozása, birtoklása, megszerzése és fogyasztása. Tágabb értelemben véve tehát a természet elleni bűncselekmények a világ vadon élő növény- és állatfajainak illegális kizsákmányolását jelentik.”¹ A természet elleni bűncselekmények különböző kategóriákba sorolhatók az indítékok, az érintett

---

¹ További információkat a következő honlapon találhat: <https://www.unodc.org/unodc/en/wildlife-and-forest-crime/overview.html>

fajok és az alkalmazott módszerek alapján. A nemzeti jogszabályok e bűncselekmények meghatározására ezen kategóriák kombinációit használják.

A SWiPE projekt természet elleni bűncselekmények alatt a védett fajokat közvetlenül károsító jogellenes cselekmények minden formáját érti, amelyeket a projekt 11 országában elkövetnek, és amelyek a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (CITES), a vadon élő fajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek², valamint az uniós élőhely- és madárvédelmi irányelveiben felsorolt állatfajokat érintik. A magyarországi módszertan kissé eltért ettől, mivel olyan természet elleni bűncselekményeket elemeztünk, amelyek tárgya a CITES függelékeiben és a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletekben szereplő élőlények, valamint a nemzeti szinten védett állat- és növényfajok. A SWiPE projekt az alábbi természet elleni bűncselekményekre és ezeknek alkategóriáira összpontosít (a teljesség igénye nélkül):

- Illegális elejtést;
- Illegális elfogás, birtoklás, kínálat és értékesítés, kivitel, valamint behozatal;
- Tojások jogellenes gyűjtése;
- Válogatás nélküli elpusztítás (pl. mérgező csalétkék, nem szelektív és illegális csapdák használata);

---

² Az EU valamennyi tagállama és maga az EU is részes fele a CITES-egyezménynek. A CITES-egyezménnyel kapcsolatos rendeleteket a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek tartalmazzák. További információk arról, hogy miként implementálták a CITES-egyezményt az unióban, jelen dokumentum jogszabályi háttérrel szóló részében található, valamint itt olvashatók: https://ec.europa.eu/environment/cites/legislation_en.html.

A SWiPE projekt partnerei: **WWF Bulgária** (vezető partner), **Horvát Köztársaság Államügyészsége**, **Fauna & Flora International (Románia)**, **Horvát Igazságügyi Akadémia**, **szerbiai WWF Adria**, **WWF Adria**, **WWF Spanyolország**, **WWF Magyarország** és **TRAFFIC**, **WWF Olaszország**, **WWF Lengyelország**, **WWF Románia**, **WWF Szlovákia**, és **WWF Ukrajna** (társult kedvezményezettek).

A projekt 2020 szeptemberében kezdődött és 2023 augusztusának végéig tart.

A SWiPE célja, hogy visszaszorítsa és végső soron csökkentse az jogellenesen leölt európai védett fajok számát, támogatva ezzel a veszélyeztetett európai biológiai sokféleség helyreállítását és az ökoszisztémák egészségének megóvását. A projekt a nemzeti és regionális ügyészeket, a nemzeti és a regionális bűnüldöző szervek tagjait, valamint adott esetben a civil szervezetek szakembereit, a természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó egyéb szakértőket, a bírakat, a nemzeti minisztériumok és igazságügyi akadémiák munkatársait célozza meg.

A projektről, annak céljairól és partnereiről a következő weboldalon található további információ: stopwildlifecrime.eu

3. Módszertan

3.1. A jelentés tartalma

A SWiPE nemzeti jelentései átfogó áttekintést nyújtanak a 11 célországban történt természet elleni bűncselekményekről a különböző fajok és bűncselekménytípusok tekintetében. Minden egyes nemzeti jelentés elemzi az adott országban elkövetett természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adatokat. A SWiPE-csapatok tagjai emellett félig strukturált interjúkat készítenek a bűnüldöző hatóságok és egyéb olyan kiválasztott intézmények, illetve szervezetek képviselőivel is, amelyek fontos szerepet játszanak a természet elleni bűncselekményekkel szembeni aktív küzdelemben. A nemzeti jelentések az interjúk során szerzett információk összefoglalását is tartalmazzák.

3.2. Az adatgyűjtés általános módszertana

Az adatok és információk gyűjtése során mind a 11 nemzeti jelentés a következőkre összpontosított:

- a) A természet elleni bűncselekmények felderítésének és az ügyészi munkának hatékonysága: félig strukturált interjúkat készítettünk, amelyek célja az intézményi

felépítésre vonatkozó információk megszerzése, valamint a természet elleni bűncselekmények felderítésének feltárása volt. A jelentésekben a bűnüldözés különböző fázisaira (nyomozás, vádemelés és bírósági eljárások) is kitértünk, valamint foglalkoztunk a jogszabályi kerettel és a jog gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos kihívásokkal – nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. Az adatokkal kapcsolatos kérdések az információhoz való hozzáférésre, az adatgyűjtésre és az információcserére, valamint a nemzeti és nemzetközi szintű intézményi együttműködésekre irányultak. Arról is megkérdeztük az interjúalanyokat, milyen továbbképzésre lenne szükség a természet elleni bűncselekmények leleplezésének, felderítésének és büntetőeljárási folyamatainak javítása érdekében. Az interjúkat a megkérdezett intézmények képviselőivel készítettük el; a részletes lista a 72–73. oldalon található.

- b) Konkrét természet elleni bűncselekmények: a 2015 és 2020 közötti időszakban regisztrált természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adatokat közvetlenül az érintett intézményektől vagy nyilvánosan elérhető adatbázisokból szereztük be.
- c) Az összesített adatok vagy közvetlenül az érintett intézményektől, vagy nyilvánosan elérhető forrásokból (pl. weboldalakról, éves jelentésekből) származnak. Ezek az adatok alapvető információkat nyújtanak az adott időszakban bejelentett vagy vizsgált esetek számáról, valamint a szankciók számáról és/vagy típusáról. Amikor nem álltak rendelkezésre nyers adatok, akkor összesített adatokat használtunk.

3.3. Az adatok köre

- **Az incidens típusa:** bűncselekmények; szabálysértések;³ és a bűnüldöző hatóságok helyett más hatóságok (pl. nem kormányzati szervezetek, vadgazdálkodási és természetvédelmi szakemberek) által dokumentált incidensek.

---

³ A jelentésben megjelenhetnek adatok közigazgatási jogsértésekről is (a CITES listás fajok kapcsán), mivel a projekt célja a természet elleni bűncselekmények kiterjedtségének vizsgálata volt, valamint azon okok feltárása, amiért az ügyek nem kerülnek bíróság elé. A közigazgatási jogsértések elemzése segít megérteni a természet ellen elkövetett bűncselekmények tényleges mértékét.

- **Védelem típusa:**
  - CITES (Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről) és a 338/97/EK tanácsi rendelet a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről – valamennyi felsorolt állat- (beleértve a szárazföldi, tengeri és édesvízi fajokat) és növényfaj.
  - Az Európai Unió élőhelyvédelmi irányelve és madárvédelmi irányelve – állatfajok.
  - Nemzeti jogszabályok és rendelkezések (általában vadászattal, horgászattal és halászattal, valamint természetvédelemmel kapcsolatban) – állatfajok.

- **A jogellenes cselekmények köre:**
  - Állatok szándékos, illegális elpusztítása – pl. húskért, bőrkért vagy trófeáért, ismerethiányból, félelemből vagy versengésből;
  - Illegális elejtés, csapdázás, és tartás (beleértve a háziállatként történő jogellenes tartást és a solymászatot is);
  - Tojások vagy az egyes állati fejlődési szakaszok (pl. lárva, báb) bármely egyéb megjelenési formáinak jogellenes gyűjtése;
  - Szándékos sérülés okozása,
  - Illegális kereskedelem (minden tiltott kereskedelmi tevékenység, beleértve az élő vagy elpusztult példányok, azok részeinek vagy származékainak szállítását, megvásárlását, kereskedelmi célú megszerzését, kereskedelmi célú nyilvános bemutatását, kereskedelmi célú felhasználását, birtoklását, értékesítésre való felkínálását, értékesítését, bérbeadását, cserekereskedelmét, csereügyletét és a hasonló tevékenységét, elszállítását és elfogyasztását, valamint illegális eredetű fajok bekerülése a kereskedelmi láncba⁴);
  - A védett fajokat potenciálisan (és tudatosan) veszélyeztető, válogatás nélküli elejtése és elpusztítása, mérgező csalétkék, nem szelektív és illegális csapdák használata.

---

⁴ Az illegális eredetű fajok bekerülése a kereskedelmi láncba vadon élő fajok jogellenes elejtésére utal, amelyek aztán a forrás téves megjelölésével (pl. fogságban tenyésztettként) „legálissá” válnak. Lásd a délkelet-ázsiai papagájfajok példáját:

https://www.traffic.org/site/assets/files/12341/a_review_of_trade_in_southeast_asian_parrot_species.pdf

A magyar SWiPE-csapat a nemzeti jogszabályok által védett növényfajokat is figyelembe vette a jelentés elkészítésekor.⁵

- **Bűncselekménytípusok, amelyekre a SWiPE projekt nem tér ki:**
  - Az ökoszisztéma általános károsítása (pl. tüzek és olajszennyezés);
  - A környezeti bűnözés egyéb formái (pl. illegális hulladéklerakók, idegenhonos invazív fajok szabadon engedése vagy kereskedelme);
  - Nem védett (pl. vadászható) fajok orvvadászata (pl. gímszarvas idényen kívüli, engedély nélküli elejtése);
  - Nem védett fajok orvhalászata és orvhorgászata;
  - Az odúk, fészkek, telelőhelyek és egyéb menedékek elpusztítása;
  - Az állatjóléti jogszabályok megsértése.
- **Az összegyűjtött esetek az alábbi időszakból származnak:** 2015–2020. Valamennyi releváns ügy a 2015 és 2020 közötti időszakból, függetlenül attól, épp melyik szakaszban van az eljárás (pl. bíróságok esetében minden rendelkezésre álló ügy, tehát nemcsak a már lezárult, hanem a folyamatban lévő ügyek is). Azokat a bűncselekményeket, amelyeket 2015 előtt követtek el – vagy amelyekben a jogsértés időpontja nem ismert –, de amelyek esetében a büntetőeljárásra vagy a döntés meghozatalára 2015-ben vagy később került sor, ugyanúgy szerepeltettük a jelentésben, mint azokat a bűncselekményeket, amelyeket 2015 és 2020 között követtek el, de amelyek kapcsán a büntetőeljárásra 2020 után került sor – vagy a jelentés írásakor még folyamatban volt az ügy.

3.4. Módszertani megjegyzések, magyarországi sajátosságok

A magyarországi hatóságoktól kapott adatok nem tettek különbséget a védett állat- és növényfajok között, ezért az elemzésbe a magyar jog szerint védettnek minősülő növényfajokat is bevontuk. Nem elemeztük viszont azokat a magyarországi eseteket, amelyekben védett fajokat potenciálisan (és tudatosan) veszélyeztető, nem szelektív

---

⁵ A projektpartnerek saját országuk kapcsán az alábbi természet elleni bűncselekményekre vonatkozó információkat is opcionálisan vizsgálhatták a SWiPE projekt keretein belül: uniós (a vadon élő állatok és növények kereskedelmét szabályzó uniós rendeletektől eltérő) vagy nemzeti jogszabályok által védett növény- és gombafajok; a fentiek szerint nem veszélyeztetettnek minősülő fajok jogellenes leölése; illegális fakitermelés és illegális fakereskedelem; élőhelyek pusztítása.

orvhalászatra, elejtésre vagy elpusztítására került sor – tehát például a nem szelektív csapdákkal elkövetett bűncselekményeket kihagytuk a kvantitatív elemzésből.

Ez a jelentés a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekre fókuszál, ezért a természet elleni bűncselekmények közigazgatási jogi vonatkozásait csak a büntetőjog érvényesítésével összefüggésben mutatja be. Mindazonáltal a Washingtoni Egyezményrel kapcsolatos ügyekben a kormányzati hatóságoktól származó adatokat is felvettük a SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisába, majd az adatok elemzéséről szóló fejezetben elemeztük is azokat. A természetkárosítással összefüggő szabálysértéseket viszont nem elemeztük ebben a projektben.⁶

A teljes magyar bűnüldözés különböző fázisaiban dolgozó tisztségviselőkkel és más, a természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szakértőkkel is készítettünk félig strukturált interjúkat. Az adatok hozzáférhetőségére, teljességére és következetességére vonatkozó részletek az adatelemzésről szóló fejezetben találhatóak.

---

⁶ A magyar jogrendszer szerint a szabálysértések olyan tevékenységek vagy mulasztások, amelyek veszélyesek a társadalomra, de a bűncselekményeknél kisebb fokban. Lásd: a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény.

Általános tudnivalók Magyarországról

Magyarország körülbelül 93 000 km² alapterületű, tengerparttal nem rendelkező ország, amely hét kelet-közép-európai országgal határos és a Pannon biogeográfiai régióban fekszik. A mérsékelt övben található, éghajlata kontinentális, négy évszakkal.

Az ország területének mintegy 22%-át – azaz 2 029 000 hektárt – erdő borítja. Magyarország Forest Landscape Integrity Index szerinti átlagpontszáma 2019-ben 2,25/10 volt, vagyis 172 ország közül a 156. helyen végzett.⁷ Az ország területének mintegy 22%-a védettnek is minősül. Az országot nagyrészt síkságok jellemzik, de számos hegyvonulat is húzódik az ország területén. Az országban található a Balaton is, amely Közép-Európa legnagyobb tava. Magyarország legmagasabb pontja a Kékes 1014 méterrel a tengerszint felett. Magyarországon összesen 10 nemzeti park és 39 tájvédelmi körzet található.⁸ Az országban 234 faj és 47 élőhely áll uniós jogi védelem alatt.⁹

Magyarország lakossága 9,7 millió fő, népsűrűsége pedig 107,1 fő/km².¹⁰ Az ország egy főre jutó GDP-je 33 076 USD.¹¹ Magyarország gazdaságának legfontosabb ágazatai 2018-ban az ipar (25,9%), a nagy- és kiskereskedelem, a szállítás, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (18,5%), valamint a közigazgatás, védelem, oktatás, emberi egészségvédelem és szociális ellátás (16,8%) voltak.¹² Magyarország 2004. május 1-je óta az Európai Unió tagállama.¹³

Magyarország 1985 óta a Washingtoni Egyezmény részes fele. A védett fajok illegális kereskedelmének szempontjából az országot a hagyományosan tranzitországnak tekintik¹⁴: uniós és nem uniós országokkal egyaránt szomszédos, amelyek közül nem

---

⁷ A Forest Landscape Integrity Index a világon az első olyan globális és következetes index, amely az erdők integritását méri, és ehhez figyelembe veszi az emberi eredetű hatásokat is. Az index a megfigyelt és következtetett erdőterhelésre, valamint az elvesztett erdőösszeköttetésekre vonatkozó adatokat integrálja. Lásd még: <https://www.forestintegrity.com/>.

⁸ Részletesebb magyar nyelvű leírás arról, mi számít nemzeti parknak vagy védett területnek: <https://termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-teruletak/>.

⁹ További információ itt érhető el: <https://biodiversity.europa.eu/countries/hungary>.

¹⁰ Az információ forrása (letöltve: 2022. május 5.): <https://biodiversity.europa.eu/countries/hungary>.

¹¹ OECD (2022), Bruttó hazai termék (GDP) (mutató). doi: 10.1787/dc2f7aec-en (letöltve: 2022. február 18.).

¹² ibid.

¹³ Az információk forrása: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/hungary_en.

¹⁴ Az információk forrása: <https://www.traffic.org/site/assets/files/10072/wildlife-trade-in-central-and-eastern-europe.pdf>.

mindegyik tartozik a schengeni térséghez¹⁵. Sok minden utal arra, hogy a védett fajok illegális kereskedelmének fő útvonala a Balkán-félsziget felől Nyugat-Európa felé tart.¹⁶ Mindemellett Magyarország egyben a CITES által védett fajok egyik importőre is. Bizonyos őshonos magyar fajok iránt pedig nemzetközi kereslet mutatkozik, ezek többsége azonban nemzeti védelem alatt is áll, így ritkán jelennek meg a nemzetközi illegális kereskedelemben.¹⁷ A gerincesek szándékos vagy véletlen mérgezése súlyos problémát jelent a magyarországi védett fajok tekintetében. Ennek hátterében leggyakrabban növényvédő szerek (pl. karbofurán) állnak. A mérgezések jellemzően vagy véletlenszerű helytelen mezőgazdasági használaton, vagy szándékosan készített mérgezett csalátkeken keresztül történnek. Véletlen mérgezés általában akkor következik be, ha a csalátékállomásokat nem megfelelően helyezik el, vagy ha a mezőgazdaságban tiltott növényvédő szereket használnak. A mérgezések különösen veszélyesek az ökoszisztémákra, mivel a ragadozók és/vagy dögevők másodlagos – vagy akár harmadlagos – mérgezést szenvedhetnek. A mérgezett csalátkeket néha szándékosan használják emlősök vagy ragadozó madarak közvetlen elpusztítására. Magyarországon 2000 óta egyre gyakrabban jelentik a ragadozó madarak megmérgezését. A globálisan veszélyeztetett parlagi sas (*Aquila heliaca*) igen gyakori áldozat: ezen faj esetében mára a mérgezés lett az elsődleges halálozási ok, ami ráadásul veszélyezteti a magyarországi állomány korábbi kedvező alakulását.¹⁸

Az illegális elejtések vagy az egyedek más módon történő elpusztítása (pl. mérgezéssel) világszerte számos nagyragadozót fenyeget. Bár Magyarországon mindhárom nagyragadozó faj – a szürke farkas (*Canis lupus*), a barna medve (*Ursus arctos*) és az eurázsiai hiúz (*Lynx lynx*) – fokozottan védett, az illegális elejtések továbbra is komoly problémát jelentenek. Hazánkban ezeket a ragadozókat feltehetően elsősorban azért ejtik el, mert konfliktusba kerülnek az emberi érdekekkel (pl. haszonvadfajok elejtéséért folytatott versengés vagy haszonállatok elragadásából származó konfliktusok). Az

---

¹⁵ A schengeni térség egy 26 tagországot magában foglaló, határellenőrzés nélküli övezet Európában https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area_en.

¹⁶ Erről a problémáról például itt olvashat: <https://genesissus.eu/drc/wp-content/uploads/2021/06/Experiences-of-the-Hungarian-customs-authority-in-international-illegal-wildlife-trafficking.pdf>.

¹⁷ További információkat ezen az oldalon találhat: <https://www.cites.hu/hu>.

¹⁸ Deák Gábor, Árvay Márton és Horváth Márton, „Using Detection Dogs to Reveal Illegal Pesticide Poisoning of Raptors in Hungary” (2020) 69 Journal of Vertebrate Biology., p.14.

illegális elejtések megértését nehezíti, hogy nincsenek szigorú becslések annak egyéb halálozási okokhoz viszonyított hatásairól.¹⁹ Az elmúlt évtizedekben csupán néhány olyan esetre derült fény, amelyben nagyragadozók illegális elejtők áldozatául estek, az ún. „rejtve maradó orvvadászat” (*“cryptic poachnig”*) azonban vélhetően gyakoribb jelenség.

5. A természet elleni bűncselekményekre és a hatáskörökre vonatkozó jogszabályok

5.1. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok

5.1.1. A természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos jogszabályok általános bemutatása

„Alkotmányos jogállamban a büntetőjog nem pusztán eszköz, hanem értéket véd és maga is értékeket hordoz [...]”²⁰ A biológiai sokféleség és a veszélyeztetett fajok védelme ugyan nem alkotmányos büntetőjogi elv vagy garancia, de védendő érték a magyar jogrendszerben. A büntetőjog alapvető fontosságú a védett fajokat érintő súlyos jogsértések esetén. Ebben a fejezetben a magyar jogrendszer pillanatnyi állapotát vázoljuk, hogy bemutassuk azt a tágabb keretet, amelyben a bűnüldöző szervek működnek a természet elleni bűncselekmények vonatkozásában. Bár Magyarország jogrendszere kontinentális, a joggyakorlat értékelése is nagy jelentőséggel bír, ezért az esetjogot érintőlegesen ebben a fejezetben, valamint az esettanulmányokról szóló fejezetben is bemutatjuk.

A természetvédelmi célok elérése gyakran igényli a különböző országok összefogását, és mindez érvényes a természet elleni bűncselekmények elleni küzdelemre is. Számos természet elleni bűncselekménynek vannak nemzetközi vonatkozásai, például a

¹⁹ Olof Liberg és mások, „Shoot, Shovel and Shut up: Cryptic Poaching Slows Restoration of a Large Carnivore in Europe” (2012) 279., p.910–915.

²⁰ 11/1992. (III. 5.) AB határozat

bűncselekmény típusa (pl. védett fajok határokon átnyúló illegális kereskedelme), az elkövető (pl. az elkövető nem annak az államnak az állampolgára, ahol az ügyben dönt a bíróság), a terület (pl. az az állam, amely az ügyben dönt, eltérhet attól az államtól, ahol a bűncselekményt elkövették). Ezek sok esetben egynél több állam összehangolt fellépését igénylik. Más szempontból a nemzeti jogszabályok megfelelnek egy sor nemzetközileg elfogadott általános büntetőjogi alapelvnek. Például a legalitás elve megtalálható az Emberi Jogok Európai Egyezményében (EJEE)²¹ és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában (PPJE)²². Magyarország az EJEE aláírójaként és az egyezmény ratifikálásával tiszteletben tartja²³ az EJEE állítólagos megsértéseiről döntő regionális emberi jogi bíróság, az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) esetjogát.

Esetünkben ez azt jelenti, hogy a magyar jogrendszernek, a bíróságoknak és a bűnüldöző szerveknek be kell tartaniuk az EJEE büntetőeljárásra és büntetőjogra vonatkozó elveket. Az uniós tagállamoknak – Magyarországhoz hasonlóan – tiszteletben kell tartaniuk az Európai Unió Alapjogi Chartájában meghatározott alapvető jogokat, amelyek irányadók a büntetőjogra nézve is.²⁴

A védett fajok védelmét szolgáló jogi eszközök mellett olyan konkrét kérdésekre, mint a korrupció vagy a szervezett bűnözés, nemzetközi szerződések is vonatkoznak, amelyeket a magyar jogrendszerbe is átültettek.²⁵ A nemzetközi jog része a magyar jogrendszernek, vagy a törvényhozó szerv kihirdetési aktusával, a kormány által (egyes nemzetközi szerződések esetében), vagy automatikusan, mivel a nemzetközi szokásjog, az *ius cogens* normák és „a civilizált nemzetek által elismert jogelvek” esetében nincs szükség további intézkedésre.²⁶ „A nemzetközi jog továbbra is töredékes és

²¹ Emberi Jogok Európai Egyezménye, 7. cikk.

²² Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 1976 (999 UNTS 171) 15. cikk.

²³ Lásd az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény.

²⁴ Lásd az Európai Unió Alapjogi Chartáját, az Európai Unió Hivatalos Lapja C83, 53. kötet, Európai Unió, 2010.

²⁵ ENSZ Közgyűlés, A 2003. október 31-i korrupció elleni ENSZ egyezmény, A/58/422, elérhető itt: <https://www.refworld.org/docid/4374b9524.html>, Európa Tanács, 1999. január 27-i korrupcióról szóló büntetőjogi egyezmény, Eur. T.S. No. 173.

²⁶ Lásd Magyarország Alaptörvényének Q) cikkét, valamint az 53/1993. (X. 13.) AB határozatot.

következetlen”,²⁷ és bizonyos problémás területeket, mint például az orvvadászat, nem szabályoz. Ennek ellenére a természet elleni bűncselekmények elleni globális erőfeszítések alapvető fontosságúak a nemzetközi jogban. A veszélyeztetett fajok védelméről szóló nemzetközi egyezmények, a természeti értékek védelmét szolgáló egyéb instrumentumok és eljárások, valamint a biológiai sokféleség védelme kulcsfontosságú területei azoknak a meglévő nemzetközi jogi eszközöknek, amelyek óvják a védett fajokat, és biztosítják a természeti erőforrások fenntartható használatát. A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (a továbbiakban CITES vagy Washingtoni Egyezmény),²⁸ a Biológiai Sokféleség Egyezmény (CBD), a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló egyezmény és a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény (CMS) természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelem sarokkövei.²⁹ Az országok közötti kétoldalú megállapodások, például az igazságügyi segítségnyújtásról szóló megállapodások szintén fontos eszközei lehetnek a védett fajok védelmének és a természet elleni bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok végrehajtásának.³⁰ Ezen túlmenően, amint azt a fentiekben említettük, a határokon átnyúló szervezett bűnözés és a korrupció ellen globálisan az Egyesült Nemzetek Szervezetének a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezménye (UNTOC) és az Egyesült Nemzetek Szervezetének korrupció elleni egyezménye (UNCAC) is fellép. Ezek az egyezmények nem utalnak kifejezetten a természet elleni bűncselekményekre. Ugyanakkor hatékony eszközként szolgálhatnak, és jogi keretet biztosíthatnak a bűncselekmények különböző formái – többek között a természet elleni bűncselekmények – elleni nemzetközi együttműködéshez.³¹

A védett fajok illegális kereskedelme elleni küzdelemben a CITES a releváns nemzetközi megállapodás. Elsődleges célja az, hogy a vadon élő állatok és növények példányaival

---

²⁷ Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala, „Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit” (Publishing and Library Section, United Nations Office, 2012), 14. oldal.

²⁸ Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről, 1973. március 3., 993 UNTS 243.

²⁹ ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (n 27), p.13–21.

³⁰ ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (n 27), p.21.

³¹ ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (n 27), 17. p., lásd továbbá az ENSZ Közgyűlésének 2000. november 15-i 55/25. sz. határozatát; Mara E. Zimmermann, „The black market for wildlife”, p.1657–1685.

való nemzetközi kereskedelme ne veszélyeztesse azok fennmaradását. A SWiPE projektben részt vevő többi országhoz hasonlóan Magyarország is részes fele az egyezménynek.

A CITES háromszintű védelmet biztosít a nemzetközi kereskedelemben részt vevő fajok számára. Az I. mellékletben felsorolt fajokat kihalás fenyegeti, ezért nemzetközi kereskedelmük néhány kivételtől eltekintve általánosságban tilos. A II. melléklet azokat a fajokat sorolja fel, amelyeket nem feltétlenül fenyeget a kihalás veszélye, de amelyek kereskedelmét ellenőrizni kell a fennmaradásukkal összeegyeztethetetlen felhasználás elkerülése érdekében. A III. melléklet legalább egy országban védett fajokat nevez meg, amely esetben ez az ország a CITES részes feleinek segítségét kéri a kereskedelem ellenőrzésében.³²

Az EU maga is a CITES részes fele. Az EU-ban a CITES-t³³ rendeletek révén hajtják végre (a továbbiakban: a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek), amelyek közvetlenül alkalmazandók³⁴ minden uniós tagállamban és bizonyos esetekben túlmutatnak a CITES eredeti rendelkezésein. A vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletekhez tartoznak olyan mellékletek, amelyek nagyrészt megfelelnek a CITES mellékleteinek. A CITES III. mellékletében szereplő egyes nem CITES-fajok vagy olyan fajok, amelyekkel kapcsolatban az EU fenntartással él, egy további mellékletben (D. melléklet) szerepelnek. Mindazonáltal a tagállamok hatáskörébe tartozik, hogy a rendelet „megsértését a tagállamok olyan szankciókkal büntessék, amelyek a jogsértés jellege és súlya

---

³² További információkért látogasson el az alábbi honlapokra: www.cites.org, www.speciesplus.net, and (for Hungarian speakers) www.cites.hu/fajkereso.

³³ A Tanács 338/97/EK rendelete a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről, a 338/97/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló (a Bizottság 100/2008/EK rendeletével, a Bizottság 791/2012/EU rendeletével és a Bizottság 792/2012/EU végrehajtási rendeletével módosított) a Bizottság 865/2006/EK rendelete (a továbbiakban: végrehajtási rendelet), valamint a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendeletben előírt engedélyek, bizonyítványok és egyéb dokumentumok kialakítására vonatkozó szabályok megállapításáról és a 865/2006/EK rendelet módosításáról szóló, 2012. augusztus 23-i 792/2012/EU bizottsági végrehajtási rendelet, továbbá egy rendelet, amely felfüggeszti egyes fajok egyes országokból az EU-ba történő behozatalát. További információ:

https://ec.europa.eu/environment/cites/legislation_en.htm#:~:text=2.,Basic%20Regulation,listed%20in%20its%20four%20Annexes.

³⁴ Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknak nem kell további nemzeti jogszabályokat elfogadniuk. Az uniós rendelet előírásai valamennyi tagállamban közvetlenül alkalmazandók. Azonban az uniós rendeleteknél szigorúbb szabályokat is hozhatnak a tagállamok.

tekintetében kielégítőnek és megfelelőnek bizonyulnak” a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek tekintetében.³⁵

Az Európai Unió tagállamaként a magyar jogrendszernek is meg kell felelnie az uniós jognak. A rengeteg jogszabály és a releváns esetjog közül az alábbiakban a magyar rendszert közvetlenül érintőket emeljük ki. Még ha a büntetőjog és a büntetőeljárás szabályozása általában tagállami hatáskörbe is tartozik, az Európai Bíróság döntéseiben kiemelte, hogy ez nem akadályozhatja meg az Európai Uniót abban, hogy a környezet büntetőjogi védelméről szóló jogszabályokat fogadjon el. A környezetvédelem „a Közösség lényeges céljának minősül,³⁶ amely olyan szakpolitikai terület, ahol az Unió hatáskörrel rendelkezik jogalkotási hatáskörének gyakorlására. A Lisszaboni Szerződés³⁷ hatályba lépésével az EU a környezeti bűncselekményt határokon átnyúló dimenzióval rendelkező súlyos bűncselekménynek ismeri el. Az rendes jogalkotási eljárásban elfogadott irányelvek szabályozási minimumokat állapíthatnak meg a bűncselekmények és szankciók meghatározására vonatkozó szabályok tekintetében ezen a szakpolitikai területen.³⁸ Erre csak akkor kerül sor „ha valamely harmonizációs intézkedések hatálya alá tartozó területen az Unió politikájának eredményes végrehajtásához elengedhetetlen a tagállamok büntetőügyekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése”, mint például a környezetvédelem.³⁹ Ezért az EU hatásköre a környezetvédelmi büntetőügyekben közvetett büntetőjogi hatáskörnek számít, mivel az európai intézmények csak irányelveket fogadhatnak el, amelyeket a tagállami parlamenteknek át kell ültetniük saját jogrendszerükbe, dönthetnek arról, hogyan érik el az irányelvekben kitűzött eredményeket.⁴⁰

---

³⁵ A vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek, p.2.

³⁶ C-440/05. sz. ügy: *Az Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Unió Tanácsa*, 2007. október 23-i ítélet.

³⁷ További információ: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>.

³⁸ *ibid.*; C-176/03. sz. az *Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Unió Tanácsa* ügyben 2005. szeptember 13-án hozott ítélet.

³⁹ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikkének (2) bekezdése.

⁴⁰ Giovanni Grosso, „EU Harmonisation Competences in Criminal Matters and Environmental Crime”, *Environmental Crime in Europe* (Hart Publishing 2017), p.18–19.

Az EU-ban a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelv (a továbbiakban: irányelv vagy ECD) felel a környezet büntetőjogi védelméért,⁴¹ amelyet 2008-ban fogadtak el. Az irányelv visszautal az ágazati környezetvédelmi jogszabályokra, és büntetőjogi minimumkövetelményeket határoz meg bizonyos rendelkezések megsértése esetén. Természetes és jogi személyek egyaránt felelősségre vonhatók, bár a jogi személyeknél a szankció nem szükségszerűen büntetőjogi jellegű. A büntetőjogi szankciónak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük. Az irányelv átültetésének jelentős hatása volt a magyar jogrendszerben is, átültetésének határideje 2010-ben járt el.

Az Európai Bizottság 2020-ban közzétette a környezet büntetőjogi védelméről szóló irányelv értékelését. Az értékelés elsődleges megállapítása szerint a sikeresen felderített környezetvédelmi büntetőjogi jogsértések száma alacsony volt, a szankciók viszont nem voltak elégségesek ahhoz, hogy visszatartó erőt jelentsenek, valamint a határokon átnyúló együttműködés sem bizonyult elégségesnek.⁴² Magyarországon a törvényhozó úgy döntött, hogy a Btk.-ba ülteti át az irányelv rendelkezéseit. Az irányelvben a természet elleni bűncselekményekre vonatkozó nem pontosan definiált jogi fogalmakkal kapcsolatban Magyarország az „elhanyagolható mennyiség” fogalmát az ügyben érintett példányok eszmei értékéhez kötve határozta meg.⁴³ Az értékelés közzétételekor a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyekben Magyarországon rendelkezésre álló szankcionálási szintek megegyezőnek tekinthetők a természetes személyekre alkalmazandó maximális pénzbeli büntetésekre és szabadságvesztésre vonatkozó uniós átlaggal.⁴⁴

---

⁴¹ A környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelv [2008], Hivatalos Lap L 328/28.

⁴² A környezeti bűnözésről szóló újonnan javasolt irányelvről szóló közlemény itt található: A környezet büntetőjog általi védelme (europa.eu): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6744

⁴³ „Az Európai Parlament és a Tanács 2008. november 19-i 2008/99/EK környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvének értékelése (Irányelv a környezet büntetőjog általi védelméről)”, (Európai Bizottság, 2020), p.29.; 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 242. cikk (1) bekezdés.

⁴⁴ „Az Európai Parlament és a Tanács 2008. november 19-i 2008/99/EK környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvének értékelése (Irányelv a környezet büntetőjog általi védelméről)”, (Európai Bizottság, 2020), p.31., p.32. A maximálisan kiszabható pénzbüntetés 809 000 EUR, ezen kívül minősített esetekben öt év börtönbüntetés is kiszabható Magyarországon. Az országon belüli szankciókról bővebben a következő alfejezetben olvashat.

Az értékelés továbbá megállapította, hogy a tagállamok szankciókra vonatkozó rendelkezései között jelentős eltérések figyelhetők meg, amelynek következményeként bizonyos országokban a bűnelkövetők elkerülhetik a felelősségre vonást. Ez az egyik oka annak, hogy a Bizottság 2021 végén közzétette egy új irányelvre vonatkozó javaslatát. A Bizottság új irányelvre vonatkozó javaslata közös minimális szankciónszinteket és további részleteket határoz meg a szankciókra vonatkozóan. A javaslat kevésbé félreérthető fogalmakat használ, a tárgyi hatálya sokkal több környezeti bűncselekményre terjed ki, szélesebb körű szankciókat javasol (ezek közül több pénzügyi jellegű), és megteremti a biztos jogi alapot ahhoz, hogy a határokon átnyúló nyomozás hatékonyabb legyen, és a büntetőeljárás sikeresen lefolyjon.⁴⁵ Mivel e kézirat lezártakor a javaslatról még tárgyalások zajlanak az Európai Tanácsban és az Európai Parlamentben, emiatt a javaslat szövege jelentősen módosulhat. Miután uniós szinten elfogadták a javaslatot, a tagállamoknak rendelkezésre áll majd elegendő idő arra, hogy az irányelv rendelkezéseit átültessék nemzeti jogrendszerükbe.

Uniós szinten más jogi eszközök is biztosítják a természetvédelmi célok elérését. A legfontosabb célok közé tartozik a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i (a továbbiakban: „Élőhelyvédelmi irányelv”) és a vadon élő madarak védelméről szóló, 2009. november 30-i 2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: „Madárvédelmi irányelv”). Az Élőhelyvédelmi irányelv által létrehozott Natura 2000 hálózat a világ legnagyobb védett területek hálózatának számít. A Madárvédelmi irányelv védi az EU-ban természetesen előforduló, összesen 500 vadon élő madárfajt,⁴⁶ és néhány kivételtől eltekintve tilt bizonyos tevékenységeket, amelyek közvetlenül veszélyeztetik az irányelv által védett madárfajokat, mint például a szándékos elejtést vagy befogást, a fészkek elpusztítását és a tojások begyűjtését, valamint egyéb tevékenységeket, mint például az élő vagy

---

⁴⁵ Javaslat a környezet büntetőjog általi védelméről szóló európai parlamenti és tanácsi 2021. december 15-i 2008/99/EK COM (2021) 851 végleges irányelv felváltásáról, elérhető itt:

https://ec.europa.eu/info/files/proposal-directive-european-parliament-and-council-protection-environment-through-criminal-law-and-replacing-directive-2008-99-ec_en; a WWF Európai Politikai Programjának vonatkozó álláspontja a Bizottság javaslatáról itt található:

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12779-Environmental-crime-improving-EU-rules-on-environmental-protection-through-criminal-law/details/F2894929_en.

⁴⁶ A természetvédelmi politikáról bővebb információ itt található:

https://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm.

elpusztult (pl. preparátumok) védett madarak kereskedelmét.⁴⁷ A szigorúan a természetvédelemre összpontosító eszközök mellett szintén kulcsfontosságú szakpolitikai terület az EU-ban a határokon átnyúló és szervezett bűnözés elleni küzdelem.⁴⁸

A büntetőeljárást érintően pedig a fent említett nemzetközi és uniós emberi jogi eszközökkel összhangban a magyar alkotmány kimondja a büntetőjog és a büntetőeljárás alapelveit. Az alkotmány és az Alkotmánybíróság értelmezése előírja, hogy az államnak biztosítania kell bizonyos alapvető jogokat az állampolgárok számára. Az államnak tiszteletben kell tartania ezeket az alapvető szabadságjogokat és alkotmányos alapelveket, és gondoskodnia kell arról, hogy a büntetőügyekben a jogállamiság követelményeit ne hagyják figyelmen kívül a jogérvényesítés során.⁴⁹ A büntetőügyekben lényeges többek között az *ultima ratio*, a *nulla poena sine lege*, a *ne bis in idem* elvek, az analógia tilalma és az egyéb büntetőeljárásra vonatkozó elvek tiszteletben tartása.⁵⁰

A *ne bis in idem* elvét, amely általánosságban „korlátozza annak lehetőségét, hogy egy terheltet ugyanazon bűncselekmény, cselekmény vagy tényállás alapján ismételten büntetőeljárás alá vonjanak”,⁵¹ az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága számos ügyben értelmezte már;⁵² a joggyakorlat jelenleg is egy folyamatosan fejlődő jogterületet tár elénk a környezeti büntetőjogon belül is. Magyarországon a büntetőjogi, közigazgatási és a polgári jogi felelősség kiegészíti egymást; a természetvédelmi hatóság által kiszabott közigazgatási bírság nem akadályozza a

---

⁴⁷ João Pedro Silva et al., 'LIFE & Wildlife Crime'.

⁴⁸ Az EMPACT (Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegetettség Ellen) prioritásainak kidolgozásához kapcsolódó további információkat lásd alább.

⁴⁹ Belovics Ervin, *Büntetőjog I. Általános Rész* (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft 2020), p.60.

⁵⁰ Az Alaptörvényben meghatározott és az Alkotmánybíróság által értelmezett alapelvek határozzák meg a büntetőeljárás kereteit. Ezeket az elveket az ország valamennyi bírósága alkalmazza. Mint fentebb említettük, az ezen elvekre vonatkozó nemzetközi és uniós szintű jogi szövegek és értelmezéseik a magyar jogrendszert is érintik.

⁵¹ Willem Bastiaan Van Bockel, *The Ne Bis in Idem Principle in EU Law* (Kluwer Law International 2010), elérhető itt: <http://hdl.handle.net/1814/14641>.

⁵² Az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága releváns döntései segíthetnek megérteni az egyes bírói szervek álláspontját, emellett lásd többek között az Eurojustnak az Európai Unió Bíróságának a büntetőügyekben a *ne bis in idem* elvéről szóló, 2021 decemberétől hatályos esetjogáról szóló kiadványát, amely hivatkozik az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó esetjogára is.

büntetőjogi vagy polgári jogi felelősség megállapítását.⁵³ Ez nem mond ellent annak, ahogy az Alkotmánybíróság értelmezte a *ne bis in idem* elv alkotmányos rendelkezéseit, hiszen ugyanazon jogellenes tevékenységre különböző funkciót betöltő eljárásokban is alkalmazhatók jogkövetkezmények.⁵⁴ Ha azonban büntetőjogban és közigazgatási jogban is szankcionálható jogellenes tevékenységet már büntetőeljárásban büntetőjogi szankciókkal vagy intézkedésekkel szankcionáltak, vagy a büntetőbíróság felmentette az terheltet arra hivatkozva, hogy nem a terhelt követte el a bűncselekményt, a tevékenység folytatásától való eltiltás és pénzbírság nem szabható ki a közigazgatási eljárásban. A büntetőeljárás eszerint tehát „elsőbbiséget élvezhet” a közigazgatási eljárással szemben olyan tevékenységek esetében, amelyeket a büntetőjog és a közigazgatási jog egyaránt szankcionál.⁵⁵

Ugyan ez a jelentés a természetvédelem büntetőjog általi védelmének magyarországi hatékonyságára összpontosít, természetvédelmi ügyekben hatékonyak, gyorsak, szakszerűek és objektívek lehetnek a közigazgatási szankciók is. Ezen szankciók sajátossága, hogy a természetvédelmi hatóság csak az anyagi jogi vagy eljárásjogi jogsértés tényét vizsgálja, a közigazgatási anyagi szankció mértékének meghatározása pedig kizárólag attól függ, mekkora kárt okozott a jogsértés a védett fajoknak vagy területeknek.⁵⁶ Mivel a természetvédelemmel kapcsolatos jogsértésekkel foglalkozó közigazgatási hatóságok értékes feladatokat látnak el a természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelemben is, szerepükre, valamint hatóságoknál dolgozó munkatársakkal készített interjúk alapján levont tanulságokra még kitérünk a későbbiekben. A szabálysértések témakörével azonban tartalmi korlátok miatt nem foglalkozik a jelentés.

---

⁵³ A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 80. § (5) bekezdése, BH2006. 155., Polt Péter, Varga András Zsolt és Vókó György, *Az Ügyészek Nagy Kézikönyve* (Budapest CompLex 2013), p.1367.

⁵⁴ Alaptörvény XXVIII. cikkének (6) bekezdése, 8/2017 (IV. 18.) AB határozat.

⁵⁵ A közigazgatási szabálysértések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény; 8/2017. (IV. 18.) AB határozat; Teszár László, „A természetvédelem és a természetkárosítás az ügyészi feladatok tükrében” (2021), https://okri.hu/images/stories/esemenyek/2021/termeszvetved_konf_2021.10.12/003_Teszr_Lszl.pdf.

⁵⁶ A természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról szóló 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet.

Az Alkotmánybíróságnak fent említett eseten kívül vannak kifejezetten természet- és környezetvédelmi vonatkozású határozatai is.⁵⁷ Ezen határozatok szerepét, valamint az eseteket azonban nem vizsgálja a jelentés – ahogy az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalának és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes irodájának szerepét és funkcióját sem.

Annak ellenére, hogy a magyar jogrendszer kontinentális, tehát a bíróságok korábbi döntéseire, hanem a jogszabályok előírásaira hivatkoznak elsősorban a peres felek és dönt a bíróság, a bíróság előtt hivatkozzák a peres felek a korábbi bírósági döntéseket referenciaként, amely a döntésekben is visszaköszönhet, ráadásul a jogállamiság, azon belül is elsősorban a jogbiztonság követelménye miatt is fontos, hogy hasonló cselekményeknek hasonló jogi következményei legyenek. A Kúria, az ország legfőbb bírói szerve, garantálja a jog egységes alkalmazását, döntései iránymutatásként szolgálnak valamennyi bíróságnak. Jogegységi határozatai a jövőbeni hasonló ügyekben minden más bíróságra nézve is kötelező erővel bírnak, és más eszközei – például elvi döntések meghozatala – is vannak arra, hogy biztosítsa a jog egységes alkalmazását. Ráadásul 2020-tól a Kúria egyedi ügyekben hozott határozatai kötelező erejűek az összes többi bíróságra nézve is. A Kúria egyes döntései kifejezetten nagy jelentőséggel bírnak a természet elleni bűncselekmények esetében. Az egyik ún. elvi döntésében a Kúria a védett fajok illegális kereskedelmével összefüggésben megerősítette, hogy a védett madárfajok gasztronómiai célú szállítása Közép-Kelet-Európából – különösen Romániából és Magyarországról – Olaszországba köztudomású tény a büntetőeljárásban, és mint olyat, a bíróság előtt egyik félnek sem kell bizonyítania. Aki a szállítási ágazatban dolgozik, annak tisztában kell lennie az ilyen jellegű kereskedelmi útvonalakkal.⁵⁸ Ezekben az esetekben a védett fajokat később jelentős összegért árulják kulináris csemegeként Olaszországban. A Kúria azt is kiemelte, hogy a fuvarozónak, mint a szállított áruért felelős személynek, a hatályos szállítási szabályoknak és saját gazdasági érdekének megfelelően ellenőriznie kell a csomagteret, tehát arra sem hivatkozhat a terhelt, hogy nem tudja, pontosan mit szállított.⁵⁹

---

⁵⁷ A magyar Alkotmánybíróság hivatalos ügykeresője itt érhető el:

<https://www.alkotmanybirosag.hu/ugykereso>. Néhány esetet tárgyal a következő kötet: Gárdos-Orosz Fruzsina, Zakariás Kinga (szerk.), *Az Alkotmánybírósági gyakorlat - Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020* (ORAC, 2021).

⁵⁸ Ez releváns ügyekben jelentősen megkönnyítheti a természet elleni bűncselekmények bizonyítását.

⁵⁹ EBD 2017.B.8.

5.1.2. A Btk. természet elleni bűncselekményekre vonatkozó rendelkezései

Ebben a fejezetben a Btk. természet elleni bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseit mutatjuk be, valamint megvizsgáljuk ezeket a büntetőjogi szankciók és a többi bűncselekményhez fűződő viszonyuk fényében

Szankcionált cselekmények	A Btk. vonatkozó cikke	Lehetséges büntetések	A szabályok betartását ellenőrző szervek*
Természetkárosítás (fokozottan védett fajok)	242. § (1) bekezdés a) pont	Három évig terjedő szabadságvesztés; kityiltás**	Ügyészség, rendőrség, vámhatóság, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Természetkárosítás (a magyar jog szerint védett fajok vagy az EU-n belül közösségi jelentőségük miatt védett fajok)	242. § (1) bekezdés b) pont	Három évig terjedő szabadságvesztés; kityiltás*	Ügyészség, rendőrség, vámhatóság, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Természetkárosítás (a CITES és a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek hatálya alá tartozó védett fajok)	242. § (1) bekezdés c) pont	Három évig terjedő szabadságvesztés; kityiltás**	Ügyészség, rendőrség, vámhatóság, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Természetkárosítás (minősített esetek)	242. § (2) bekezdés a) és b) pontok	Egytől öt évig terjedő szabadságvesztés; kityiltás	Ügyészség, rendőrség, vámhatóság, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Természetkárosítás (gondatlanság, vétség forma)	242. § (3) bekezdés	Két évig terjedő szabadságvesztés; kityiltás**	Ügyészség, rendőrség, vámhatóság, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok

Szankcionált cselekmények	A Btk. vonatkozó cikke	Lehetséges büntetések	A szabályok betartását ellenőrző szervek*
Természetkárosítás (minősített esetek, védett területek)***	243. §	Egytől öt évig terjedő szabadságvesztés; kitiltás	Ügyészség, rendőrség, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Illegális elejtés, tiltott vadászati eszközök vagy módok használata****	245. § c) pont	Három évig terjedő szabadságvesztés; kitiltás**	Ügyészség, rendőrség, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Méreggel visszaélés	188. §	Elzárás**	Ügyészség, rendőrség, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Veszélyes állat tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése	359. § (1) bekezdés	Két évig terjedő szabadságvesztés**	Ügyészség, rendőrség, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok
Állatkínzás	244. §	Kettő vagy három évig terjedő szabadságvesztés**	Ügyészség, rendőrség, vámhatóság, nemzeti park igazgatóságok, kormányhivatalok, Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal

1. táblázat. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó rendelkezések a Btk. a 2022 januárjában hatályos jogszabályok szerint.

*A törvény szerint csak a rendőrségnek kell kivizsgálnia az esetleges bűncselekményeket. Az 1. táblázatban felsorolt összes többi hatóság azonban segíthet a természet elleni bűncselekmények leleplezésében és felderítésében, miközben betartja az ágazati jogszabályokat.

**A Btk. egyes rendelkezései lehetővé teszik, hogy meghatározott feltételek mellett más szankciókat vagy intézkedéseket is kiszabjanak; lásd a lejjebb található magyarázatot.

***A Natura 2000 területek és a védett természeti területekre és élőhelyek pusztulására vonatkozó rendelkezésekre összpontosító védelem nem tartoznak a SWiPE projekt kutatásának tárgykörébe.

****Ez a paragrafus azért szerepel itt, mert a SWiPE projekt által vizsgált bűncselekmények közé tartozik. Ezek közé tartozik az illegális elejtés és elpusztítás (pl. mérgezés), valamint a nem szelektív, illegális csapdázás is. A SWiPE projekt csak a védett és fokozottan védett fajokra összpontosít, a vadászható fajokkal kapcsolatos orvvadászatra nem.

A szankcionálási rendszer alapos megértéséhez meg kell vizsgálni a jogszabályokat és a joggyakorlatot. Magyarországon a bűncselekmény elkövetésének jogkövetkezményei büntetésekből, mellékbüntetésekéből és intézkedésekből állnak.⁶⁰ A büntetéseket és az intézkedéseket egyidejűleg is ki lehet szabni. A természet elleni bűncselekmények esetében a következő büntetések alkalmazandók: szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól való eltiltás, kitiltás, kitoloncolás, a mellékbüntetés pedig a közügyekben való részvételből való kizárás.⁶¹ A szankciók egyidejűleg is kiszabhatók, vannak azonban bizonyos kivételek.⁶² Ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, akkor meghatározott esetekben a többi büntetési típust is ki lehet szabni – egyszerre akár többet is.⁶³ Ez a természetkárosítással járó ügyekben is alkalmazható, vagyis ez az egyik oka annak, hogy sok ilyen esetben szabadságvesztés helyett például pénzbüntetést szabnak ki büntetőjogi szankcióként.

A magyar rendszerben az alábbi intézkedéseket lehet büntetőjogi szankcióként alkalmazni: megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka, pártfogó felügyelet, elkobzás, vagyonelkobzás, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele és kényszergyógykezelés.⁶⁴ A büntetőjogi intézkedések büntetések és egyéb intézkedések mellett is alkalmazhatók,⁶⁵ bizonyos intézkedések pedig akár helyettesíthetik is a büntetéseket – természet elleni bűncselekmények esetén például gyakori a próbára

---

⁶⁰ A büntetések és az intézkedések a Btk.-ban vannak kifejtve; a büntetéseket a 33. §, az intézkedéseket a 63. § tartalmazza.

⁶¹ Btk. 33–62. §

⁶² *ibid.*, 33. § (4)–(6) bekezdés, Belovics (n 49) p.435.

⁶³ Btk. 33. § (4) bekezdés.

⁶⁴ Btk. 63. §.

⁶⁵ *ibid.*

bocsátás vagy megrovás –, és önállóan is alkalmazhatók.⁶⁶ Bár e jelentésben nem elemezzük részletesen, de Magyarországon a jogi személyek is büntetőjogi felelősségre vonhatók; a rájuk vonatkozó intézkedéseket azonban nem a Btk. határozza meg.⁶⁷

Szankció kiszabásához mindig meg kell állapítani a büntetőjogi felelősséget, az intézkedések ezzel szemben büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet nélkül is kiszabhatók. Magyarországon viszonylag gyakori, hogy a bíróságok a társadalomra veszélyes cselekmény hiányában büntetés helyett intézkedéseket szabnak ki (ezt a későbbiekben bővebben is kifejtjük). Természet elleni bűncselekmények esetén az elkobzás is fontos intézkedés. Meghatározott esetekben el lehet tekinteni az elkobzástól, „ha az az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene”⁶⁸, a természet elleni bűncselekményeknél azonban nem alkalmazható ez a kivétel.⁶⁹

A SWiPE projekt rendelkezésére bocsátott adatok szerint a 2015 és 2020 közötti időszakban a leggyakrabban alkalmazott büntetőjogi szankciók a szabadságvesztés és a pénzbüntetés voltak, a leggyakoribb intézkedés pedig a próbára bocsátás volt.⁷⁰ Részletes elemzés a vizsgált időszakban kiszabott szankciókról az adatelemzésről szóló fejezetben olvasható.

A természetkárosítás más bűncselekményekkel együtt is elkövethető. Ilyenkor a magyar jogrendszerben bűnhalmazatról beszélünk: „az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el”.⁷¹ Tegyük fel például, hogy a természetkárosítás indítéka faanyag illegális megszerzése: ebben az esetben a bűnhalmazat a lopás és a természetkárosítás következtében jön

---

⁶⁶ Belovics (n 49) 434–436.

⁶⁷ Lásd a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvényt.

⁶⁸ Btk. 73. § c) pont.

⁶⁹ *ibid.*

⁷⁰ Várhegyi Éva kutatása szerint a természet elleni bűncselekmények ügyében 2015 és 2020 között a legjellemzőbben alkalmazott szankciók a pénzbüntetés és a felfüggesztett szabadságvesztés voltak, illetőleg esetenként foglalkozástól való eltiltást is kiszabtak. További információ itt található:

https://okri.hu/images/stories/esemenyek/2021/termeszeted_konf_2021.10.12/004_Vrhegyi_va.pdf.

⁷¹ Btk. 6. § (1) bekezdés.

létre.⁷² Ha a védett fajok visszafordíthatatlan és maradandó pusztulását a kárt okozó háziállatokra odafigyelés hiánya okozza, akkor rongálás és természetkárosítás bűnhalmazata áll fenn.⁷³ A bűnhalmazat azonban lehet látszólagos is, a joggyakorlatból kirajzolódik, hogy a természetkárosítás és a környezetkárosítás bűncselekménye nem tekinthető bűnhalmazatnak. Ha a bűncselekmény tárgya azonos, akkor a *lex specialis derogat legi generali* elve szerint a természetkárosítást kell alkalmazni. Ha pedig maga a tevékenység mindkét rendelkezést sérti, akkor a konzumpció elve szerint főszabályként a környezetkárosítás alkalmazandó.⁷⁴

Amennyiben a védett fajokat jogellenesen tulajdonítják el (pl. lopás), úgy a természetkárosítás időben egybeesik a lopás bűncselekményével.⁷⁵ A természetkárosítással általában együtt elkövetett egyéb bűncselekmények közé tartozik az okirathamisítás, a korrupció, a pénzmosás, a méreggel visszaélés, valamint a lőfegyverrel vagy lőszerrel való visszaélés. A védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyek gyakran köthetők a szervezett bűnözéshez is.

A környezetkárosítás ismételt elkövetése súlyosabb szankciókat vonhat maga után. Ha egy terheltet korábban természetkárosítás szándékos elkövetése miatt korábban már végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el, különös visszaesőnek minősül, ha mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el.⁷⁶ Ha pedig az illető például azután követné el a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése bűncselekményt, hogy büntetőjogi felelősségét megállapították korábban természetkárosítás bűncselekményének az

---

⁷² Belovics Ervin et al. (n 72) p.374.; Várhegyi Éva, „A környezeti büntetőjog bírósági gyakorlata különös tekintettel a természetkárosítás büntetvényének elemzésének tapasztalatai alapján” (2013), p.27.

⁷³ *ibid*; A rongálás és a természetkárosítás bűncselekményének halmazatának megértéséhez lásd BH. 2001.512.

⁷⁴ Várhegyi Éva (n 72), p.26. Leegyszerűsítve, a *lex specialis derogat legi generali* elve azt jelenti, hogy ha egynél több rendelkezés alkalmazható az elkövetett cselekményre, és az egyik ilyen rendelkezés az általános szabályoknál többet tartalmaz, akkor azt kell alkalmazni. A konzumpció elve ebben az összefüggésben azt jelenti, hogy ha az elkövető cselekményére több rendelkezés is alkalmazható, és az egyik súlyosabb, mint a másik; ez „konzumálja” a másikat, így azt kell alkalmazni az ügyben. Részletes elemzéshez ajánljuk az ítélkezési gyakorlat tanulmányozását, illetve a *lex specialis derogat legi generali* és a konzumpció elvéről szóló vonatkozó szakirodalmat.

⁷⁵ Belovics et al. (n 72), p.374.

⁷⁶ Lásd még Btk. 459. § (1) bek. 31. pont.

elkövetése miatt, akkor visszaesőnek minősülne, így maga a cselekmény minősített esetként súlyosabb, súlyosabban. egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁷⁷

Bár a SWiPE projekt nem erre helyezi a hangsúlyt, a vonatkozó természetvédelmi célú közigazgatási jogi rendelkezések megismerése mégis alapvető fontosságú a természet elleni bűncselekmények megértéséhez. A természetvédelem közigazgatási jogi szabályozása Magyarországon több évszázados múltra tekint vissza. Kezdetben a természetvédelmi normákat az erdészeti és a vadászati jogszabályokba integrálták, majd idővel a természetvédelem önálló ágazattá vált, a természetvédelmi jogszabályokat pedig más ágazatoktól elkülönült, szakosodott intézmények hajtották végre. Annak ellenére, hogy a vadászati, halászati és erdészeti jogszabályok tartalmazzak természetvédelmi szabályokat is (pl. tiltott halászati módszerek, illegális elejtések, erdei élőhelyek kezelésének egyes aspektusai),⁷⁸ a vadon élő fajok védelmét Magyarországon ma független intézmények és tisztán természetvédelmi jogszabályok biztosítják. A legfontosabb természetvédelmi jogszabályok a természetvédelemről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) és ennek végrehajtási rendeletei. A Tvt. a védett fajok és a védett természeti értékek megőrzésén túl a természetes élőhelyek és tájak általános védelmére is kiterjed. Magyarországon a védett fajok közé való felvétel szabályait a Tvt. szabályozza, a védett fajok listáját pedig a 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet rögzíti. A rendelet 1. és 2. számú melléklete felsorolja a védett és fokozottan védett állat- és növényfajokat, a 9. számú melléklet pedig a védett gombákat és zuzmókat. A rendelet egyéb mellékletei felsorolják a védett hangyabolyokat és a fokozottan védett barlangokat is, a 7. és 8. számú melléklet pedig az Európai Közösségben jelentős állat- és növényfajok listáját tartalmazza.

---

⁷⁷ Btk. 248. § (3) bekezdés c) pont.

⁷⁸ A halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény; a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény; az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

Ezek a mellékletek tartalmazzák a fajok eszmei értékét is,⁷⁹ amely a közigazgatási bírság alapját képezi, de a büntetőeljárásban is van jelentősége.

A magyar természetvédelmi ágazatot kétféle intézménytípus alkotja: a természetvédelmi hatóságok (jelenleg a kormányhivatalok) és a nemzeti parkok igazgatóságai.⁸⁰ A hatóságok felelősek a közigazgatási jogszabályok végrehajtásáért, a nemzeti parkok igazgatóságai pedig a természetvédelmi kezeléséért és a helyszíni ellenőrzésekért. Szaktudásával és a szabályok betartásának ellenőrzésével mindkét természetvédelmi szerv hozzájárul a természet elleni bűncselekmények felderítéséhez, a nemzeti parkok igazgatóságai ráadásul szabálysértések esetén is eljárhatnak. Érdemes továbbá megemlíteni, hogy a helyi jelentőségű védett területeken az önkormányzatok természetvédelmi feladatokat is ellátnak, ezekben az esetekben tehát a jegyző tekintendő a természetvédelmi hatóságnak.⁸¹

Ahogy fent bemutattuk, a Washingtoni Egyezményt egy a magyar Országgyűlés által hozott törvény hirdette ki, a vadon élő állatok és növények kereskedelméről szóló uniós rendelet átültetésére pedig értelemszerűen nincs szükség. A részletszabályokat egy kormányrendelet tartalmazza, beleértve a CITES Igazgatási Hatóságának és Tudományos Testületének jogkörét,⁸² az engedélyekre és igazolásokra vonatkozó szabályozást,⁸³ egyes élő példányok jelölését a példányok egyedi azonosításának elősegítése érdekében,⁸⁴ a szállítást és a birtoklásra vonatkozó szabályokat,⁸⁵ a tokfajokra és a kaviárra vonatkozó speciális rendelkezéseket,⁸⁶ valamint a vadon élő

---

⁷⁹ Az eszmei érték a magyar jogrendszerben a természetvédelemért felelős miniszter által meghatározott pénzbeli értéket jelenti. Ez minden egyedre vonatkozik, függetlenül attól, hogy az adott példány él-e, bármelyik részéről vagy származékáról van szó, vagy milyen fejlődési szakaszban van. Az eszmei érték nem azonos az ökoszisztéma-szolgáltatások értékével, a (fekete) piaci értékkel vagy a természetben okozott károk pénzben kifejezhető értékével.

⁸⁰ A környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet.

⁸¹ A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet, illetve az ez alapján készült kereső érhető el itt: <https://termeszetvedelem.hu/kereso/vedett-fajok/>.

⁸² A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet.

⁸³ *ibid.*

⁸⁴ *ibid.*

⁸⁵ *ibid.*

⁸⁶ *ibid.*

állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek végrehajtását⁸⁷. A kormányrendelet tartalmazza a lefoglalásra és elkobzásra vonatkozó szabályokat is, valamint bemutatja a rendelet rendelkezéseinek megszegése esetén alkalmazható jogkövetkezményeket,⁸⁸ beleértve a természetvédelmi hatóság (kormányhivatalok) bírságolási jogát⁸⁹ is.

A vadon élő állatok és növények elleni bűncselekményekkel összefüggésben releváns további ágazati jogszabályok közé tartoznak a következők:

- a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet;
- a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet;
- az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény;
- a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló 41/2010. (II. 26.) Korm. rendelet;
- a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló 85/2015. (XII. 17.) FM rendelet;
- a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól szóló 14/2015. (III. 31.) FM rendelet;
- az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény;
- a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról szóló 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet;
- a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet;
- a védett és fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozásokról és tilalmakról szóló 67/1998. (IV. 3.) Korm. rendelet;
- az állatkísérletekről szóló 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet;

---

⁸⁷ ibid.

⁸⁸ ibid.

⁸⁹ ibid.

- a természetben okozott károsodás mértékének megállapításáról, valamint a kármentesítés szabályairól szóló 91/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet;
- a fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól szóló 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet;
- az elkobzott védett természeti értékekkel kapcsolatos intézkedésekről szóló 19/1997. (VII. 4.) KTM rendelet.

5.1.3. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok rövid értékelése

Annak ellenére, hogy a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyekben jelentős anyagi haszon keletkezik, a Btk. nem veszi figyelembe a jogellenesen szerzett haszon összegét, sem a kereskedelmi, haszonszerzési célt, a kereskedelem tényleges mértékét vagy gyakoriságát. A hatályos jogszabályok ráadásul a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyekben ugyan lehetővé teszik a különbségtételt a cselekmény súlya alapján, de a különbség abban a keretben értelmezhető, hogy súlyosabban minősül a cselekmény, ha a bűncselekmény közvetlenül veszélyezteti az élő szervezet populációjának fennmaradását⁹⁰. Mindez azért nem elegendő, mert például egy nagyszabású, nemzetközi hálózatokat és határokon átnyúló szervezetséget igénylő védett fajokat érintő csempészethatásai eltérnek egy olyan turista esetétől, aki egzotikus nyaralásáról szuveníreket hozott haza. Bár amennyiben releváns, alkalmazhatók a Btk. szervezett bűnözésre vonatkozó paragrafusai, összességében azonban továbbra sincs olyan jogi rendelkezés, amely tükrözné a védett fajok kereskedelmi haszonszerzés céljából elkövetett illegális kereskedelmének súlyosabb voltát. Az eddigi kutatások alapján feltételezhető, hogy a joggyakorlat sem oldja fel ezt a problémát; további kutatásokra van szükség a természetben okozott károkat jobban tükröző és azokkal arányos büntetőjogi szankciók, valamint a vonatkozó ítélkezési gyakorlat elemzése terén.

---

⁹⁰ ibid. 242. § (2) bekezdés b) pont.

Ami az ágazati jogszabályokat és a Washingtoni Egyezményre vonatkozó részletes szabályokat illeti, akadhatnak olyan területek, amelyek fejlesztése segíthetné a hatóságok munkáját, ezzel pedig hozzájárulna a természet elleni bűncselekmények felderítéséhez. Ha például – a Nemzeti Adó- és Vámhivatal javaslatainak megfelelően – tisztázódna, hogy minden egyes határátkelőhelyen kezdeményezhető-e vámeljáras, akkor könnyebben meg lehetne érteni a szabályokat.⁹¹

Néhány interjúban elhangzottak alapján úgy tűnik, hogy akár az is elképzelhető, hogy a CITES függelékeiben felsorolt fajok vásárlása „túlszabályozott”. Szárazföldi teknősfajok megvásárlásakor például mindkét félnek külön formanyomtatványokat kell benyújtania ahhoz, hogy lemondjon a példány birtoklásáról, illetve értesítse a hatóságokat a vásárlásról – még akkor is, ha a példányt lefényképezték és chippel látták el, tehát már rendelkezik meghatározott kóddal. Ez a szabályozás szükségtelen többletmunkát okozhat, végső soron pedig nem feltétlenül segíti elő a védett fajok fenntartható kereskedelmi gyakorlatát.

5.2. A bűnüldöző szervek szerepe a természet elleni bűncselekményeknél a büntetőeljárás különböző fázisaiban

5.2.1. A természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelemmel megbízott hatóságok

Ez a fejezet betekintést nyújt a büntetőeljárás különböző fázisaiba és az egyes szereplők természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben betöltött szerepébe.

---

⁹¹ A javaslatokat a hatóságok már benyújtották a megfelelő hivatalos csatornákon. A vonatkozó vámhatósági eljárásokról, valamint az esetek adatairól és elemzéséről bővebben itt olvashat: Harnberger György és Zsigmond Csaba, „A Veszélyeztetett Vadon Élő Fajok Szállításának Vámhatósági Ellenőrzése” (2020) 20 Magyar Rendészet.

Bűnüldöző vagy igazságszolgáltató szerv	Hatáskör	A természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos főbb kompetenciák
Természetvédelmi hatóságok (kormányhivatalok)	Közigazgatási jogsértések természetvédelmi ügyekben	Engedélyek kiállítása Közigazgatási bírságok kiszabása, elkobzás Jogsértések nyomon követése
CITES Igazgatósági Hatóság	A CITES által védett fajokkal kapcsolatos jogsértések	Engedélyek és igazolások kiállítása Lefoglalások Jogszabályok végrehajtása és értesítési kötelezettségek
CITES Tudományos Testület	A CITES által védett fajokkal kapcsolatos jogsértések	Védett fajokra vonatkozó tanácsadás Konzultáció más nemzeti tudományos testületekkel és egyéb szervekkel Jogszabályok végrehajtása
Vadászati hatóság	A jogszerű vadászat szabályainak megsértése	Vadászati engedéllyel és vadászjeggyel kapcsolatos ügyek Vadászterületek ellenőrzése Vadászat módjával kapcsolatos ügyek Vadgazdálkodási bírság és vadvédelmi bírság Hivatásos vadászokkal kapcsolatos ügyek Jogszabályok végrehajtása
Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal	Az élelmiszer-biztonságra, az állat- és növényegészségügyre, valamint a laboratóriumokra vonatkozó biztonsági előírások közigazgatási jogi megsértése	Lefoglalás
Rendőrség	Általános hatáskör	Nyomozás Lefoglalás
Nemzeti Nyomozó Iroda, Környezeti Bűnözés Elleni Alosztály	Környezeti bűnözés	Nyomozás Lefoglalás

Nemzeti Adó- és Vámhivatal	Általános hatáskör	A CITES függelékeiben felsorolt fajok behozatalának, kivitelének és átszállításának nyomon követése Lefoglalás
Nemzeti park igazgatóságok	Természetvédelem szakmai irányítása és megvalósítása a nemzeti parkok területén	Természetvédelmi vagyonkezelés Lefoglalások Helyszíni bírságok kiszabása Természetvédelmi feljegyzések gyűjtése és vezetése Jogsértések nyomon követése Egyéb helyszíni ellenőrzési és monitorozási feladatok
Ügyészek	Általános hatáskör	Vádemelés A nyomozás felügyelete Nyomozás Intézkedések indítványozása és végrehajtása, beleértve az elkobzást is
Közérdekvédelmi ügyészek környezetvédelmi ügyekben	Környezeti bűncselekmények és a közigazgatási jogi jogsértések	További büntető- és szabálysértési eljárások kezdeményezése, közigazgatási hatósági eljárást indítása, jogellenes közigazgatási határozatok ellen jogorvoslat.
Büntetőbíróságok	Általános kompetencia a bűncselekmények tekintetében	Jogalkalmazás, büntetőjogi felelősség megállapítása Intézkedésekről való döntés, beleértve az elkobzás elrendelését is

2. táblázat. A magyarországi bűnüldöző hatóságok rövid áttekintése a 2022 januárjában hatályos vonatkozó jogszabályok szerint.

A SWiPE projekt célja, hogy csökkentse a természet elleni bűncselekményeket érintő látenciát Európában. A bűnüldöző hatóságok és a közvádoló szerepét betöltő ügyész döntő szerepet játszik ezekben az ügyekben, természet elleni bűncselekmények esetén ugyanis azáldozatok nem képesek feljelentést tenni, ezért a hatóságoknak – és általánosságban a nyilvánosságának is – különösen fontos szerepük van abban, hogy felhívják a figyelmet a lehetséges bűncselekményekre. Kizárólag az ügyész az, aki a

természet elleni bűncselekmények ügyeit bíróság elé viheti, a büntetőeljárásban végig, „annak egészében jelen van, a nyomozás megkezdésétől a jogerős ítéletig”.⁹² Az ügyészek tehát kiemelt szerepet játszanak a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárásokban. A 2. táblázatban felsorolt többi szerv szerepe is jelentős, megfelelő rendőrségi nyomozás és megfelelő szakértői vélemény is elengedhetetlenül szükséges a sikeres vádemeléshez. Az összes szereplő felsorolása és szerepük további értékelése a természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelem különböző szakaszainak hatékonyságáról és kihívásairól szóló fejezetben található.

5.2.2. A hazai igazságszolgáltatás és a büntetőeljárás védett fajokkal kapcsolatos bűncselekmények esetén

A büntetőeljárás „a törvény által feljogosított hatóságok és más személyek cselekményeinek sora, amely arra irányul, hogy megállapítsák, történt-e bűncselekmény, ki az elkövetője, és hogy reá a büntetőjogot alkalmazzák”.⁹³ A büntetőeljárás Magyarországon két szakaszból áll: i) az előkészítő eljárás és a nyomozás, valamint ii) a bírósági szakasz.

Az állampolgárok panaszt tehetnek a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy ellen, vagy az illetékes hatóságok is megindíthatják az eljárást.⁹⁴ Sok esetben a polgárok névtelenül jelentik be a bűncselekményeket. Környezeti bűncselekmények esetén meglehetősen gyakori az is, hogy a rendőrség vagy a természetvédelmi őrök fedezik fel a bűncselekményeket vagy érik tetten a terhelteket. Ezen felül a természetvédelmi hatóságok szerepe is megkerülhetetlen ezen bűncselekmények felderítésében; ők fogadják az állampolgárok bejelentéseit, és sok esetben, amennyiben feltételezhetően bűncselekmény elkövetése történt, átirányítják az ügyet a rendőrséghez.⁹⁵

⁹² Közérthető leírás elérhető itt: <http://ugyeszseg.hu/en/about-us/tasks/>.

⁹³ Király Tibor, *Büntetőeljárás jog* (Osiris Kiadó Kft 2003), p.11.

⁹⁴ Be. 375. §.

⁹⁵ Balogh Nikolett és Szilágyi János Ede, „Környezeti ügyek az ügyészség büntetőjogi szakágának gyakorlatában”, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai* (Miskolc Bíbor 2014), p.25.

Bizonyos feltételek teljesülése esetén a büntetőeljárás előkészítő eljárással kezdődhet.⁹⁶ Az előkészítő eljárás eredményeként – ha a bűncselekmény gyanúja beigazolódik – nyomozásra kerül sor.⁹⁷ Ha nem került sor előkészítő eljárásra, akkor a büntetőeljárás nyomozással indul, amelynek két szakasza van: a felderítés és a vizsgálat. A felderítés során tisztázni kell, történt-e bűncselekmény, és ha igen, ki az elkövető; a nyomozó hatóság ezen felül bizonyítékokat gyűjt. Ha a bizonyítékok egyértelművé váltak, akkor a vizsgálat keretén belül további bizonyítékokat elemeznek és gyűjtenek, az ügyészség pedig eldönti, hogy megszünteti-e az eljárást, vagy vádat emel-e.⁹⁸ A bírói engedélyt igénylő titkos megfigyelés szándékosan elkövetett természetkárosítással, környezetkárosítással és vadfajok orvvadászatával kapcsolatos bűncselekmények ügyében alkalmazható.⁹⁹ A nyomozó hatóság és az ügyészség felfüggeszti az eljárást – többek között akkor –, ha a terhelt személye a nyomozást követően is ismeretlen marad.¹⁰⁰ Akkor is felfüggeszthetik az eljárást, ha a terhelt tartózkodási helye ismeretlen, vagy ha külföldön tartózkodik.¹⁰¹ Amennyiben pedig a hatóságok később sem tudják azonosítani a terhelt személyazonosságát, úgy bizonyos idő elteltével megszüntetik ezeket az eljárásokat.¹⁰² Az összegyűjtött adatok és a magyarországi SWiPE projekt által készített interjúk alapján a vizsgált időszakban a védett fajokkal kapcsolatos büntetőeljárások gyakran értek véget ily módon, ám ez a probléma már a SWiPE projekt által vizsgált időszak előtt is fennállt.¹⁰³

A terhelt a vádemelés előtt egyezséget köthet a bűnösség beismeréséről, és az ügy bírósági tárgyalás nélkül is lezárható. Ezt a terhelt védője vagy az ügyészség kezdeményezheti. Az egyezés lényege, hogy a terhelt beismeri bűnösségét a bűncselekmény elkövetésében, és beleegyezik bizonyos következményekbe.¹⁰⁴ Az

---

⁹⁶ Be. 339–347 §.

⁹⁷ *ibid.* 340. §.

⁹⁸ *ibid.* 348. § (4)–(5) bekezdés.

⁹⁹ *Ibid.* 234. § (2) bekezdés d) pont.

¹⁰⁰ *ibid.* 394. § (1) bekezdés a) pont.

¹⁰¹ *ibid.* 394. § (3) bekezdés a) pont.

¹⁰² *ibid.* 394. § (1) bekezdés a) pont és 398. § (5) bekezdés.

¹⁰³ Balogh Nikoletta és Szilágyi János Ede (n 95), p.25. Ez a tanulmány a 2009–2012 közötti időszakban a környezeti bűncselekményeket, eljárásokat és az ügyek kimenetelét vizsgálta. Ugyan a SWiPE projekt csak a vadon élő állatokkal kapcsolatos bűncselekményeket elemzi, mindazonáltal ez a megállapítás még mindig releváns az összes környezeti bűncselekmény meghatározó jellegéből adódóan.

¹⁰⁴ Be. 407. § (1) bekezdés.

egyezség tartalma magában foglalhatja az ügyészség és a terhelt közötti vádalkut; akár meg is szüntethető a büntetőeljárás, vagy ejthetők a vádak. A terhelt ugyanakkor – egyebek között – együttműködhet az ügyészséggel vagy a nyomozó hatósággal, és segítséget nyújthat a bizonyítékok beszerzésében is.¹⁰⁵ Az egyezséget azonban a bírónak is jóvá kell hagynia az előkészítő ülésen. Ennek az eljárásnak meg kell felelnie az egyezségekre vonatkozó speciális szabályoknak: az egyezésnek például összhangban kell lennie az eredeti vádakkal,¹⁰⁶ valamint „az egyezés alapján folytatott bírósági eljárásban a védő részvétele kötelező.”¹⁰⁷ A bűnüldöző hatóságok számára célszerű lehet az természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos egyezségek további, mélyreható elemzése, például, hogy milyen arányban fordultak elő, mennyire minősül hatékony eszköznek ennél a bűncselekménytípusnál, mik a lehetséges és a valóban realizálható előnyök. A SWiPE projekt rendelkezésére bocsátott adatokat az adatelemzésről szóló fejezetben mutatjuk be és elemezzük.

Az egyezségek mellett a közvetítői eljárás természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben játszott szerepe is egy feltérképezendő terület, további kutatások javasoltak ezen eljárások hatékonysága kapcsán. A közvetítői eljárások lefolytatása céljából az ügyész bizonyos feltételek teljesülése esetén felfüggeszti az eljárást: a gyanúsítottnak vagy a sértettnek indítványoznia kell a közvetítői eljárást, vagy hozzá kell ehhez járulnia; a gyanúsítottnak a vádemelésig be kell ismernie bűncselekmény elkövetését; a bűncselekmény jellegének, az elkövetés módjának és gyanúsított személyének pedig szintén meg kell felelnie bizonyos további követelményeknek.¹⁰⁸ Természet elleni bűncselekmények esetén elsősorban azért jelent kihívást a közvetítői eljárás lefolytatása, mert a sértett érdekeinek képviselője – a bűncselekmény jellegéből fakadóan – kihívásokat jelenthet.

Még az eljárás lefolytatása előtt és helyett lehet indítványozni büntetővégzés meghozatalát is, ami azt jelenti, hogy a bíróság tárgyalás nélkül, csupán az ügy iratainak ismeretében dönt a terhelt büntetőjogi felelősségéről. Ezenkívül az ügyész azt is

---

¹⁰⁵ *ibid.* 410–411. §

¹⁰⁶ *ibid.* 731–738. §.

¹⁰⁷ *ibid.* 731. § (2) bekezdés.

¹⁰⁸ *ibid.* 412. § (2) bekezdés, további információ: 412–415. §.

indítványozhatja, hogy „az ügy érkezését követő egy hónapon belül” kerüljön sor gyorsított per lefolytatására. A tárgyaláson minden félnek személyesen kell részt vennie. Ha a gyanúsítottat tetten érték, a tárgyalást a bűncselekmény elkövetéstől számított tizenöt napon belül meg kell tartani.¹⁰⁹

Ha az ügyész nem az elterelést választja vagy nem indítványozza a bíróságnál az eljárás gyorsítását, akkor a vádirat alapján vádat emel. Ezután megkezdődik a büntetőeljárás bírósági szakasza. Magyarországon a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben az ügyészség jogosult vádat emelni. Ha a terhelt az előkészítő tárgyaláson beismerő vallomást tesz, és lemond a további bizonyításról, a bíróság azonnal dönthet az ügyben.¹¹⁰ Ennek hiányában a bíróság tárgyalást tart, amelynek során elemzi a bizonyítékokat, a felek további bizonyítékok felvételét kérhetik, vád- és védőbeszédet hangzanak el, majd a bíróság meghozza a döntését. A bizonyítékok gyűjtése elengedhetetlen a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben, ráadásul a legtöbb ügyben nem lehet döntést hozni környezetvédelmi szakértői vélemény nélkül. Amikor az elsőfokú bíróság érdemben dönt az ügyben, akkor ítéletet hoz: megállapítja a terhelt bűnösségét vagy felmentheti őt.

A magyar alkotmánynak és a nemzetközi jogi eszközöknek megfelelően bírósági ügyekben rendelkezésre kell állnia hatékony jogorvoslatnak. Ha mindkét fél elfogadja az ítéletet, akkor jogerőre emelkedik, a törvényben meghatározott szabályoknak megfelelően azonban bármelyik fél benyújthat fellebbezést is.¹¹¹ Fellebbezés esetén a másodfokú bíróság megvizsgálja az elsőfokú ítéletet és eljárást: többek között megvizsgálja a hozott ítélet megalapozottságát, a bűncselekmény minősítését és a kiszabott büntetéseket vagy intézkedéseket.¹¹² Főszabály szerint a tényállás ebben a szakaszban nem kerül felülvizsgálatra, és a másodfokú bíróság nem értékeli új bizonyítékokat.¹¹³ A másodfokú bíróság a következő döntéseket hozhatja: helybenhagyhatja, megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti az elsőfokú bíróság

¹⁰⁹ *ibid.* 739–746. §., vagy lásd: <http://ugyeszseg.hu/en/about-us/tasks/>.

¹¹⁰ *ibid.* 499–508. §.

¹¹¹ *ibid.* 579–588. §.

¹¹² *ibid.*, 590. §.

¹¹³ *ibid.* 591. §.

ítéletét. Hatályon kívül helyezés esetén a másodfokú bíróság megszüntetheti a büntetőeljárást, vagy utasítást adhat az elsőfokú bíróságnak, hogy folytasson le egy új eljárást.¹¹⁴ Amennyiben a másodfokú bíróság döntése ellentétes az elsőfokú bíróság döntésével, a felek fellebbezhetnek a harmadfokú bírósághoz.¹¹⁵ A harmadfokú bíróság helybenhagyhatja, megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti az első- vagy másodfokú bíróság ítéletét is.¹¹⁶ Bizonyos feltételek teljesülése esetén pedig rendkívüli jogorvoslati lehetőségek is alkalmazhatók.

Magyarországon a büntetőügyekben eljáró igazságszolgáltatási rendszer járás- és kerületi bíróságokból, törvényszékekből, ítélőtáblákból és a Kúriából áll. A járásbíróság és a törvényszék elsőfokú bíróságként járnak el büntetőügyekben. A törvényszék azokban az ügyekben járhat el másodfokú bíróságként, amelyekben a járásbíróság volt az elsőfokú bíróság; amelyekben pedig a törvényszék volt az elsőfokú bíróság, ott ítélőtábla dönt másodfokon. Ha egy ügyben első fokon ítélőtábla döntött, akkor a fellebbviteli bíróság a Kúria lesz. Az ítélőtábla azokban az ügyekben jár el harmadfokú bíróságként, amelyekben az elsőfokú bíróság járásbíróság volt, a Kúria pedig azokban az ügyekben dönt harmadfokú bíróságként, amelyekben első fokon törvényszék hozott döntést.¹¹⁷ Főszabályként tehát a járásbíróság az elsőfokon döntést hozó szerv, kivéve, amikor a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) alapján a törvényszék az elsőfokú bíróság.¹¹⁸ Ezek alapján tehát a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek jellemzően a járásbíróságokon kezdődnek. Mivel a természet elleni bűncselekmények esetenként korrupcióval is összefüggésbe hozhatók, ezért érdemes megjegyezni, hogy korrupciós ügyekben első fokon a törvényszékek járnak el.¹¹⁹

A környezeti bűnözés kapcsán további jellegzetességeket is figyelembe kell venni. Mivel a Btk. természetkárosításról szóló rendelkezése a természetvédelemre vonatkozó

---

¹¹⁴ *ibid.*, 604–614. §.

¹¹⁵ *ibid.*, 615. §. További részletek arról, hogy a másodfokú bíróság döntése mikor számít ellentétesnek az elsőfokú bíróság ítéletével, a Be. 615. § (2)–(2a) bekezdésében található.

¹¹⁶ *ibid.*, 623–625. §.

¹¹⁷ *ibid.*, 12. §.

¹¹⁸ *ibid.*, 19–20. §.

¹¹⁹ *ibid.*, 20. § (11) bekezdés.

szerteágazó és bonyolult közigazgatási háttérjogszabályokra hivatkozik, így természet elleni bűncselekmények esetén kihívást jelenthet a terheltek felelősségre vonása. Számos bíró és kutató véleménye szerint lényeges kérdés a terhelt környezet- és természetvédelmi ismereteinek megítélése, amely a bíróság döntésében, a terhelt büntetőjogi felelősségében is szerepet játszik. Más szóval, ha a terhelt büntetendő cselekményt követ el, de nincs tudatában annak, hogy cselekménye törvénysértő, veszélyt jelent a társadalomra, és mindezt alapos okkal feltételezte (például rendkívül nehéz információt találni az adott ügyben alkalmazandó ágazati jogszabályról), akkor a büntetőjogi értelemben nem vonható felelősségre.¹²⁰

Ebben a kérdésben még a következőket érdemes górcső alá venni. *Ignorantia iuris neminem excusat*, azaz a jog ismeretének hiánya még nem mentesít a felelősség alól. Annak érdekében, hogy mindenki megismerhesse az őt kötelező rendelkezéseket, minden jogszabályt – beleértve a környezetvédelmi ágazati szabályozásokat is –, jóval azelőtt ki kell hirdetni és közzé kell tenni, mielőtt egyes személyeket felelősségre vonhatnának azok megsértéséért. Az állampolgároknak tehát előzetesen lehetőséget kell biztosítani az őket kötelező normák megismerésére. Környezeti bűncselekmények – különösen természetkárosítás – esetén ez azt jelenti, hogy ha a terhelt természetkárosítás bűncselekményét követi el, és bár tévesen, de alapos okkal feltételezi, hogy tette nem jelent veszélyt a társadalomra, akkor a büntetőjog alapján nem vonható felelősségre.¹²¹ Azonban, ha például szakmája okán rendelkezik természetvédelmi ismeretekkel, erre nem lehet hivatkozni. Lássunk egy példát ennek szemléltetésére. Azok, akik védett fajokkal kereskednek, és megsértik a Washingtoni Egyezményvel kapcsolatos rendelkezéseket, miközben a szakmai követelményeknek megfelelő, engedéllyel rendelkező vadászok¹²² vagy állatkereskedéssel foglalkoznak, nem fogják tudni bebizonyítani, hogy nem voltak teljes mértékben tisztában a védett fajokra vonatkozó természetvédelmi ágazati szabályokkal. Ugyanez vonatkozik arra a

¹²⁰ Például a CITES által nem védett fajokat érintő természetkárosítás ügyek esetén releváns a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendeletet.

¹²¹ Kivéve, ha védett fajok illegális kereskedelme esetén a bűncselekmény az élő szervezet populációjának fennmaradását veszélyezteti, lásd a Btk. 242. § (2) bekezdésének b) pontját; ez azonban nem nyújt megoldást a fent ismertetett problémára.

¹²² Elek Balázs, *Vadászok, Halászok a Büntetőjog Hálójában* (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft), p.294.

fuvarozóra is, akinek tudnia kellett volna, hogy csomagtartójában védett fajok tetemei találhatóak.¹²³ Ezzel szemben egy átlagos ismeretekkel rendelkező állampolgár, aki nyaralása után külföldről behozott egy alligátorfejet, nem feltétlenül vonható felelősségre, amennyiben tévesen azt feltételezte, hogy tette nem jelent veszélyt a társadalomra, nem ismerte az erre vonatkozó ágazati jogszabályokat.¹²⁴ A gyakorlatban egyrészt fontos, hogy a bűnüldöző szervek tagjai a bizonyítékok gyűjtése során különösen odafigyeljenek arra, hogy a büntetőeljárás későbbi szakaszában bizonyítani lehessen a szándékot. A szándékosságot – a Be. vonatkozó rendelkezéseinek teljes körű tiszteletben tartása mellett – sok esetben bizonyítani lehet például a kommunikációra, illegális tevékenységekre (például a CITES által védett fajok megfelelő dokumentáció nélküli kereskedelmére) használt elektronikus eszközök lefoglalásával. Másrészt pedig alapvető fontosságú felhívni a közvélemény figyelmét a természet elleni bűncselekményekre, széleskörűen tájékoztatni az állampolgárokat a természet elleni bűncselekmények következményeiről, segíteni megérteni, hogy miért döntött úgy a jogalkotó, hogy ezeket a tevékenységeket a legsúlyosabban, a büntetőjog eszközeivel is szankcionálja. A nem mély szakmai ismeretekkel rendelkező, „átlagos” állampolgárok ismerete mérvadó lehet különösen a büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából. A közelmúltban végzett kutatások alapján úgy tűnik, sok fogyasztó például nem volt tisztában azzal, hogy számos gyógyszerkészítmény és étrend-kiegészítő tartalmazza a CITES függelékeiben szereplő, tehát védettfajok részeit vagy származékát, így a terheltek nem voltak tisztában az ilyen termékek behozatalához szükséges dokumentumokra vonatkozó követelményekkel sem.¹²⁵

A büntetőjogi kérdéseken túlmutatóan pedig a közérdekvédelmi ügyészekről: nem részei a büntetőeljárásnak, mégis meg kell említeni a szerepüket, mivel szoros kapcsolatban állnak a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekkel. Bár Magyarországon az ügyészség elsősorban büntetőügyekkel foglalkozik, a

---

¹²³ EBD 2017.B.8.

¹²⁴ Elek Balázs, „A »jogi tévedés« a természetkárosítás bűncselekménnyel összefüggésben”, *Ünnepi kötet Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*, vol 81 (Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica 2018), p.231–233.

¹²⁵ Tilki Katalin, „A természetkárosítás bűncselekmények felderítésének és vizsgálatának kérdései” (2021), elérhető:

https://www.okri.hu/images/stories/esemenyek/2021/termeszvetved_konf_2021.10.12/005_Tilki_Katalin.pdf.

közérdekvédelmi ügyészség számára a környezetvédelem kiemelt területnek számít.¹²⁶ Ez azt jelenti, hogy az ügyésznek joga van bírósági büntető- és szabálysértési eljárásokat kezdeményeznie, közigazgatási hatósági eljárást indítania, valamint jogellenes közigazgatási határozatok ellen jogorvoslattal élnie.¹²⁷ Mindez annak fényében jelentős, hogy elrettentő lehet annak tudata, hogy a büntetőjogi felelősség mellett például jelentős összegű kártérítést is fizetnie kell adott esetben a természet elleni bűncselekmények elkövetőjének.

5.2.3. A természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szervek specializálódása

A leendő rendőrök és a vámtisztviselők tanulmányaik során találkoznak környezeti bűnözéssel, mivel erre a területre egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek. Képzésük fókuszában azonban a szakterületük általános követelményei állnak. A környezeti bűnözés esetén alkalmazandó nyomozási módszerek szerepelnek az egyetemi tantervben; a rendőrnek és a vámtisztviselőnek tanuló hallgatók fakultatív kurzusok keretein belül elmélyülhetnek a témában. A Nemzeti Közsolgálati Egyetem együttműködik a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korruptió és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztálya Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályával (a továbbiakban: KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztály) is, és egyre több jogi karon indítanak kötelező környezetjogi kurzusokat leendő jogászok, leendő ügyészek és bírák számára.

Magyarországon nem előírás, hogy a bűnüldöző szervek munkatársai és az ügyészek specializálódjanak a védett fajokat vagy a környezetvédelmet érintő problémákra, vannak azonban jó gyakorlatok a szakértelem biztosítására. A magyar Nemzeti Környezeti Biztonsági Munkacsoport (NEST) keretében speciális továbbképzési alkalmakat tartanak a bűnüldözés különböző szakaszaiban és szintjein dolgozó bűnüldöző szervek tagjai számára. Ezen továbbképzések témája a környezeti bűnözés, beleértve a természet elleni bűncselekményeket is. A Legfőbb Ügyészség tudományos,

¹²⁶ Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény, 27. § (5) bekezdés e) pont.

¹²⁷ Polt Péter, Varga András Zsolt és Vókó György (n 53), p.1344–1345. Az ügyészségnek a közérdek védelmében játszott szerepéről szóló részt lásd még a 1343–1437. oldalakon is.

kutató és képzési szerveként működő Országos Kriminológiai Intézet, pedig akkreditált eseti képzéseket kínál ügyészek számára, és egyéb olyan rendezvényeket is szerveznek, amelyek relevánsak a természet elleni bűncselekmények szakértői számára.¹²⁸ Emellett a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA)¹²⁹ regionális büntetőjogi képzést biztosít a bűnüldöző szervek tagjai, valamint a bírák és ügyészek számára. Magyarországon egyelőre nincsenek hivatalos, ügyészek és bírák számára íródott kézikönyvek kizárólag a természet elleni bűncselekmények témájában, indulnak viszont speciális, ezzel a témával foglalkozó posztgraduális képzések.

A kötelező képzési követelmények és megfelelő szakosodás esetleges hiánya is hozzájárult ahhoz, hogy az Unióban nem megfelelően hajtották végre ECD-t, és hogy az irányelv nem hozta a várt eredményeket.¹³⁰ A bűnüldöző szervek a büntetőeljárás különböző szakaszaiban érintett tagjainak környezetvédelmi specializációja hozzájárul a sikeresebb határokon átnyúló együttműködésekhez.¹³¹ Ennek eredményeképpen az új irányelv javasolt szövege (e jelentés írásakor) az irányelv célkitűzéseivel kapcsolódó szakirányú továbbképzést ír elő a „a bírói függetlenség és az igazságszolgáltatás szervezetében az Unión belül fennálló különbségek sérelme nélkül”.¹³²

5.2.4. Egyéb szervezetek

A természet elleni bűncselekményekkel nem csak bűnüldöző szervek foglalkoznak. A civil társadalom, nem kormányzati szervezetek azon belül is elsősorban a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) döntő szerepet játszik abban, hogy a hatóságok felderíthessék a természet elleni bűncselekményeket az országban. Szakértelmük miatt – különösen a madarak megmérgezésével kapcsolatos bűncselekmények terén – tagjaikat gyakran kéri fel szakértőknek. Ráadásul olyan keresőkutyákkal is dolgoznak, amelyek

---

¹²⁸ Az ügyészek például kreditpontokat szerezhettek, ha részt vettek a „Természetkárosítás a jogalkalmazók aspektusából” című konferencián (2021. október 12.). További információ itt található: <https://www.okri.hu/index.php/esemenyek/konferencia-beszamolok>.

¹²⁹ A budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémiát (ILEA) az USA Külügyminisztériumának International Narcotics and Law Enforcement Affairs részlege finanszírozza és támogatja. További információkért és a képzések aktuális időpontjaiért látogasson el a honlapjukra: <https://budapest.ilea.state.gov/>.

¹³⁰ Van Bockel, Willem Bastiaan, *The Ne Bis in Idem Principle in EU Law* (Kluwer Law International 2010) <http://hdl.handle.net/1814/14641>; Javaslat (n 45) p.8.

¹³¹ Javaslat (n 45.), p.14.

¹³² Javaslat (n 45), 17. cikk.

tetemek, mérgek és mérgezés áldozatainak felkutatására lettek kiképezve. Ezek a kutyák nagyban segítik az egyesület természetvédelmi munkáját, sőt, ahhoz is hozzájárultak, hogy egyes bűncselekmények ügyét sikeresen bíróság elé lehessen vinni.¹³³ A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület a SWiPE projekt értékes partnere: az egyesület a projekt keretein belül 2021-2022-ben pilotvizsgálatokat végez a WWF Magyarországgal együttműködve az Északi-középhegység egy területén, hogy tesztelje, mennyire sikeresen lelik fel a keresőkutyás egységek a nagyragadozók ürülmintáit annak érdekében, hogy kiderüljön, érdemes lehet-e hasznosítani a keresőkutyákat ilyen feladatokra is.

Az MME-n kívül számos magyar nem kormányzati szervezet szakosodott a környezeti jogsértések más formáira. A Levegő Munkacsoport például a levegőminőségi ügyekre fókuszál, a Greenpeace Magyarországnak pedig egyebek mellett vannak illegális hulladéklerakással kapcsolatos projektjei is. Ugyan ezek a szervezetek nem kifejezetten a természet elleni bűncselekményekkel foglalkoznak, de mivel számos környezeti bűncselekmény hasonló jellemzőkkel és kihívásokkal rendelkezik, így tevékenységük a természetkárosítás bűncselekmények elleni fellépésnél is hasznosnak bizonyulhat. A WWF Magyarország pedig több mint három évtizede kampányol a nagyragadozók jogellenes elpusztítása ellen.

További fontos hazai szereplők az Országos Magyar Vadászati Védegylet (OMVV) és az Országos Magyar Vadászkamara (OMVK). Ezek a szervezetek gyakran próbálják elejét venni az orvvadászati incidenseknek, egy magyarországi medveelejtést követően pedig külön kiadtak egy elhatárolódó és az esetet elítélő írásbeli közleményt is.¹³⁴

A SWiPE projekt jelenlegi szakaszában ezeket a kulcsszereplőket azonosítottuk. Rajtuk kívül azonban vannak még további lehetséges érdekelt felek is, akiket érdemes lenne bevonni a jövőben; a vállalati szektoron belül például a kereskedőket, a kisállat-kereskedéseket, a nemzetközi szállítási és futárszolgálatokat, valamint a pénzügyeket.

---

¹³³ Ezekről az ügyekről többet megtudhat az esettanulmányokról szóló fejezetben, valamint a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a WWF Magyarország madármérgezésről szóló tájékoztatójában, amely itt érhető el: <https://wwf.hu/public/uploads/toltsdle/1637331362-swipe-ragadozomadar-mergezések.pdf>.

¹³⁴ Az írásbeli közlemény itt elérhető: https://www.omvk.hu/hir/kozlemeny-a-salgotarjani-medvelovesrol?fbclid=IwAR3312EvRdjHLn4H6HPz1Ej5F1s95kyqzIDpYO_FW98PV9kMw10bFaqJrnY.

5.2.5. Együttműködés természet elleni bűncselekmények kapcsán

Magyarországon állami szereplők 2021-ben alapították meg a Nemzeti Környezeti Biztonsági Munkacsoportot (NEST) a környezeti bűnözés elleni hatékonyabb fellépés érdekében.¹³⁵ A kezdeményező a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya volt, szoros együttműködésben a természetvédelemért és a CITES-t érintő ügyekért felelős Agrárminisztériummal. A NEST tagjai közé tartozik az Agrárminisztérium, az Innovációs és Technológiai Minisztérium (hulladékgazdálkodási feladatkört ellátva), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága (elsősorban a hulladékkezelés szempontjából releváns partnerek), a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, a Pest Megyei Kormányhivatal (Magyarország egész területére kiterjedő hatáskörrel) és az Országos Rendőr-főkapitányság. Két környezetvédelemmel foglalkozó nem kormányzati szervezet, a védett fajok kereskedelmét ellenőrző TRAFFIC és Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület megfigyelői státusszal rendelkeznek. A NEST keretein belül szervezett képzések elősegítik, hogy a bűnüldözés különböző fázisaiban érintett hatóságok megértsék egymás szerepét, hozzájárul a kapcsolatok és bizalom építéséhez, valamint platformot kínál az információcserére. A NEST ezen kívül biztosítja a bűnüldözési műveletek hatékonyabb koordinációját és előkészítését is. Ez a kezdeményezés tehát a jó gyakorlatok közé tartozik: megvan benne a lehetőség arra, hogy hatékonyabbá és eredményesebbé tegye a bűnüldöző hatóságok munkáját a környezeti bűncselekmények elleni fellépésnél. A kezdeményezésnek köszönhetően már most javult az információcsere és a rendőrségen belüli kommunikációs hálózat.

A NEST-en kívül léteznek más hivatalos együttműködések is, amelyek egy részét jogszabályok biztosítják (pl. az ügyészség és a rendőrség közötti kapcsolatot), de a személyes kapcsolatok is hozzájárulnak a hatékony együttműködésekhez (pl. a CITES Igazgatósági Hatóságától kapott szakmai tanácsok védett fajok illegális kereskedelmét érintő lehetséges ügyekben).

---

¹³⁵ További információkat az INTERPOL anyagaiban találhat, például itt: <https://www.interpol.int/en/Crimes/Environmental-crime/Our-response-to-environmental-crime>, a magyar NEST-ről pedig itt tájékozódhat: <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/szervezeti-hirek/osszefogassal-a-kornyezeti-bunozes-ellen>.

Mivel a természet elleni bűncselekmények gyakran több államot érintő ügyek, így az is rendkívül fontos, hogy kialakuljanak határokon átívelő együttműködések is. Az Europol, a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége támogatja az Unión belüli együttműködések kialakítását. Az Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen (EMPACT) az a platform, amely a súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelem közös prioritásait határozza meg az Európai Unión belül. A környezeti bűnözés például bekerült az EMPACT 2022–2025 közötti prioritásai közé. Az EMPACT-ról az EU Tanácsa dönt.¹³⁶ A természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos határokon átívelő együttműködésben ezeken kívül meghatározó szerepet játszik még az Eurojust is, az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége. Magyarország 2017-től egy cseh és szlovák partnerekből álló közös nyomozócsoport tagja volt. Az ilyen csoportok célja, hogy „összehangolják a nyomozási intézkedések (ház kutatások, letartóztatások, illegális jövedelmek lefoglalása) végrehajtását, megosszák egymással a bizonyítékokat, összehangoltan büntetőeljárás alá vonják a bűnszervezetek tagjait, és visszaszereznek az illegális eszközöket”.¹³⁷

Egy bűnszervezet az előbbi 2017-es ügy kapcsán részt vett védett fajok (pl. tigrisek, elefántok, orrszarvúk, medvék, farkasok) illegális elejtésében, és illegálisan kereskedett elefántcsonttal, csontokkal, bőrrel és a jogellenesen elpusztított állatok egyéb származékaival. A terheltek a bűncselekmény elkövetéséből származó nyereséget látszólag legális forrásból származó javakká alakították át. A bűncselekmény felderítése kapcsán az összehangolt munka pozitív hatása vitathatatlan, ugyanakkor a kihívások is felszínre kerültek, például a bizonyítékok gyűjtésével és a bűncselekmények szervezett jellegének bizonyításával kapcsolatos nehézségek, valamint a környezeti bűncselekmények által okozott károk értékelésére használt közös módszertan hiánya.¹³⁸

---

¹³⁶ További információk itt találhatóak: <https://www.europol.europa.eu/empact>. A Tanács következtetései, amelyek meghatározzák az EMPACT 2022–2025-re vonatkozó uniós prioritásait a súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelem terén itt érhetők el: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/en/pdf>.

¹³⁷ Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége, „Report on Eurojust's Casework on Environmental Crime” (2021), p.19.

¹³⁸ *ibid.*

5.2.6. Szervezeti felépítésekből fakadó kihívások

A KR NNI keretében speciális, környezet és természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szakegység működik, a munkatársak rendelkeznek speciális környezetvédelmi tudással és gyakorlati tapasztalattal. Ez az egység azon túl, hogy a nemzetközi kapcsolattartásért is felel környezet és természetvédelmi ügyekben, különös szakértelmet igénylő, nemzetközi szállal is rendelkező nyomozásokat végez. A központi bűnügyi irányítási feladatokat környezeti bűncselekmények terén az ORFK látja el, az irányítása alapján a megyei rendőr-főkapitányságok szakirányításra kijelölt munkatársai látják el az alárendeltségükbe tartozó helyi szervek nyomozásainak támogatását.

A kormányhivatalok szervezeti felépítése és a különböző hatóságok közötti információmegosztásra vonatkozó jogi szabályozások néha megnehezítik a természet elleni bűncselekményekkel szembeni sikeres fellépést.

Kihívást jelenthet továbbá, hogy nincs elegendő természet elleni bűncselekményekre szakosodott ügyész és bíró, ráadásul nem biztosítja jogszabály, hogy a természet elleni bűncselekmények olyan munkatársakhoz kerülnek, akik rendelkeznek megfelelő szaktudással a témában.

5.3. Esettanulmányok

5.3.1. Ritka kaktuszok illegális kereskedelmének esete

Magyar kaktuszgyűjtők rendszeresen csempészték ritka kaktuszfajokat Mexikóból, amelyeket online értékesítettek az Európai Unión belül. Az érintett fajok közé tartozott a nemrég felfedezett *Aztekium valdezii* (CITES I. függeléke), valamint a súlyosan veszélyeztetett *Mammillaria pennispinosa* (CITES II. függeléke) és *Mammillaria theresae* (CITES II. függeléke).¹³⁹ A terhelt tehát a vád szerint e fajok állományának

---

¹³⁹ Az IUCN vörös listájának kategóriái és kritériumai érthető és széles körben ismert rendszert hivatottak alkotni, amely lehetővé teszi a kihalás veszélye által fenyegetett fajok besorolását. A fajokat kilenc kategóriába sorolja: kihalt, vadon kihalt, fenyegetett (súlyosan veszélyeztetett, veszélyeztetett, sebezhető), mérsékelten fenyegetett, nem fenyegetett, adathiányos, felmértelen. Az értékelés szerint a *Mammillaria pennispinosa* és a *Mammillaria theresae* egyaránt súlyosan veszélyeztetett. További információ itt található: www.iucnredlist.org.

fennmaradását is veszélyeztette, mivel a vadon élő példányok száma rendkívül alacsony. Magyarországon védett fajok illegális kereskedelme bűncselekményének ez lenne az első minősített esete.

Az ügy úgy indult, hogy németországi kollégák értesítették a CITES magyarországi Igazgatósági Hatóságát arról, hogy egy online platformon bizonyos védett kaktuszfajokat értékesítenek. A védett fajok csempészésében nyolc magyar állampolgár vett részt, közülük négyen utaztak Mexikóba. A sikeres nemzetközi együttműködésnek köszönhetően a rendőrség a visszatérésükkor mintegy 1200 kaktuszpéldányt talált a csempészek poggyászában. A CITES magyarországi Igazgatósági Hatósága feljelentést tett, a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya pedig nyomozást indított az ügyben. A házkutatás során a rendőrség még több kaktuszfajt talált. Lefoglalták a terheltek elektronikus eszközeit, ami kulcsfontosságúnak bizonyult a büntetőeljárás későbbi szakaszaiban. Így ugyanis a rendőrség nélkülözhetetlen bizonyítékokat tudott szerezni ahhoz, hogy felszámolja és megismerje az ügy mögött álló bűnözői hálózatot.

A terheltek többször utaztak Mexikóba, ahol vadon élő védett növényeket gyűjtöttek illegálisan. A hatékony határokon átívelő együttműködés hozzájárult a nyomozás sikeréhez: a mexikói hatóságok például megerősítették, hogy soha nem adtak engedélyeket több érintett faj begyűjtésére vagy az ezekkel való kereskedelemre. A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályának tájékoztatása alapján a terheltek közül többet is kitiltottak Mexikóból.¹⁴⁰

Ez az eset jól szemlélteti, miként hagyja el a védett fajok illegális kereskedelme a fizikai piacokat, és lép be az online térbe.¹⁴¹ A jelentés véglegesítésekor az ügy még a bírósági szakaszban járt, néhány terhelttel azonban egyezséget kötöttek. Az ügyész a jogellenes anyagi haszonszerzésre tekintettel lévő szankciókat kért.

---

¹⁴⁰ Az ügyet 2022. szeptember 28-án Soczó Rafael, 2022. május 6-án pedig Daróczi István ismertette a Magyarországi Környezeti Biztonsági Munkacsoport egyik továbbképzésén.

¹⁴¹ Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala, „World Wildlife Crime Report. Trafficking in Protected Species”, p.13.

5.3.2. Madármérgezéses esetek

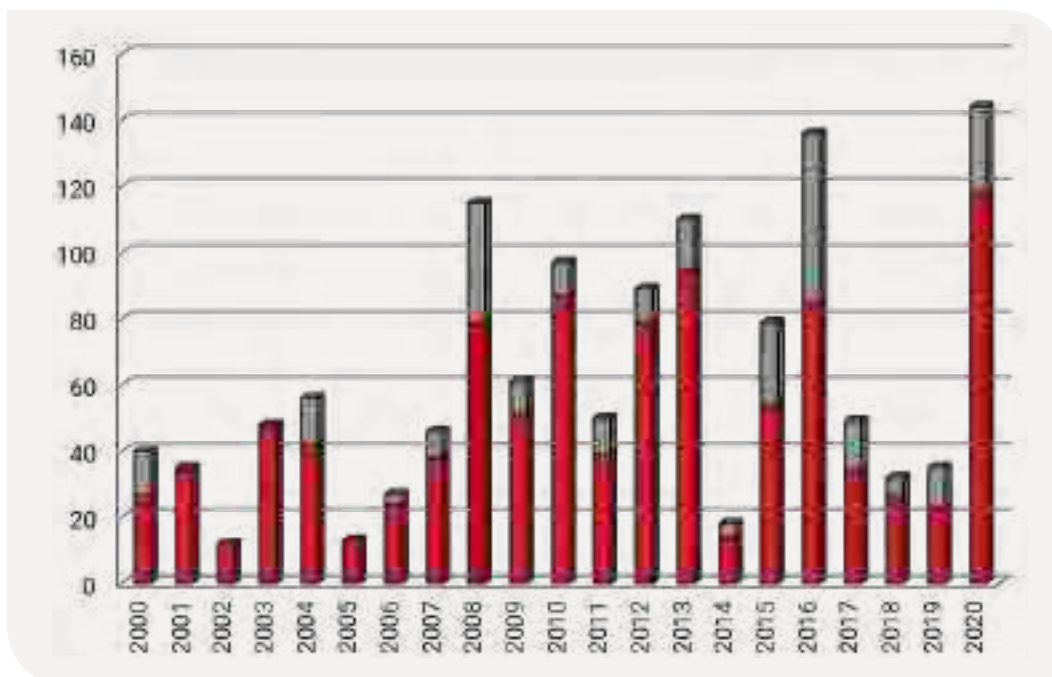
A madármérgezés súlyos problémát jelent, amely egyaránt érinti a védett madárfajokat és az ökoszisztéma egészét. Az Európai Unióban már évtizedekkel ezelőtt betiltották az elkövetők által ezekben az esetekben használt illegális mérgeket (pl. karbofurán), amelyek a mérgezett tetem más állat által történő elfogyasztásával a táplálékláncon keresztül is terjednek – ezáltal még az emberre nézve is rendkívül veszélyesek. Ennek ellenére nő a mérgezéses esetek száma Magyarországon. A helyzet azonban szerencsére változófélben van, hála a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnek és partnereinek – beleértve a magyar rendőrséget és nemzeti park igazgatóságokat is. A keresőkutyás egységek mind a mérgezett csalátkéket, mind pedig az áldozatokat hatékonyan fel tudják kutatni, segítve ezzel a hatóságok munkáját az elkövetők felkutatásában és a sikeres vádemelésben.

Magyarországon korábban nem volt jellemző, hogy keresőkutyákat vessenek be a természet elleni bűncselekmények (pl. mérgezések) felderítésére. 2013-ban képezték ki először méreg- és tetemkereső kutyát (Falcót) a HELICON LIFE projekt keretében.¹⁴² Falco sikereiből kiindulva a PannonEagle LIFE projekt részeként¹⁴³ 2015-től további három keresőkutyát képezték ki saját egységekkel Magyarországon (Carlót, Hellát és Samut).

Az ügynökségek közötti együttműködés a madármérgezéses esetekben is példaértékű. A természetvédelmi szervezetek (pl. nemzeti park igazgatóságok) számos természet elleni bűncselekmény kapcsán gyűjtenek lényeges információkat, felhívják a nyilvánosság figyelmét az adott esetre, és gondoskodnak a megfelelő képviselőről is. Mérgezéses esetekben pedig ezeket a feladatokat a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület is elvégezheti. A gyakorlatban általában a nemzeti parkok igazgatóságai teszik meg a feljelentést, és a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya vizsgálja ki az ügyeket. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület pedig a büntetőeljárás jogi keretein belül támogatja a nyomozást. Az, hogy az alábbi ügyekben bírósági döntés született, nagyrészt a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnek és a helyi nemzeti park igazgatóságoknak köszönhető.

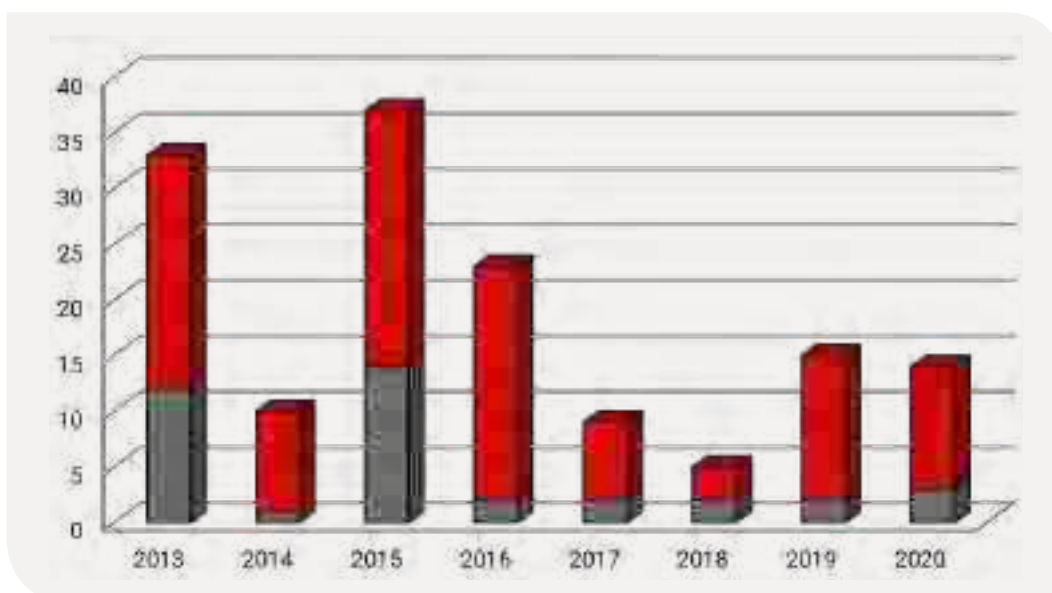
¹⁴² A HELICON LIFE projektről készült lakossági jelentés magyar és angol nyelven is elérhető itt: http://www.police.hu/sites/default/files/projekt_csatolmanyok/helicon_d12_laymans_report_2016.pdf.

¹⁴³ További információkat az alábbi honlapon talál: <https://www.imperialeagle.hu/>.

1. ábra. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által 2000 és 2020 között talált mérgezett egyedek (madarak). Piros: védett fajok; szürke: nem védett fajok.

Forrás: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

2. ábra. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által 2013 és 2020 között talált mérgezett csalétek. Piros: kutyás egységek segítségével talált csalétek; szürke: kutyás egységek nélkül talált csalétek.

Forrás: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület a 2013 és 2020 közötti időszakban 1141 kutatásban vett részt, és 331 megmérgezett állatot, valamint 120 mérgezett csalétket talált. Ezek közül sok esetben eredménytelen volt a nyomozás, vagy meghiúsult a

büntetőeljárás. 2015-ben azonban több vádlottat is sikerült bíróság elé vinni. A HELICON LIFE projekt elindulása a keresőkutyás egységek mellett több más szempontból is komoly változást hozott. Az ezen a projekten dolgozó munkatársak éveken át tartó elkötelezett, madármérgezéses esetekre összpontosító munkájának köszönhetően a hatóságok és a nyilvánosság is egyre jobban megismerte ezeket a bűncselekményeket.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület elemezte a 2013–2016 között elkövetett madármérgezéses eseteket és az ezekhez kapcsolódó bírósági döntéseket.¹⁴⁴ Egy bűncselekményt Jász-Nagykun-Szolnok megyében, egyet Heves megyében, kettőt pedig Bács-Kiskun megyében követtek el. A terheltek az összes esetben 30 és 44 év közötti férfiak voltak. A bűncselekmények a fajok széles skáláját érintették: az első esetben például egy borz és három barna rétihéja mérgezett tetemét, valamint 30 karbofuránnal mérgezett tojást¹⁴⁵, a másodikban pedig két parlagi sast, egy barna rétihéját és egy mérgezett csalétket találtak.¹⁴⁶ A harmadik esetben friss preparátumokra bukkantak: egy fokozottan védett parlagi sast, nyolc másik védett madarat (két kékes rétihéját, egy barna rétihéját, egy karvalyt, egy héját, egy egerészölyvet, egy erdei fülesbaglyot és egy vetési varjút), valamint egy vörös mókust találtak.¹⁴⁷ A negyedik esetben tizennégy egerészölyvet, három rókát, egy kutyát, egy macskát és tizenkét házi kacsát, valamint mérgező csalétkeket találtak a helyszínen.¹⁴⁸

Az ügyek fontos tanulságai a következők: az egyik parlagi sast a rajta lévő GPS-nyomkövetőnek köszönhetően találták meg;¹⁴⁹ . illetve, hogy Ezekben az esetekben nagyon hasznos a házkutatási engedély, mert ennek köszönhetően le lehet foglalni az illegális növényvédő szereket és a mérgezéssel való visszaélés egyéb bizonyítékait. Az egyik esetben a házkutatást közvetlenül a helyszíni szemle után végezték.¹⁵⁰ Ezen felül

---

¹⁴⁴ Árvay Márton, Horváth Márton és Deák Gábor, „Vadvilág ellen elkövetett bűncselekmények ragadozómadár-mérgezések” (*Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, WWF Magyarország*), p.21., és <https://wwf.hu/public/uploads/toltsdle/1637331362-swipe-ragadozomadar-mergezesek.pdf>.

¹⁴⁵ Kunszentmiklósi Járásbíróság, 03070/217/2013 Bü.

¹⁴⁶ Szolnoki Járásbíróság, 66.B.643/2014/17.

¹⁴⁷ Hatvani Járásbíróság, 03070/531/2014. Bü.

¹⁴⁸ Bajai Járásbíróság, 29022/97-11/2016.

¹⁴⁹ Szolnoki Járásbíróság, 66.B.643/2014/17.

¹⁵⁰ Bajai Járásbíróság, 29022/97-11/2016.

a védett fajok illegális birtoklása (gyakran trófeák vagy preparátumok formájában) is bizonyítható ilyen módon.

A büntetőjogi szankciók nem valószínű, hogy elrettentő erejűek, ezért ebben a kérdésben további kutatásokra van szükség. Az első esetben például a terheltet két év felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték, emellett 50 ezer forint értékű vadvédelmi bírságot is kellett fizetnie. A második esetben az első terheltre 500 ezer forint értékű pénzbüntetést, a második terheltre pedig 600 ezer 1600 forint értékű pénzbüntetést szabtak ki. A harmadik esetben a terheltet egy év három hónap szabadságvesztésre ítélték (két évre felfüggesztve), és 100 ezer forint értékű 3pénzbüntetést szabtak ki rá. A negyedik esetben a terheltet egy év hét hónap szabadságvesztésre ítélték (három évre felfüggesztve), és pénzbüntetést is kiszabtak rá. Összefoglalva tehát megállapítható, hogy ezekben az ügyekben senkit sem ítélték letöltendő szabadságvesztésre. Vitatható, vajon a pénzbüntetések arányosak voltak-e a bűncselekmények veszélyes jellege, valamint az emberi életre és a környezetre jelentett veszélyek fényében. Senkit sem tiltottak el a foglalkozásától – még abban az esetben sem, amikor a bűncselekményt olyan hivatásos vadász követte el, akinek tisztában kellett lennie a szakma szabályaival. A büntetőeljárás költségei, amelyeket az elkövetőknek kellett megfizetniük, néha magasabbak voltak, mint a kiszabott pénzbüntetés vagy pénzbírság.

A természet elleni bűncselekmények más formáihoz hasonlóan mérgezések esetén is kihívást jelenthet az ügyek alapos megértése – még a bírósági szakaszban is. A természetvédelemre vonatkozó releváns közigazgatási háttérjogszabályok és a büntetőjogi értékhatár miatt az ehhez hasonló, védett fajokkal és mérgezéssel kapcsolatos szakértelmet igénylő ügyek bonyolultak és nehézkesek. Mindazonáltal a Btk. legutóbbi, 2021. év végi módosításai egyértelművé tette a valójában a módosítás előtt is értelmezhető jogszabályi környezetet, hogy az a személy, aki a természetkárosításnál mérget vagy mérgező csalétket használ, büntetést követ el. Ezekben az esetekben a kiszabható büntetés egytől öt évig terjedő szabadságvesztés.¹⁵¹

---

¹⁵¹ Btk. 242. § (2a) bekezdés.

Pest megyében a közelmúltban (2021. szeptember) újabb bűncselekményeket követtek el, de ezek az ügyek a kézirat lezárultáig nem jutottak el a bírósági szakaszig.¹⁵² A téma mindenesetre az Országgyűlés figyelmét is felkeltette, és 2021 végén módosították is a Btk.-t: a módosítás értelmében a mérgezés a természetkárosítás különálló tényállásaként büntetnének minősül.¹⁵³

6. A védett fajokat érintő bűncselekmények elemzése

Ebben a fejezetben a 2015 és 2020 között elkövetett, a SWiPE projektbe bekerült természet elleni bűncselekményekre vonatkozó magyarországi adatok elemzését mutatjuk be. A SWiPE-konzorcium közös módszertant alkalmazott az adatgyűjtés során. A táblázatokat olykor kiegészítik a félig strukturált interjúkból származó információk. Az elemzés a magyar hatóságoktól, hivatalos szervektől származó információkra épül.

6.1. Az adatok hozzáférhetősége, teljessége és következetessége

A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya, a Legfőbb Ügyészség, az Országos Bírósági Hivatal, a CITES magyarországi Igazgatósági Hatósága, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és a kormányhivatalok bocsátották a magyar SWiPE munkatársak rendelkezésére a természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adataikat. Az utóbbi három intézmény a Washingtoni Egyezményvel kapcsolatos adatai – a szükséges engedélyek birtokában – EU-TWIX-adatok voltak.¹⁵⁴ A természet elleni

¹⁵² Az ügyről bővebben itt olvashat: <https://parlagisas.hu/hu/content/soha-nem-latott-meretu-ragadozomadar-mergezes-egy-turaj-vadasztarsasag-mukodesi-teruleten>.

¹⁵³ Természetkárosítás büntetnének minősül, ha sikerül bizonyítani, hogy az elkövető védett állatok megölésére alkalmas mérget vagy csalétket használt, hiszen ezzel több állat életét is veszélyeztette. Az ilyen bűncselekmény gondatlanságból történő elkövetése szintén bűncselekménynek számít; lásd a Btk. 242. § (2a)-(3a) bekezdéseit. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a WWF Magyarország és a TRAFFIC örömmel fogadta a hírt, hogy prioritásként kezelik a természet elleni bűncselekményeket, ugyanakkor érdemi konzultációt szorgalmazott az érdekelt felek között. A szakpolitikai álláspontunk főbb pontjait tartalmazó levelünk itt érhető el: <https://wwf.hu/public/uploads/toltsdle/1637236836-t17434-wwf-traffic-mme.pdf>.

¹⁵⁴ Az EU-TWIX adatbázis egy korlátozottan hozzáférhető adatbázis, amelyhez csak az európai CITES-ügyeken dolgozó bűnüldöző szervek munkatársai férhetnek hozzá. Az európai lefoglalási eseteket

bűncselekményekkel kapcsolatos, nyilvánosan hozzáférhető ítéletek is az elemzés részét képezték.¹⁵⁵ A témában megjelent publikációk és kutatások kiegészíthetik az e fejezetben tett megállapításokat.¹⁵⁶

A fajok, példányok és esetek teljes száma változhat az egyes elemzéseknél a hiányos adatok miatt. Ez azonban mindig egyértelműen fel van tüntetve és szükség esetén magyarázat is található a diagramok alatt.

Amennyiben a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályának adatai nem tartalmaztak információt az adott ügyben érintett fajokról, nem vettük fel az esetet az adatállományunkba, mivel a SWiPE projekt csak a védett fajokat érintő bűncselekményekre fókuszál. Ha egy eset kapcsán kifejezetten kijelentették, hogy nem sérültek védett fajok, úgy ugyanezen okból azt szintén nem vettük be az elemzésbe.

Amikor következtetéseket vonunk le az Országos Bírósági Hivatal által szolgáltatott adatokból, mindenképpen figyelembe kell venni, hogy terhelt több büntetést és intézkedést is kaphatott, ezáltal a büntetések és intézkedések száma meghaladhatja az elítéltek számát, valamint egy terheltet bűnhalmazat esetén más bűncselekmény vagy bűncselekmények miatt is elítélhetett a bíróság.

Az elemzés szempontjából a Legfőbb Ügyészségtől kapott adatok esetében, összesen 84 ügyben (az összes beérkezett ügy kb. 10%-a) voltak hiányosak, ezért ezeket kizártuk az adatállományból. Hiányzott például a tipológiájukra vonatkozó információ, de a következő pontokban is akadtak hiányosságok: az incidens időpontja, a rendőrségen és az ügyészségen történő nyilvántartásba vétel időpontja, valamint, hogy az ügyész büntetővégzést vagy gyorsított pert kért-e. A Legfőbb Ügyészségtől szolgáltatott adatok technikai okokból nem tartalmazzák az összes folyamatban lévő ügyet.

---

tartalmazó adatbázisban tárolt adatok azoknak a bűnüldöző hatóságok birtokában maradnak, akik bejelentették őket. A jelentés írásakor mind a 27 uniós tagállam, Svájc, Ukrajna és az Egyesült Királyság adatokat szolgáltatott az adatbázisba. További információ itt található: <http://eu-twix.org>.

¹⁵⁵ A magyarországi ítéletek hivatalos adatbázisa itt elérhető: <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>.

¹⁵⁶ Például: Harnberger György and Zsigmond Csaba (n 91), Tilki Katalin (n 125), Zachar Zalán, „A környezetkárosítás-bűncselekmény kriminálstatisztikai mutatói és az elkövetők szociálgeográfiai vizsgálata” (2020) 68 Belügyi Szemle., p.33–51.

A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályának adatai nem fedték teljesen mind a hat évet, mivel az adatkezelési szabályaik betartása miatt nem álltak rendelkezésre a 2015-ös és 2016-os évi adatok. Ugyanezen okból kifolyólag a 2017-es adatok is hiányosak voltak.

Bár a fenti pontok arra utalnak, hogy adataink a ténylegesnél kevesebb feljegyzésből állnak, adatbázisunkban valószínűleg többször is előfordulnak ugyanazok az esetek, mivel egyes ügyeket a különböző hatóságok a bűnüldözés különböző fázisaiban regisztrálták. Ha van egy ügy, amelyet a rendőrség, az ügyészség és a bíróság is regisztrált, akkor az akár háromszor is szerepelhet az adatbázisunkban, mivel nem volt objektív módszerünk (pl. hivatalos ügyszámok/iktatószámok) arra, hogy ezeket egyetlen sorban egyesítsük. Ezért az adatfeljegyzések száma adatállományunkban egyszerre van alul- és felülreprezentálva, amit szem előtt kell tartani az elemzés eredményeinek értelmezésénél. A természet elleni bűncselekmények mértékének alapos megismeréséhez további kutatásokat és elemzéseket szükségesek.

A magyarországi SWiPE projekt nem férhetett hozzá a vádiratokhoz és a nyilvánosan nem elérhető bírósági határozatokhoz. Ezt is figyelembe kell venni, amikor a bemutatott elemzés alapján következtetést vonunk le.

Ez a jelentés a 2015 és 2020 közötti időszak adatait elemzi és mutatja be. Országos hatásköréből adódóan az ország egész területéről származó eseteket vizsgáltunk. Némileg önkényesen kellett az évszámokat az egyes esetekhez rendelnünk, mivel az adatforrástól és annak teljességétől függően rendelkezésre állhatott információ arról, hogy mikor követték el a bűncselekményt, mikor indult el a büntetőeljárás, vagy hogy mikor született bírósági határozat. Ugyanakkor jellemzően a bűncselekmény elkövetésének időpontja szolgált viszonyítási alapként (amennyiben rendelkezésre állt), mivel a legtöbb esetben ismert volt ez az információ, és így összehasonlításokhoz is fel lehetett használni. Az ábrák leírásában mindig feltüntetjük, hogy amikor egy évszámra hivatkozunk, akkor az évszám a bűncselekmény elkövetésének időpontjára, a büntetőeljárás elindítására, vagy a bíróság, vagy más szerv határozatának közzétételére vonatkozik. Ha hiányzott az információ, hogy mikor követték el a bűncselekményt, de

egyértelmű volt, hogy az eset egy bizonyos évből származik (pl. a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályának éves adatállományai), akkor azt az évet rendeltük hozzá a bűncselekmény elkövetésének dátumaként.

6.2. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adatok összesített elemzése

Ebben a fejezetben áttekintjük a Magyarországon elkövetett természet elleni bűncselekményeket, különös tekintettel a bűncselekmények, a vádemelések, a bűnösséget megállapító és felmentő ítéletek számát, valamint a kiszabott büntetőjogi szankciókat. A fejezet büntetőjogi jogsértésekre fókuszál.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Nyilvántartott ügyek	91	87	81	450	165	59
Bűnösséget megállapító ítélet	15	38	42	24	34	10
Felmentő ítélet	1	2	2	4	3	0
Megszüntetett ügyek	2	0	0	0	0	0

3. táblázat. Nyilvántartott, a büntetőjogi felelősség megállapításával, felmentéssel, valamint az ügy megszüntetésével végződő természetkárosítás bűncselekmények száma 2015–2020 között.
Forrás: a legfőbb ügyész éves beszámolóí, az Országos Bírósági Hivatal adatállománya.
 Megjegyzés: Ezek az esetek nem kizárólag a SWiPE projekthez tartozó természet elleni bűncselekményeket tartalmazzák, ilyen például az élőhelyek pusztítása. *2020 egy nem lezárt statisztikai évnél minősül.

A 3. táblázatban a legfőbb ügyész éves jelentéséből származó hivatalos adatokból kiderül, hogy hány természetkárosításbűncselekményt regisztráltak a vizsgált években. Ezeket az értékeket összevetettük a büntetőjogi felelősséget megállapító, a terheltet felmentő ítéletek számával, valamint a büntetőeljárás bírósági szakaszban történő

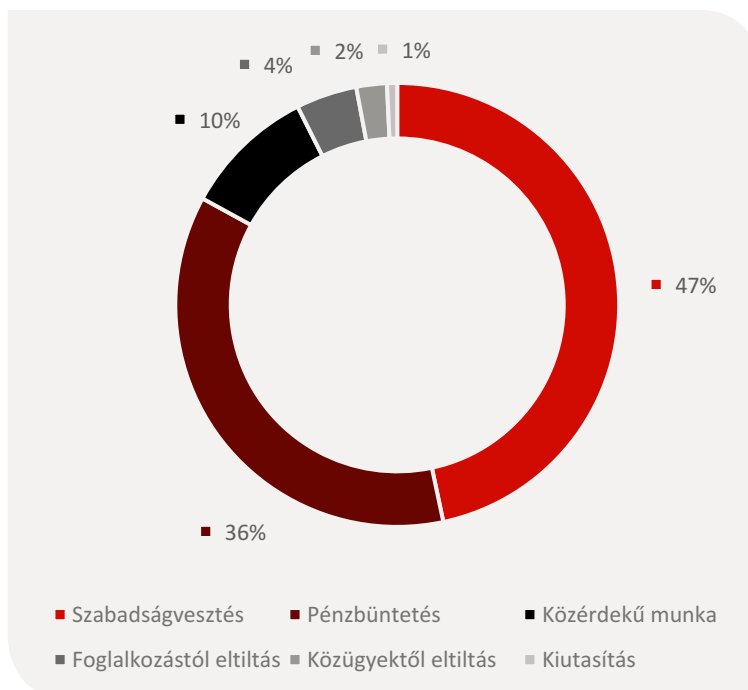
megszüntetéséről szóló adatokkal, amelyeket az Országos Bírósági Hivatal szolgáltatott. A Btk. 242. §-a szerinti a természetkárosítás tényállása szinte teljes mértékben lefedi a SWiPE projekt fókuszában lévő cselekményeket. A legfőbb ügyész 2019-es beszámolója még arra is kitér, hogy a társadalomban egyre inkább tudatosulnak a környezet és a természet elleni bűncselekmények hatásai. Az ügyészség ennek köszönhetően különös figyelmet fordít ezekre az esetekre.¹⁵⁷ A kiemelkedően magas 2018-as esetszám egy olyan ügynek tudható be, amelynél 346 bűncselekményt regisztráltak.¹⁵⁸

Az adatok szerint a hivatalosan regisztrált természetkárosítás bűncselekmények száma összességében emelkedett; a 2015-ös évhez képest 2019-ben másfélszeresére nőtt a természet elleni bűncselekmények száma. Említésre méltó az is, hogy – a vizsgált időszakban – jó esély volt arra, hogy egy természet elleni bűncselekményben a döntés a büntetőjogi felelősség megállapításával végződjön, ha az ügy a bíróság elé került. Ez természetvédelmi szempontból biztató, még akkor is, ha a büntetőjogi felelősség megállapítása önmagában még nem jelent megoldást az összes kihívásra, amelyet a természet elleni bűncselekmények jelentenek társadalmunkra és természeti értékeinkre nézve. Ezen túlmenően azonban a nyilvánosan nem elérhető bírósági határozatok tartalmára (amely a kézirat lezárultakor még nem állt a SWiPE projekt rendelkezésére) is kiterjedő elemzés szükséges ebben a témában a jelenség alaposabb feltérképezéséhez.

---

¹⁵⁷ A Legfőbb Ügyészség 2019. évi beszámolója (*B/12206 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2019. évi tevékenységéről*), itt elérhető: http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/admin/2020/10/ogy_beszamolo_2019.pdf, p.12.

¹⁵⁸ a Legfőbb Ügyészség 2018. évi beszámolója (*B/7481 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2018. évi tevékenységéről*), itt elérhető: http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/v1xpafighz/2020/08/ogy_beszamolo_2018.pdf, p.19.

3. ábra. Természetkárosítás ügyekben kiszabott büntetések, 2015–2020. Büntetések száma összesen: 123.

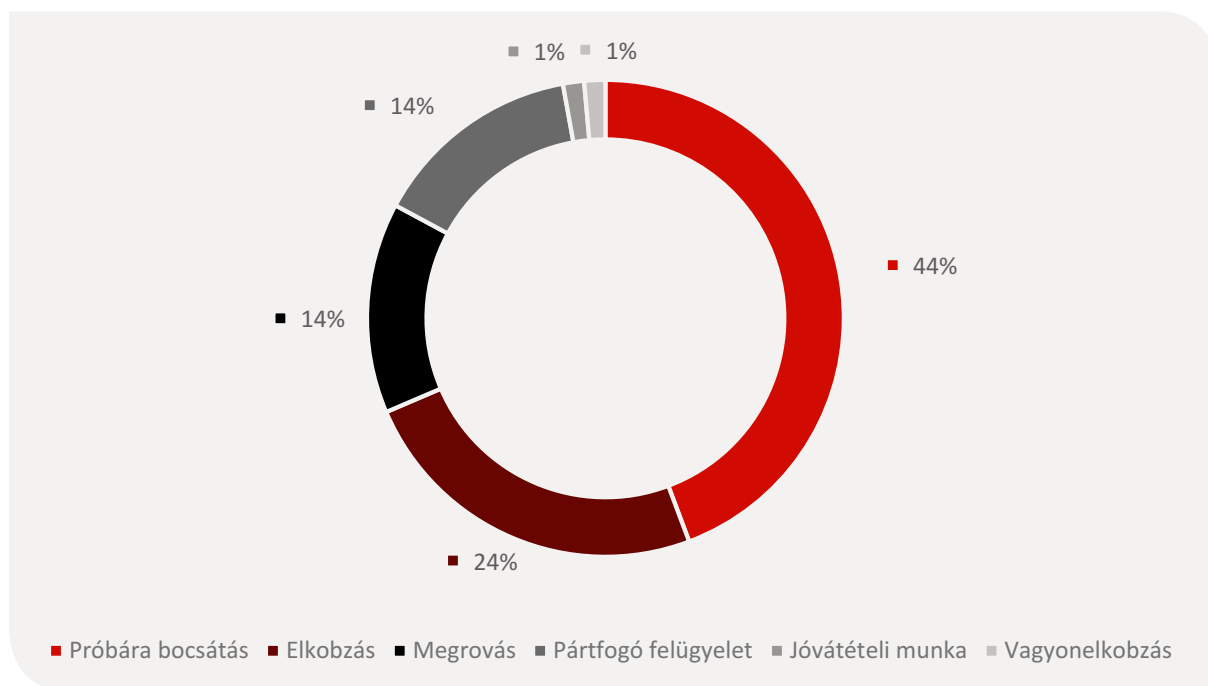
Forrás: az Országos Bírósági Hivatal adatai.

Megjegyzés: Ezek az esetek nem kizárólag a SWiPE projekt által vizsgált tartozó természet elleni bűncselekményeket tartalmazzák; a projekt nem fókuszált például az élőhelyek pusztítására. 2020 egy nem lezárt statisztikai évnak minősül. Amikor következtetéseket vonunk le az Országos Bírósági Hivatal által szolgáltatott adatokból, figyelembe kell venni, hogy egy terhelten egynél több büntetést vagy intézkedést is kiszabhattak. Ezért a kiszabott büntetések és az ügyek száma nem feltétlenül egyezett meg a terheltek számával, előfordulhat például, hogy egy terhelt egynél több bűncselekményt követett el.

A vizsgált időszakban kiszabott 123 büntetés közül (3. ábra) a leggyakoribb büntetés a szabadságvesztés volt, amit 63 esetben (47%) szabtak ki, bár csak három esetben volt letöltendő. A második leggyakrabban kiszabott büntetés a pénzbüntetés volt, 49 esetben (36%) született ilyen döntés. Foglalkozástól való eltiltást hat esetben (4%), a kitiltást és a közérdekű munkát csak egyszer (1-1%) szabták ki. A közügyektől való eltiltás a magyar jogrendszerben mellékbüntetésnek számít;¹⁵⁹ ilyen szankciót tizenhárom esetben (10%) szabtak ki. Mivel nem történt bírósági feljelentés, ezért nem is elemeztük. A kiszabott szabadságvesztés éveinek száma vagy a pénzbüntetés mértéke nem volt elérhető. Ezért

¹⁵⁹ Btk. 33. § (2) bek.

természetvédelmi szempontból nem állt módunkban ezen adatokat kimerítően értékelni. Mindazonáltal kizárólag a szabadságvesztés és a pénzbüntetés nem tartja vissza a terhelteket attól, hogy természet elleni bűncselekményeket kövessenek el. Különösen akkor nem, ha a bűncselekmények (pénzügyi) előnyei nagyobbak, mint a lehetséges negatív következményekből adódó bírságok mértéke, illetve, ha a felderítés és a büntetőeljárás kockázata alacsony.

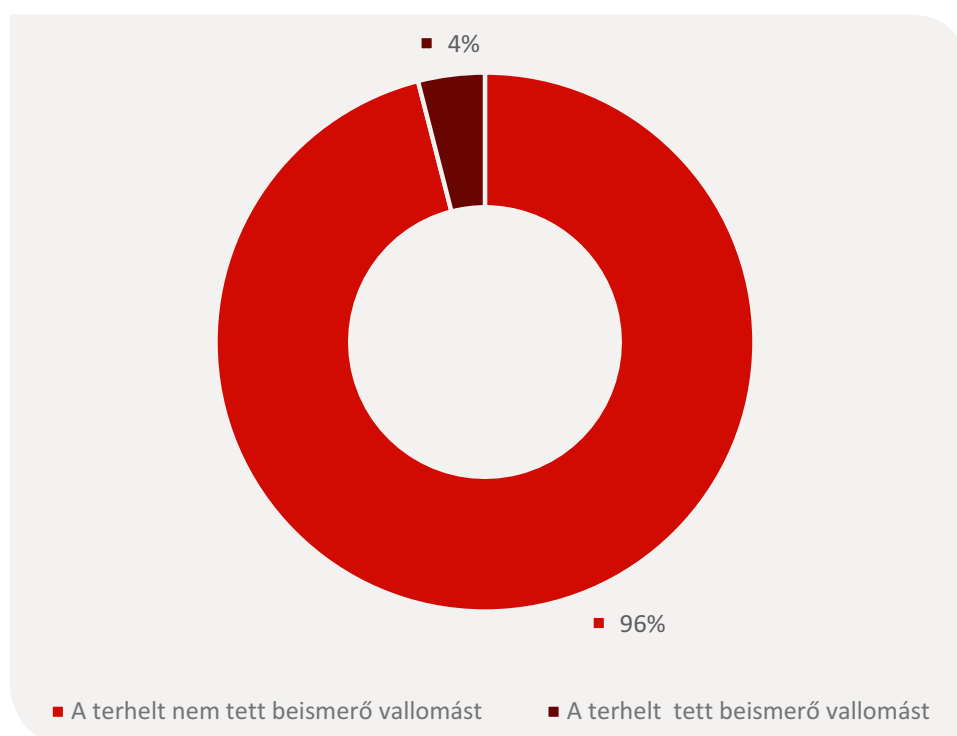
4. ábra. A természetkárosítás ügyekben alkalmazott intézkedések, 2015–2020. Az intézkedések teljes száma: 70.

Forrás: az Országos Bírósági Hivatal adatai

Megjegyzés: Ezek az esetek nem kizárólag a SWiPE projekt által vizsgált tartozó természet elleni bűncselekményeket tartalmazzak; a projekt nem fókuszált például az élőhelyek pusztítására. 2020 egy nem lezárt statisztikai évnél minősül. Amikor következtetéseket vonunk le az Országos Bírósági Hivatal által szolgáltatott adatokból, figyelembe kell venni, hogy egy terheltre egynél több büntetést vagy intézkedést is kiszabhattak. Ezért a kiszabott büntetések és az ügyek száma nem feltétlenül egyeztet meg a terheltek számával, előfordulhat például, hogy egy terhelt egynél több bűncselekményt követett el.

A magyar jogrendszerben a büntetés mellett a büntetőjogi szankciók másik típusa az intézkedés. Amint azt a 4. ábra mutatja, 2015 és 2020 között 70 intézkedést alkalmaztak a természetkárosítással kapcsolatos esetekben. A leggyakoribb intézkedés a próbára bocsátás volt, amelyet 31 esetben (44%) alkalmaztak. A második leggyakoribb intézkedés

az elkobzás volt, amelyet 17 alkalommal (24%), a harmadik pedig a megrovás és a pártfogó felügyelet volt, amelyeket mindkét esetben tízszer (14%) alkalmaztak. Csak egyszer (1-1%) alkalmaztak jóvátételi munkát és vagyonelkobzást. A próbára bocsátások és a megrovások alkalmazása azért is bír jelentőséggel, mivel büntetés kiszabása helyett is alkalmazhatók. Az elkobzások viszonylag alacsony arányának okát is fontos lenne mélyebben megérteni. A természetkárosítás bizonyos formáinak rendkívül jövedelmező jellege ellenére a vagyonelkobzás nem tekinthető gyakran alkalmazott intézkedésnek. Az egyes esetek részletes elemzése hasznos lehet az illegális pénzmozgások és a vagyonelkobzás alkalmazásának szükségességének feltárására. Érdekes kutatási terület lehet továbbá annak a vizsgálat, hogy miként segítheti elő a természet elleni bűncselekmények esetében alkalmazott jóvátételi munka a természetvédelmi célokat.

5. ábra. Természetkárosítás esetek, amelyekben a terhelt beismerő vallomást tett, 2015–2020. Összes eset: 552.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

A Legfőbb Ügyészségtől kapott adatok között szerepeltek a terhelt beismerő vallomására vonatkozó információk. Az összesen 552 ügyből (5. ábra), a terhelték mindössze 23 esetben tettek beismerő vallomást az előkészítő ülésen. A beismerő vallomás ebben az esetben lehetőséget adhat arra, hogy eltérjenek az általános eljárástól. Ez többek között

azt jelenti, hogy ha a terhelt beismeri bűnösségét az előkészítő ülésen, az ügyész úgy javasolhat szankciót, hogy a bíróság amennyiben elfogadja a beismerő vallomást, súlyosabb büntetést nem szabhat ki. Ez azonban azt is magában foglalja, hogy a terhelt lemond a tárgyalásról. Abban az esetben, ha az előkészítő ülés nem így végződik a bíró kitűzi a tárgyalást. Mindent egybevetve, a szükséges biztosítékok mellett a mértékes indítvány csökkentheti az igazságszolgáltatás munkaterhét, és hozzájárulhat ahhoz, hogy ne húzódjanak el a büntetőeljárások. Az új büntetőeljárásról szóló törvényt a mértékes indítványra vonatkozó rendelkezésekkel együtt 2018-ban vezették be, az általunk vizsgált összes eset is értelemszerűen 2018-tól szerepel az adatbázisunkban (2018: egy eset, 2019: 12 eset, 2020: 10 eset).

A védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos adatokat a természet elleni bűncselekmények többi típusától eltérő jellemzői miatt külön elemeztük.

6.3. Védett fajok illegális kereskedelmének előfordulásának mértéke és típusai

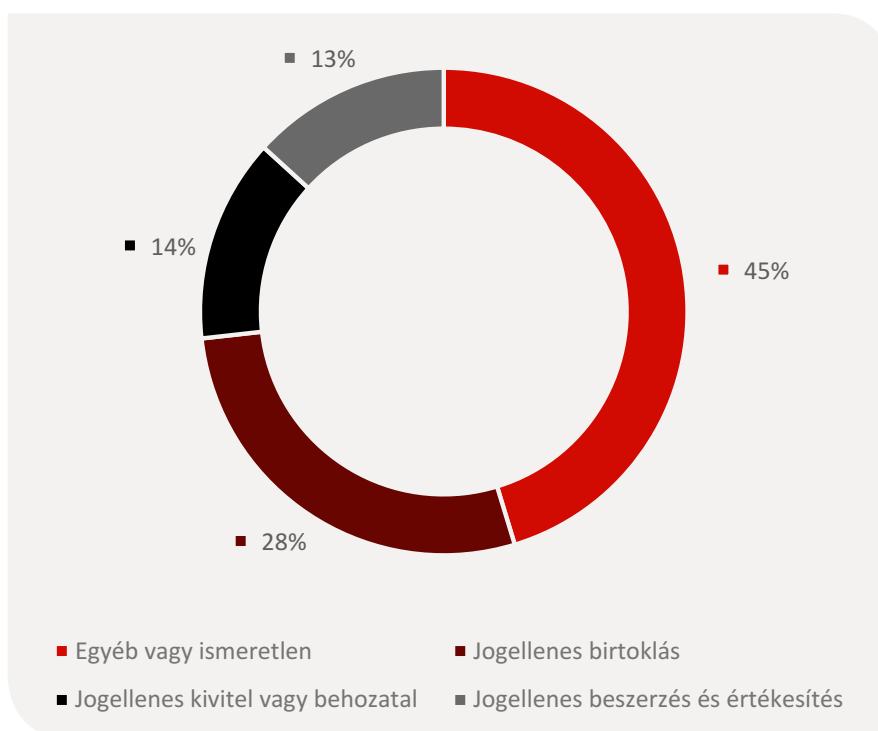
Összesen 344 olyan esetet találtunk 2015 és 2020 között, amelyben illegálisan kereskedtek védett fajokkal, beleértve a nyomozati, vádemelési és bírósági szakaszban lévő ügyeket). Mivel az összegyűjtött adatok Magyarországra vonatkoznak, így a védett fajok illegális kereskedelmének definiálásához a magyar Btk.-t vettük alapul. Ennek értelmében védett fajok illegális kereskedelme alatt azok az esetek értendők, amelyekben egy, a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló EK tanácsi rendelet A és B mellékletének hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét valaki jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az ország területére behozza, onnan kiviszi, azon átszállítja, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja.¹⁶⁰

A vizsgált időszakban a 232 magyarországi esetből, amelyről rendelkezésre állt információ, 132 esetben határokon átnyúló csempészet történt, 62 esetben pedig az

---

¹⁶⁰ Btk. 242. § (1) bekezdés c) pont; Vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek.

ország határain belül kereskedtek illegálisan az állatokkal és növényekkel. A kereskedelem iránya 38 esetnél viszont nem volt ismert. Egy esetben egynél több faj és egyed is érintett lehet. Az adatokból az is kiderül, hogy a példányokat 58 esetben repülőtéren foglalták le: ez azon esetek 25%-ának felel meg, amelyben volt információ a lefoglalás helyszínéről. A repülőterek egyébként is a lefoglalások leggyakoribb helyszíneinek számítanak, az EU-ban például 2018 és 2020 között a lefoglalások átlagosan 33%-a történt repülőtereken.¹⁶¹

6. ábra. Védett fajok illegális kereskedelme: a 2015 és 2020 között regisztrált esetek különböző típusai. Összes eset: 344.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Ami a védett fajok illegális kereskedelmét illeti, a SWiPE projekten belül az alábbi kategóriákat különböztetjük meg: élő fajok jogellenes kivitelét vagy behozatalát, jogellenes eladásra kínálását és értékesítését, jogellenes birtoklását, illegális befogását, elfogását vagy gyűjtését, valamint tojások jogellenes gyűjtését. A vizsgált 344 esetből 95

¹⁶¹ TRAFFIC az Európai Bizottság számára készített jelentése, „An Overview of Seizures of CITES-Listed Wildlife in the European Union. January 2019 to December 2018.” (2020), p.9; TRAFFIC az Európai Bizottság számára készített jelentése, „An Overview of Seizures of CITES-Listed Wildlife in the European Union. January 2019 to December 2019.” (2021), p.8; TRAFFIC az Európai Bizottság számára készített jelentése, „An Overview of Seizures of CITES-Listed Wildlife in the European Union. January 2019 to December 2020.” (2022), p.6.

esetben jogellenes birtoklásról, 45 esetben jogellenes kínálatáról és értékesítéséről, 46-ban pedig jogellenes kivitelről és behozatalról volt szó (6. ábra). Mindazonáltal előfordulhattak esetleges pontatlanságok a kategorizálással kapcsolatban az esetek regisztrálásakor. Mivel elhanyagolható azon esetek száma, amelyekben élő fajokat jogellenesen elragadtak, elfogtak vagy gyűjtöttek, ezért ezeket az „Egyéb” kategóriába sorolva tüntettük fel a 6. ábrán. Látható tehát, hogy Magyarországon a vizsgált időszakban nem volt olyan formája a védett fajok illegális kereskedelmének, amely egyértelműen kiemelkedett volna a többi közül.

A SWiPE projekt rendelkezésre álló adatok alapján levonható lenne az a következtetés, hogy a védett fajok illegális kereskedelme – vagy legalábbis a különböző hatóságok szerint ennek minősülő – esetek száma emelkedik az országban; 2020-ban több mint kétszer annyi esetet regisztráltak mind 2015-ben.¹⁶² Az adatokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos kihívások miatt (például, hogy az egyes hatóságoktól származó adatokat rendelkezésre álló információ hiányában nem tudtuk összevetni, nem lehetett megállapítani, hogy mely, a büntetőeljárás különböző szakaszaiból érkező információk vonatkoznak ugyanazokra az ügyekre) viszont nem biztosítható, hogy valóban megalapozott következtetéseket vonhassunk le egy évenkénti lebontás alapján. Az esetek évenkénti lebontását megjelenítő ábrát így az esetleges félreértelmezések elkerülése miatt nem tüntetjük fel.

A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályától származó adatok és az EU-TWIX rendszerben rögzített adatok (amelyek a Nemzeti Adó- és Vámhivataltól, valamint a CITES Igazgatósági Hatóságától származnak, az adatok tartalmazzák a kormányzathivatalok által regisztrált eseteket is) védett fajok rendszertani besorolására vonatkozó információkat is tartalmaztak. A Legfőbb Ügyészségtől származó adatokban nem szerepeltek ilyen jellegű információk. A következő elemzéshez csak a rendszertani információval rendelkező eseteket vettük figyelembe, ami miatt a védett fajok illegális kereskedelmét érintő esetek közül 24-et ilyen jellegű információ hiányában nem tudtuk ehhez az elemzéshez felhasználni. Az elemzés következtetéseinél is figyelembe kell

---

¹⁶² Értelmszerűen önmagában a több regisztrált eset sem jelenti feltétlenül a bűncselekmény gyakoribb előfordulását.

venni, hogy nem minden esetben állt rendelkezésünkre rendszertani besorolásra vonatkozó információ.¹⁶³ A teljes adathalmazból összesen 445 esetet nem tudtunk elemezni növény- állatrendszertani szempontból.

Az összes olyan eset közül, amelynek kapcsán a rendszertani kategóriákat is feljegyezték, 277 esetben (57%) állatokkal, 207 esetben (43%) pedig növényekkel kereskedtek. Ami az állat- és növényfajok számát illeti, a rendelkezésre álló adatok alapján úgy tűnik, Magyarországon a vizsgált időszakban valamivel több növényfaj esett áldozatul a védett fajok illegális kereskedelmének, mint állatfaj. Az ügyészségtől származó adatok általában csak átfogó taxonómiai információkat tartalmaztak – például „madár” vagy „növényfaj” –, amelyek nem voltak elegendőek ahhoz, hogy teljeskörű elemzést készítsünk (pl. nem derül ki, hogy valóban védett fajokról volt-e szó, illetve, hogy a védettség országos vagy uniós szintű volt-e).

579 feljegyzés tartalmaz az érintett fajokra vonatkozó rendszertani információkat is;¹⁶⁴ ezek alapján a vizsgált időszakban a leggyakrabban előforduló állatfaj a görög teknős (*Testudo hermanni*) volt – amely egyben a természetkárosító bűncselekmények leggyakoribb áldozata is Magyarországon (36 feljegyzés) ahol rendszertanra vonatkozó információ rendelkezésre állt. A megtalálás és lefoglalás pillanatában a példányok legtöbbször életben voltak. 175 élő példány került be a SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisába. A második leggyakrabban lefoglalt faj a hóvirág (*Galanthus nivalis*) volt (30 feljegyzés), amellyel leggyakrabban virág formájában kereskedtek. Ebbe a számba beletartoznak azok az esetek is, amelyekben kikeleti hóvirágot foglaltak le (*Galanthus nivalis* „Flore peno”), amely egy mesterségesen szaporított hibrid. Az ezzel történő kereskedelem nem veszélyezteti közvetlenül a faj túlélését a vadonban, és vélhetően a természetet is csak minimálisan károsítja, ám a nemzetközi kereskedelméhez ettől függetlenül CITES-dokumentumokra van szükség. 2015 és 2020 között ebből a fajból összesen 6099 darabot foglaltak le (virágot és élő példányt egyaránt). A harmadik leggyakrabban lefoglalt faj (17 feljegyzés) az indiai törpebogáncs volt (*Saussurea costus*),

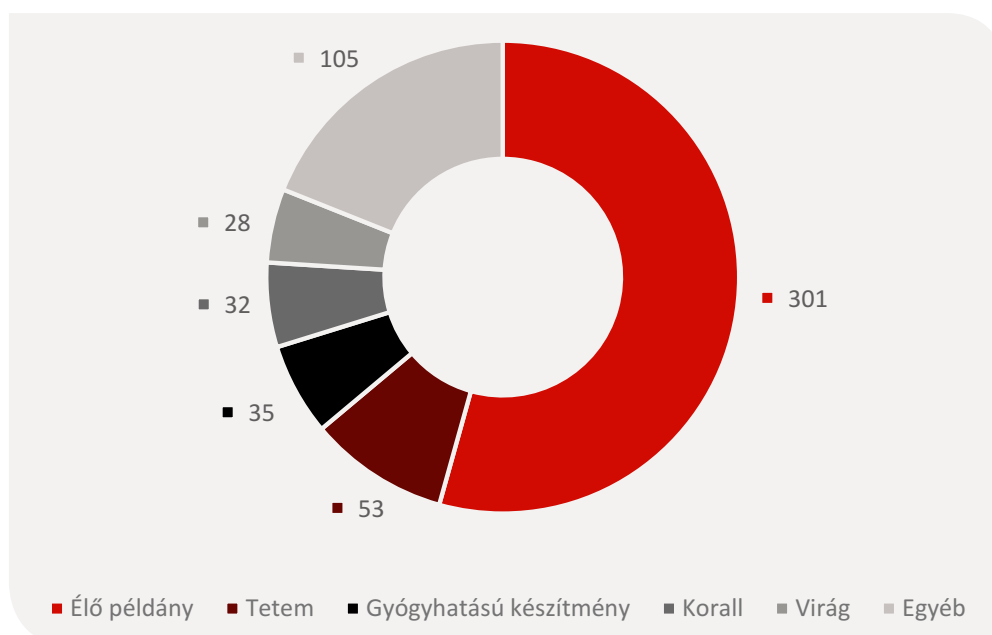
¹⁶³ A fentebb jelzett 84 eseten kívül, amelyek kapcsán nem állt rendelkezésünkre információ a bűncselekmények kategóriáját illetően.

¹⁶⁴ Egy esethez több feljegyzés is tartozhat (taxonómiai információk).

amellyel elsősorban gyógyhatású készítmény formájában kereskedtek, néha származékként/kivonatként. Ezt követte a barnamedve (*Ursus arctos*) és az oroszlán (*Panthera leo*) (14-14 feljegyzés). Előbbivel medvebőrök, bőrtermékek, trófeák, szőnyegek, szőrmetermékek és tetemek formájában kereskedtek. Az adatok alapján az oroszlánokkal kapcsolatos esetek mindegyike élő állatra vonatkozott. A mór teknős (*Testudo graeca*) szintén gyakori áldozata volt a védett fajok illegális kereskedelmének a vizsgált időszakban (13 feljegyzés); a példányokat minden regisztrált esetben élve sikerült lefoglalni. A kőkorallok (*Scleractinia*) rendjébe tartozó fajokkal szintén rendszeresen kereskedtek – többnyire korall vagy származékok formájában –, így ezen példányokat is rendszeresen lefoglalták (21 feljegyzés). Az elefántfélék (*Elephantidae*) családjából származó fajokból készült tárgyakat szintén gyakran foglaltak le (15 feljegyzés), leggyakrabban elefántcsontfaragványok, agyarok vagy csontok formájában. A hóvirág, a görög teknős és a mór teknős a CITES-es védelmen felül az EU-n belül természetvédelmi szempontból jelentős fajoknak számítanak, ezáltal Magyarországon is a védett fajok közé tartoznak. A barnamedvét Magyarországon a fokozottan védett fajok között tartják számon.

A terheltekre vonatkozó rendelkezésre álló információk alapján megállapítható, hogy többnyire egyedül követték el a jogsértéseket – mindez azonban annak fényében értelmezhető, hogy csupán a Legfőbb Ügyészségtől származó adathalmazok tartalmaztak ilyen jellegű információkat. Egyes esetekben jelentős számú terhelt ellen indult eljárás: egy 2018-ban elkövetett esetben például 58 ember ellen, akikkel szemben az ügyészség pénzbüntetéseket indítványozott. A terhelteket a CITES védelme alá tartozó növényfajok elleni bűncselekmény elkövetése közben érték tetten; további információ az ügyről nem állt rendelkezésre. Egy másik, 2017-es esetben 34 fő ellen indult eljárás, az ügyészség szankcióként velük szemben is pénzbüntetést javasolt. Erről az esetről sem állt rendelkezésre további információ. Pusztán az elérhető adatok alapján nincs arra utaló jel, hogy a magyarországi védett fajok illegális kereskedelmére irányuló bűncselekményeket szervezett formában követték volna el – ami azonban még nem zárja ki a szervezett bűnözés lehetőségét. A hatóságok által gyűjtött adatok, amelyeket a SWiPE projekt keretén belül sikerült megszerezni, nem a szervezett bűnözés kérdésére helyezték a hangsúlyt, így további kutatásokra és elemzésekre lenne szükség a szervezett bűnözés jelenlétére irányuló kérdés kielégítő megválaszolásához.

7. ábra. A védett fajok illegális kereskedelmében érintett egyedek leírása, 2015 és 2020 közötti esetek – az elnevezések megfelelnek az EU-TWIX-ben használt kifejezéseknek. Összes példány: 579.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

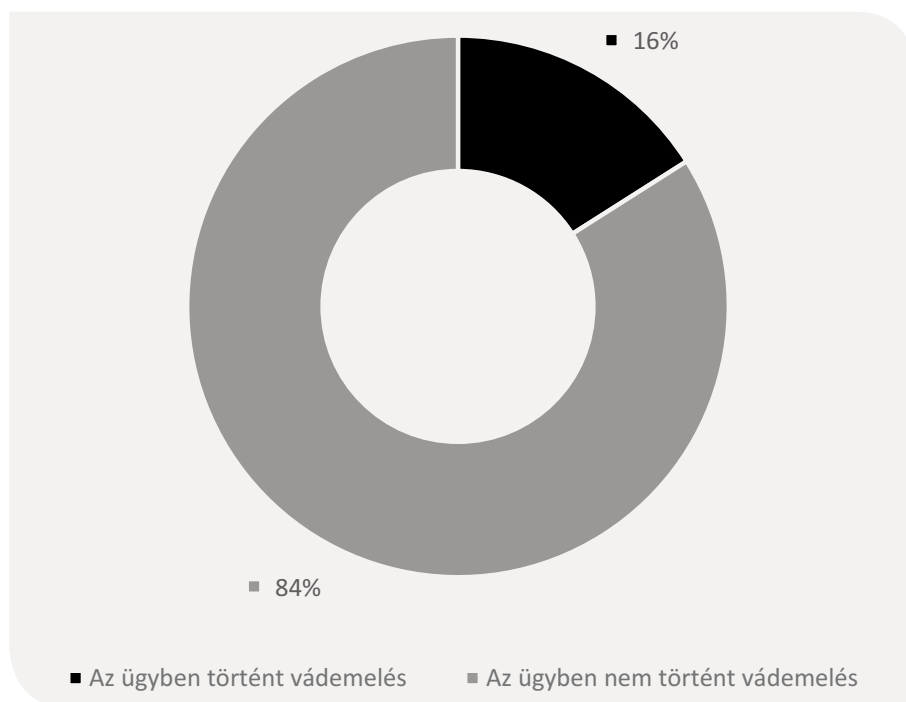
Ahogy a 7. ábra is mutatja, az összesen 579 egyedből számos életben volt a lefoglaláskor, az eset regisztrálásakor (301) – azon esetek jelentős részében, amelyben rendszertani információ is rendelkezésre állt.¹⁶⁵ Tetemetek lényegesen kisebb számban találtak (53), jelentős volt továbbá a gyógyszerkészítmények száma is (35). A védett fajok példányainak egyéb formái (105) közé tartoztak a kisebb, bőrből készült termékek, a trófeák, a bőrök, a származékok és faragványok. Az eredeti adathalmazban összesen kb. 22 000 bejegyzés szerepelt, ám ez a szám félrevezető lehet, mivel például a gyógyszerként használt pirulákat és az élő állatokat egyaránt magában foglalja.

A lefoglalások konkrét példái közé tartozik az az eset, amikor 2020-ban a budapesti repülőtéren 6000 darab *Dendrobium*ot tartalmazó pirulát foglaltak le (ezt a vesszőkosbor néven ismert orchideát elsősorban hagyományos orvoslásban alkalmazzák). Gyakran találtak hóvirágokat virág formában (az egyik konkrét esetben több mint 500 darab

¹⁶⁵ Még ha az egyedek életben is maradnak, a szükséges – és gyakran költséges – ellátás nélkül könnyen megbetegedhetnek. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a TRAFFIC és a WWF Magyarország közös szakpolitikai állásfoglalásában ezekben az esetekben anyagi támogatás biztosítását javasolta (mind növény-, mind pedig állatfajok számára). Ez a javaslat részben sikeres volt.

virágot), valamint érdemes megemlíteni az emlékezetes kaktuszcsempészet esetét is (lásd az esettanulmányokról szóló fejezetben). A vizsgált időszakban Magyarországon lefoglalt fajok között meghatározó volt a kaktuszfajok aránya. Az egyik 2016-os esetben egyszerre 662 kaktuszpéldányt foglalt le a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya. Az első magyarországi védett fajok illegális kereskedelme miatti bűnügyi eljárás tárgyát egyebek mellett 131 különböző kaktuszfaj példányai képezték. Ebben az esetben összesen 1466 példányt foglaltak le, amelyek mindegyike ritka kaktuszfajokhoz tartozott. Az egyik 2018-as eset során számos védett és nem védett madárfaj (pl. *Garrulus glandaridus*, *Passer domesticus*, *Pavo cristatus*) tetemét foglalták le – összesen 814 darabot. Az esetben érintett többi fajt ismeretlennek tüntették fel.

6.4. A védett fajok illegális kereskedelme kapcsán indult büntetőeljárások kimenetele

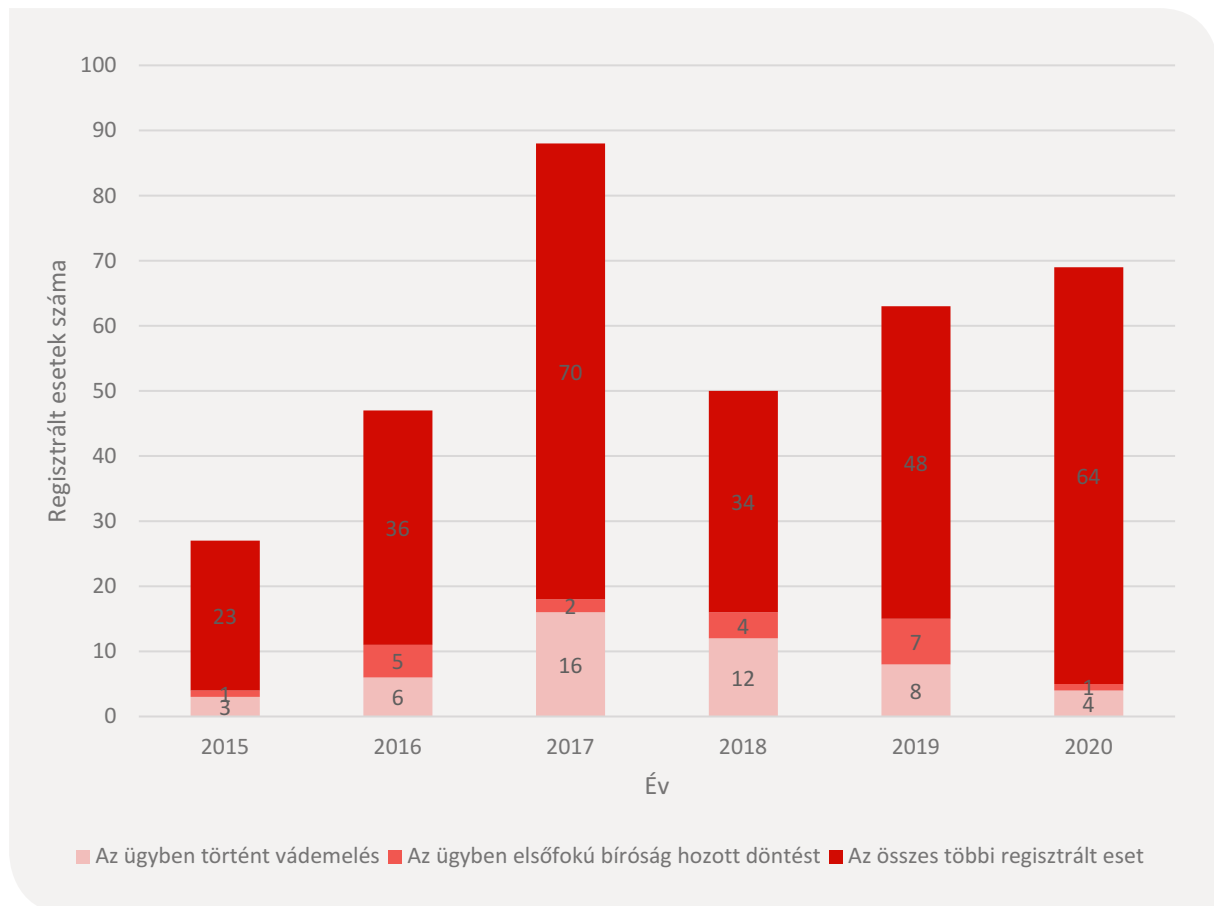
8. ábra. Regisztrált esetek, amelyekben védett fajok illegális kereskedelme miatt büntetőeljárásra került sor, 2015–2020. Összes eset: 344.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Amint azt a 8. ábra is mutatja, a 2015 és 2020 közötti 344 esetből, amit védett fajok illegális kereskedelmének minősítettek a hatóságok, mindössze 56 esetben (16%) történt vádemelés. Ez igen alacsony szám, tekintve, hogy védett fajok illegális kereskedelme

esetén a jogszabály nem határoz meg büntetőjogi értékhatárt, valamint nincs az elkövetési magatartásnak szabálysértési alakzata sem. Alapos vizsgálatot követően azonban az ügyész a vádemelés megindítása helyett például indítványozhat büntetővégzést vagy a terhelt beismerő vallomást tehet. Annak a pontos megállapításához, hogy ezek mennyire hatékonyak a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelemben, további kutatások szükségesek.

Azokat az adatokat, amelyek nem tartalmaztak egyértelmű információt az eljárásról vagy a szankcióról (akár büntetőjogi, akár közigazgatási), kihagytuk az elemzésből. Emellett pedig elképzelhető, hogy a pontosabb adatok birtokában a megváltozna az ügyek száma, és ezáltal az arányok is módosulnának, hiszen egy-egy ügy a hatóságoktól származó megfelelő információk hiányában többször is előfordulhatott az adatbázisunkban. Továbbá ennek az ábrának az értelmezésekor azt is szem előtt kell tartani, hogy igen leegyszerűsítő az a nézet, hogy a természetvédelmi célok eléréséhez önmagában a vádemelések, büntetőeljárások magas száma elegendő. Kiemelt jelentőséggel bír többek között az is, hogy a bűnüldöző szervek tagjai, az ügyészek, a bírák és a bűnüldözés különböző fázisaiban résztvevő többi hatóság hozzáférjenek a szükséges információhoz és kapacitásokhoz annak érdekében, hogy ne legyenek olyan esetek, amelyek nem jutnak a bíróság elé, vagy olyan ügyek, amelyeket idő előtt megszüntetnek az erőforrások és a kellő tájékozottság hiánya miatt.

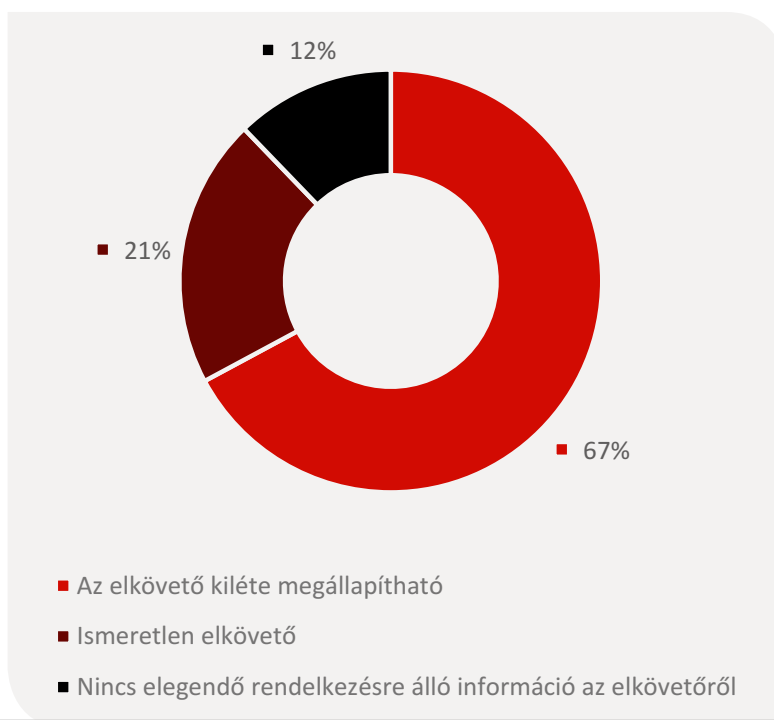
9. ábra. Bírósági eljárási adatok: a 2015 és 2020 közötti időszak esetszámainak összehasonlítása (az összes jelentett eset, amelyben illegálisan kereskedtek védett fajokkal, azon esetek száma, amelyekben eljárás indult, valamint azon esetek száma, amelyek bíróság elé kerültek). Összes esetszám: 344.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Ha évek szerint felosztjuk azokat az eseteket, amelyekben védett fajok illegális kereskedelmére került sor – és amelyeket jelentettek, amelyekben eljárás indult és amelyek bíróság elé kerültek – 9. ábra), akkor láthatjuk, hogy az összesen 344 eset közül számos ügyben indítottak eljárást, illetve az ügy gyakran került bíróság elé. A legtöbb eset 2017-ben történt, vagyis abban az évben, amelyben a vizsgált időszak többi részéhez képest a legtöbb elsőfokú határozatot hozták meg. A legkevesebb esetet – és egyben olyan esetet, amelyben eljárás indult és/vagy elsőfokú határozat született – 2015-ben jegyezték fel. Fontos azonban megjegyezni, hogy arról az évről nincsenek rendőrségi adataink. Remélhetőleg annak köszönhetően, hogy egyre nagyobb figyelem irányul a környezeti bűnözésre, tovább nő a hivatalosan jelentett esetek száma is. A rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján azonban úgy tűnik, a vizsgált időszakban egyre kevesebb eset került bíróság elé: az eljárások száma

kétharmadával csökkent, bár az is igaz, hogy a bűnüldözés különböző fázisainak ezen részére vonatkozó adatok voltak mind közül a leghiányosabbak.

Mindössze az alapján, hogy az elemzett adatok szerint viszonylag kevés esetben történt vádemelés, még nem feltétlenül következik, hogy az országban valóban kevés esetben kereskedtek illegálisan védett fajokkal. A feltételezhetően magas látencia is szerepet játszhat; emellett pedig a hatóságok véges kapacitásai és egyéb kihívások miatt elképzelhető, hogy az igazságszolgáltatás elől rejtve maradnak ügyek, például amelyekben a terhelt ismeretlen és a megfelelő határidőn belül személye nem válik ismertté. A vádiratok és az összes ítélet tartalmának megismerése után lehet érdemi következtetéseket levonni ez ügyben. Ezek ismerete nélkül félrevezető lehet önmagában csak a számok alapján, a felek és a bíróság érvelésének ismerete nélkül következni az igazságszolgáltatás hatékonyságára. Kiemelendő tehát ennél az ábránál is, hogy alapvető fontosságú az egyes esetekben hozott bírósági döntések az érintett nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele. Az elérhető információk birtokában viszont a természet elleni bűncselekmények elleni küzdelem különböző szakaszainak hatékonyságáról szóló fejezetben részletesebben is elemezzük, hogy miért lehet ennyire alacsony azon esetek száma, amelyekben egyáltalán eljárás indult.

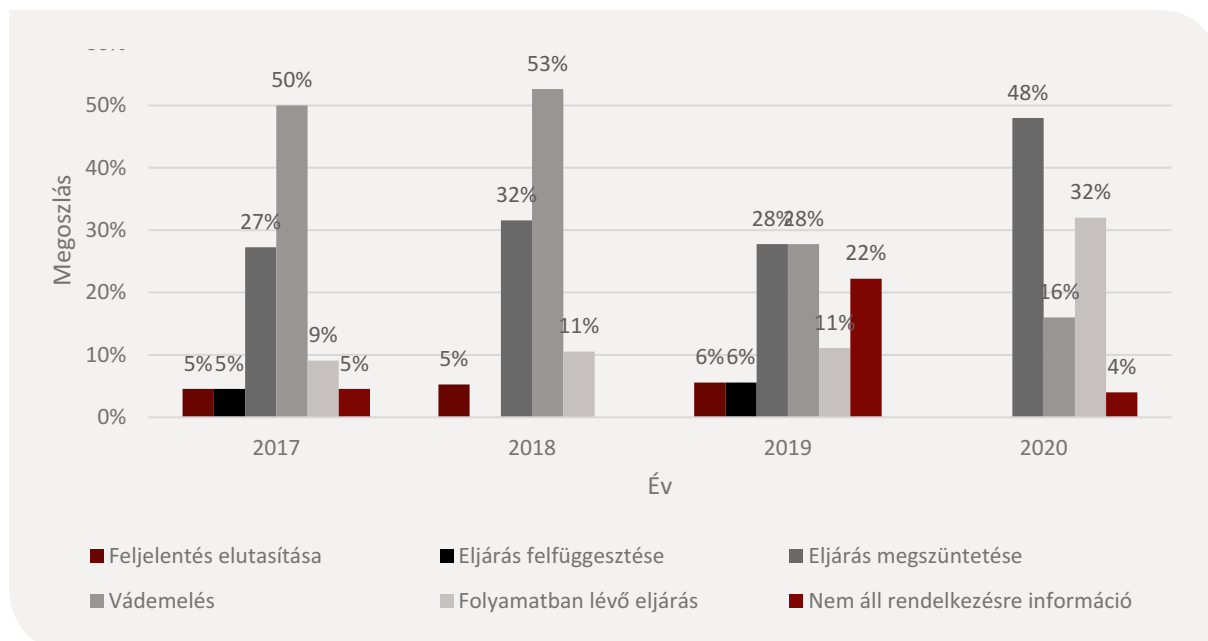
10. ábra. A terheltre vonatkozó információk: a terhelt személye ismert vagy ismeretlen a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos esetekben, 2015–2020. Összes esetszám: 341.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

231 esetben (67%) ismert volt a terhelt személye, 71 esetben (21%) ismeretlen, 42 esetben (12%) pedig nem állt rendelkezésünkre elegendő információ ennek megállapítására. Amennyiben nem ismert a terhelt személye, úgy nem lehet ellene büntetőeljárást lefolytatni. A Legfőbb Ügyészségtől származó adatoknál értelemszerűen a terhelt személye ismert volt, mivel a vádemeléshez enélkül nem lehetséges. A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályától származó adatok elemzésekor ugyanezt a logikát követtük: ha az adott esetben történt vádemelés, akkor a terhelt személyének ismertnek kellett lennie. Az EU-TWIX adatait is felhasználtuk annak megállapítására, hogy a terhelt ismert vagy ismeretlen volt-e. Mindennek azért van jelentősége, mert ha a terhelt személye nem válik ismertté, akkor a büntetőeljárást fel kell függeszteni, bizonyos idő leteltével pedig meg is kell szüntetni. Az adatok alapján hiába tűnik úgy, hogy a terhelt az esetek többségében ismert volt, elképzelhető, hogy ennek hátterében csupán az adatelemzés hiányossága áll, mivel ezt az információt ugyanazon eset kapcsán többször is bevihették az adatbázisba. A bűnüldöző szervek tagjaival folytatott félig strukturált interjúkból ugyanis kiderült, hogy a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos esetek jelentős részében azért nem került sor a bírósági szakaszra, mert a terhelt ismeretlen volt.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ Erről a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelem különböző szakaszainak hatékonyságáról és kihívásairól szóló fejezetben és a jelentés végén található ajánlásokban olvashat bővebben.

11. ábra. 2017 és 2020 közötti esetek lehetséges kimeneteleinek (büntetőeljárás, eljárás felfüggesztése, eljárás megszüntetése, feljelentések elutasítása) áttekintése, amelyekben a feltételezhetően illegálisan kereskedtek védett fajokkal. Az ábra azokat az ügyeket is tartalmazza, amelyekben még jelenleg is folyamatban van a nyomozás. A 2017-es adatok hiányosak voltak. Összes esetszám: 344.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

A 11. ábrán szereplő összes adat a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályától származik. Ennek oka, hogy csupán ez az adathalmaz tartalmazott elegendő információt ahhoz, hogy megállapítsuk, hogyan alakult egy-egy ügy sorsa. Sajnos arról nincs információnk, mi történt ezekben az esetekben az eljárás során, a bírósági szakaszban. Hasznos lenne további kutatásokat végezni, valamint a különböző adathalmazokban szereplő eseteket összekapcsolni egymással, hogy teljes mértékben megérthessük a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos esetek kimenetelét – ehhez azonban további, különböző intézményektől származó adatokra van szükség. Amíg viszont nem kerül sor további kutatásokra, addig a fejezet elején bemutatott, összesített hivatalos adatok felhasználásával készült elemzés tekinthető a leginkább megbízhatónak. Ezzel együtt a rendelkezésre álló adatok vizsgálatából is le lehet vonni néhány következtetést. A 10. ábrán bemutatott és alatta kifejtett, illetve a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelem hatékonyságáról és kihívásairól szóló fejezetben részletezett nehézségekhez kapcsolódik, hogy nagyon sok a megszüntetett eset,

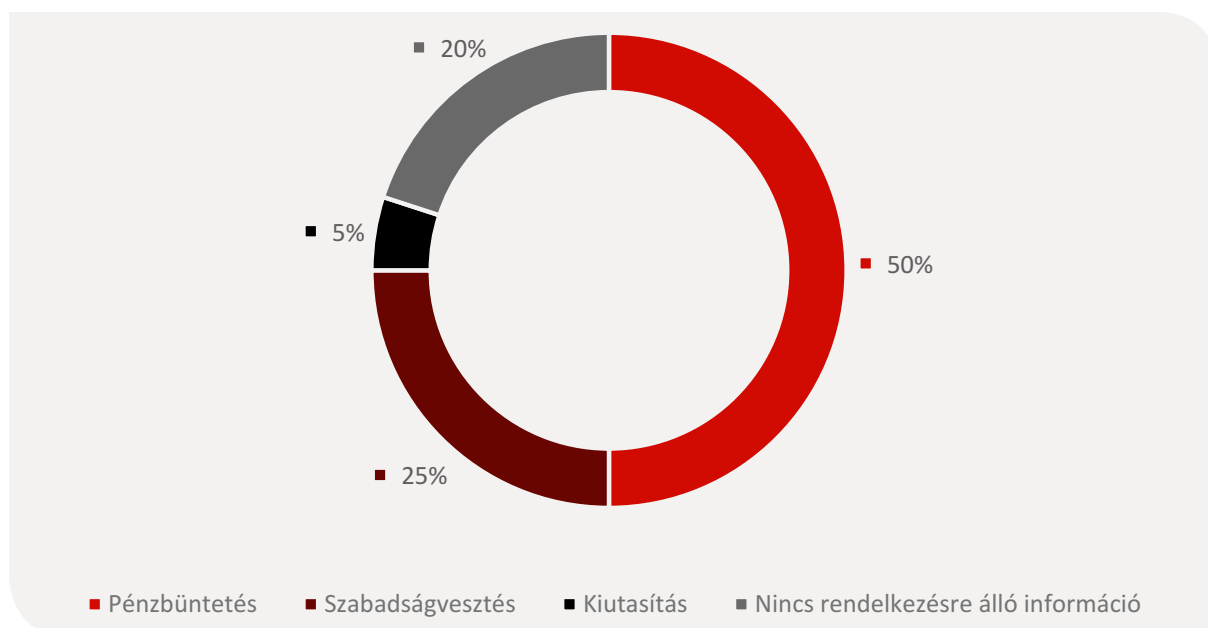
ráadásul ezek száma egyre csak nő, ahogy az a 11. ábrán is látható. Határozottan pozitívumnak tekinthető, hogy alacsony azon esetek száma, amelyekben a feljelentést elutasították. Viszont míg 2017-ben és 2018-ban viszonylag nagy volt azon esetek aránya, amelyben eljárás indult, egyértelműen látszik, hogy idővel az esetek egyre nagyobb része végződött az eljárások megszüntetésével, amit az okok ismeretének fényében kifejezetten negatív tendenciának tartunk. 2017-hez képest 2020-ban már majdnem kétszer annyi eset végződött így.

	Össz.	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Elsőfokú eljárások	34	1	5	2	4	17	5
Másodfokú eljárások	8	0	1	1	0	5	1
Harmadfokú eljárások	1	0	0	1	0	0	0

4. táblázat. 2015 és 2020 közötti magyarországi esetek, amelyekben feltételezhetően védett fajokkal illegális kereskedtek. *Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa.* Fontos: A 2019-es és 2020-as évnél azokat az adatokat is figyelembe vettük, amelyeket a Magyarország által benyújtott, védett fajok illegális kereskedelméről szóló éves CITES-jelentés tartalmazott. *A 2020-as év statisztikai szempontból még nem zárult le.

Abból a 29 esetből, amelynek kapcsán elérhető volt releváns információ a büntetőeljárás bírósági szakaszáról, nem sok esetben éltek a fellebbezés lehetőségével (4. táblázat). Az összes ítélethez hozzáférve érdemes alaposabb elemzést készíteni e témában.

6.5. Büntetőjogi szankciók védett fajok illegális kereskedelme esetén

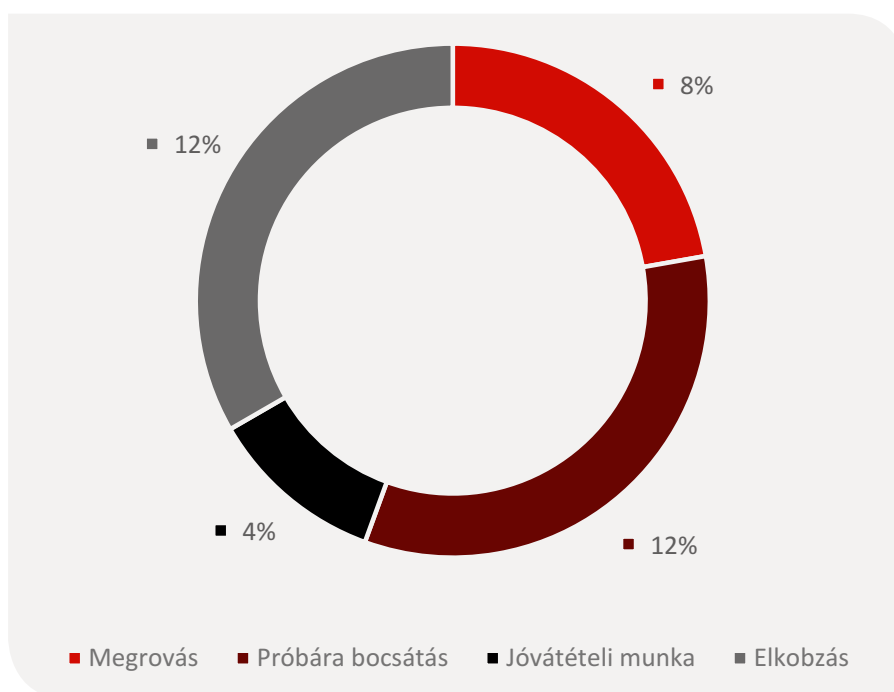

12. ábra. Indítványozott büntetések a 2015 és 2020 közötti, védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos esetekben (az összes olyan eset száma, amelyben elérhető volt releváns információ: 25).

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Csak a Legfőbb Ügyészségtől származó adatok tartalmaztak elegendő információt az indítványozott szankciókról, beleértve a büntetőjogi szankciókat is. A 12. ábra bemutatja, hogyan oszlottak meg az ügyészség által első fokon javasolt büntetések; a vizsgált esetek száma azonban mindössze 25. Az ügyészség tíz esetben (40%) javasolt pénzbüntetést, hét esetben (20%) szabadságvesztést, letöltendő szabadságvesztést pedig csupán egyetlen esetben. A maradék (hat) esetben felfüggesztett szabadságvesztést kért az ügyész. Nem magyar állampolgárok esetén felmerülhet a kiutasítás lehetősége is, ezt egyetlen esetben (4%) javasolta az ügyészség – négy esetben (16%) pedig nincs információ a kért szankciókról. A többi adathalmazból (pl. EU-TWIX) származó információk alapján úgy tűnik, a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos esetekben leggyakrabban olyan (büntetőjogi vagy nem büntetőjogi természetű) szankciókat alkalmaztak, amelyek anyagi hátránnyal jártak.

A 12. és a 3. ábrák adatainak összevetése jól mutatja, hogy a természet elleni bűncselekmények esetén összességében a legnagyobb arányban kiszabott büntetés a szabadságvesztés volt, védett fajok illegális kereskedelme esetén pedig leggyakrabban a pénzbüntetést indítványozott az ügyész. Ahhoz, hogy alaposabban megérthessük ezen szankciók hatásait, további kutatásokra lesz szükség. A rendelkezésre álló adatok és az elkészített interjúk alapján mindenesetre úgy tűnik, a pénzbüntetés összege eltörpül a bűncselekmények elkövetésén keresztül jogellenesen szerzett nyereséghez képest, a szankciók pedig nem feltétlen tükrözik a jogellenes anyagi haszonszerzés mértékét. Hangsúlyozzuk azonban, hogy az eredmények értelmezésekor nem szabad elfelejteni, milyen nehéz a védett fajok illegális kereskedelmét felderíteni, valamint milyen nehézségeket rejt maga a nyomozás és a büntetőeljárás lefolytatása. Az adatok alapján látszik, hogy mindössze az esetek egyötöde került bíróság elé (lásd például a 8. ábrát).

13. ábra. Indítványozott intézkedések a 2015 és 2020 közötti, védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos esetekben. Összes esetszám: 25.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Csak a Legfőbb Ügyészségtől származó adatok tartalmaztak információt az indítványozott szankciókról, beleértve a büntetőjogi intézkedéseket is. A 13. ábra mutatja, hogyan oszlottak meg az ügyészség által első fokon javasolt intézkedések – a vizsgált esetek száma azonban mindössze 25. Az ügyészség két esetben (8%) javasolt

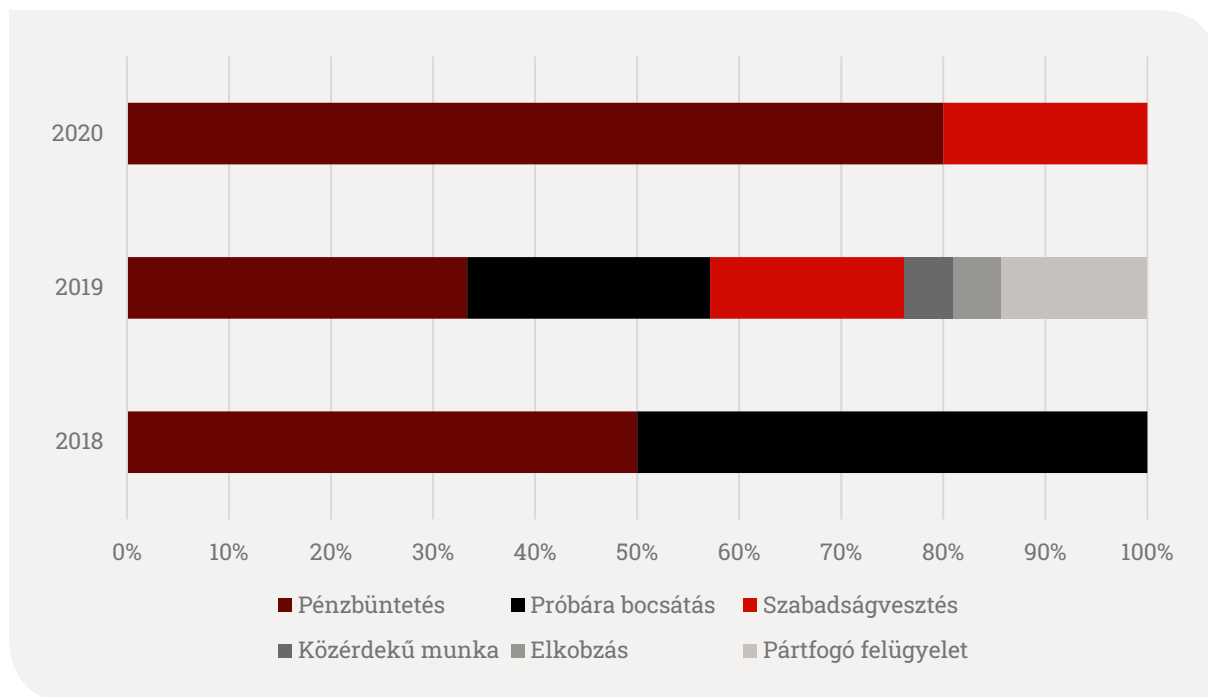
megrovást, háromban (12%) pedig próbára bocsátást. Csupán egyetlen esetben (4%) javasolt jóvátételi munkát és háromban (12%) elkobzást. A SWiPE adatbázisa lefoglalásokról is tartalmazott adatokat, ezeket azonban nem tudtuk összevetni a Legfőbb Ügyészségtől származó adatokkal, mivel nem derült ki egyértelműen, hogy az intézkedésekre büntető- vagy közigazgatási eljárás részeként került-e sor (pl. EU-TWIX adatok).¹⁶⁷ Annak érdekében, hogy átfogóbb képet alkothassunk arról, mi történik, ha az elkobzott példányok között élő egyedek is vannak, további kutatásokra, illetve a Btk.-t érintő 2021 decemberi törvénymódosítás utólagos hatásvizsgálatára.¹⁶⁸

Ha összevetjük a számokat a természet elleni bűncselekmények esetén alkalmazott intézkedésekkel (4. ábra), akkor találunk némi eltérést. A leggyakrabban alkalmazott intézkedés az összes természet elleni bűncselekmény esetén a próbára bocsátás volt, tehát a büntetés kiszabását próbaidőre elhalasztották ezekben az ügyekben. Védett fajok illegális kereskedelme esetén szintén a próbára bocsátás volt a leggyakoribb intézkedés, és ugyanennyiszor alkalmazták az elkobzást is. Az összes természet elleni bűncselekményt tekintve szintén az elkobzás volt a második leggyakoribb intézkedés, csak az arányok változtak. Érdekes, hogy védett fajok illegális kereskedelme esetén egyetlen esetben sem regisztráltak vagyoneklobzást, pedig ez a bűncselekmény igen jól jövedelmezőnek számít.

---

¹⁶⁷ A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályától származó adatok néha tartalmaztak erre vonatkozó információkat, ezek azonban nem voltak elegendőek alapos elemzés elvégzéséhez.

¹⁶⁸ Egy jogalkotási javaslat benyújtása előtt a javaslat előkészítőjének meg kell vizsgálnia a lehetséges hatásokat – különös tekintettel a társadalomra, a gazdaságra, az állami költségvetésre, a környezetre, az emberek egészségére, az adminisztratív terhekre vonatkozólag –, valamint az adott jogszabály szükségességét és a végrehajtás feltételeit. A kormány illetékes tagja az előbbi lista alapján kezdeményezhet utólagos hatásvizsgálatot is. A hatásvizsgálat főbb szabályairól a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvényben olvashat.

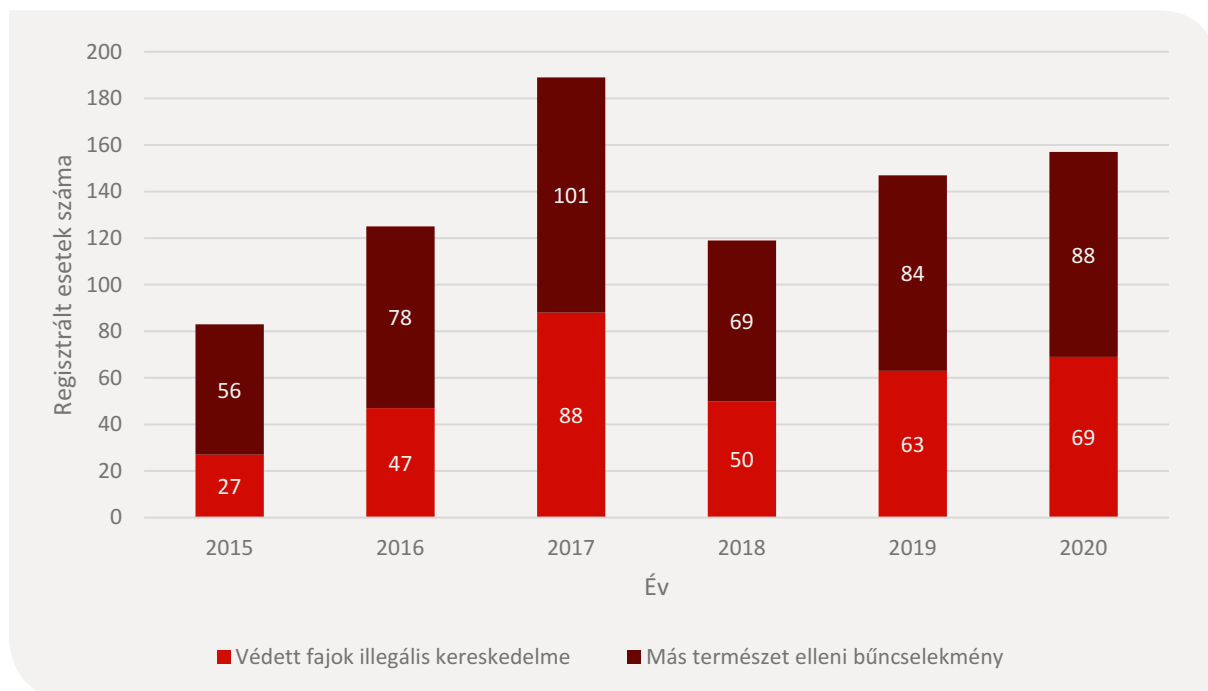

14. ábra. Kiszabott büntetőjogi szankciók: büntetések és intézkedések azokban a 2018 és 2019 közötti magyarországi esetekben, amelyekben illegálisan kereskedtek védett fajokkal. Összes esetszám: 27. Feljegyzett büntetések és intézkedések száma összesen: 30.

Forrás: A Magyarország által benyújtott, illegális kereskedelemről szóló éves CITES-jelentés. A 2020-as év statisztikai szempontból nem számított lezárt évnék.

Összevetve a SWiPE projekt keretén belül közvetlenül gyűjtött adatokat a Magyarország által, védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos adatokkal, továbbra is jól látszik, hogy a leggyakrabban alkalmazott büntetés vagy intézkedés a pénzbüntetés volt. Ugyan az esetek részleteinek ismerete nélkül nem lehet teljes bizonyossággal kijelenteni, mely szankció a legmegfelelőbb, mégis valószínűsíthető, hogy a büntetés célját jobban szolgálhatja a szankciók szélesebb skálájának alkalmazása, mintha csak pénzbüntetéseket szabnának ki. Éppen ezért számít pozitívumnak a 16. ábrán látható 2019-es változás. Mindazonáltal ahogy már korábban is említettük, az intézkedések alkalmazása önmagában még nem feltétlen elegendő a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott hatékony küzdelemhez.

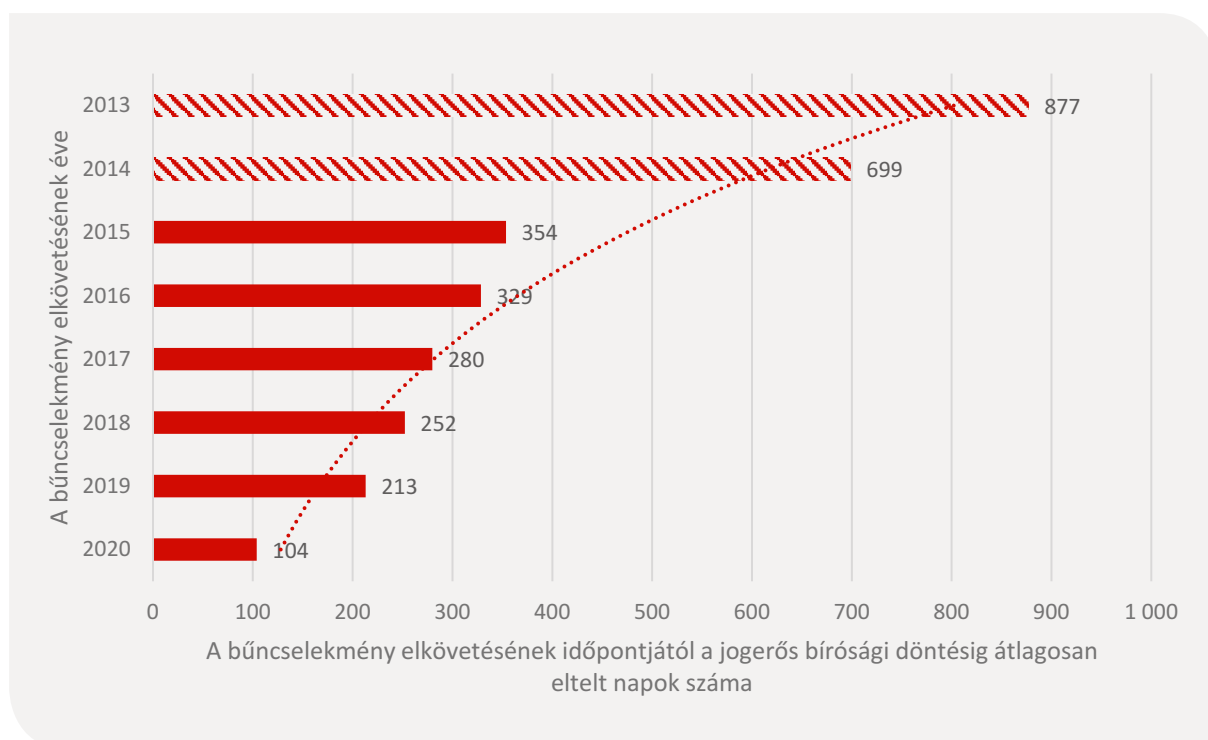
6.6. Tendenciák és regionális különbségek

15. ábra. A SWiPE projekt által vizsgált természet elleni bűncselekmények kapcsán megfigyelhető tendenciák, 2015–2020. Az ábrán bemutatott összes eset száma: 820.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Az összegyűjtött adatok alátámasztják a feltételezést, miszerint általában Közép- és Kelet-Európában, de konkrétan Magyarországon is jelenlévő problémát jelentenek a természet elleni bűncselekmények, ráadásul az elemzett esetek jelentős részében védett fajok illegális kereskedelmére került sor, így ezen a területen alaposan átgondolt szakpolitikai intézkedésekre is szükség lehet. Egyre nő a felderített és jelentett természet elleni bűncselekmények száma, ennek oka azonban nem feltétlenül a növekvő bűnözésben keresendő. A tendencia háttérében állhatnak a jogérvényesítésre irányuló erőfeszítések is, valamint a tény, hogy egyre nagyobb figyelem irányul a természet elleni bűncselekményekre. A rendelkezésünkre bocsátott adatok elemzése alapján valószínűsíthető, hogy a hatóságok egyes esetekben tévesen értelmezték a védett fajok illegális kereskedelmét, majd így is jegyezték fel, a SWiPE munkatársak pedig ezeket az adatokat kapták meg. Elképzelhető tehát, hogy a valóságban több esetben fordult elő védett fajok illegális kereskedelme, mint amennyi a 17. ábrán látható.

16. ábra. Az eljárások hossza a vizsgált természet elleni bűncselekmények esetén Magyarországon 2013 és 2020 között. Összes esetszám: 356.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Fontos: Egyes forrásoknál a 2020-as év statisztikai szempontból nem számított lezárt évnek. A 2013–2014 közötti adatok nagy valószínűséggel nem tekinthetők reprezentatívnak az adott időszakra nézve, emiatt is figyelhetők meg ekkora különbségek az egyes oszlopok között.

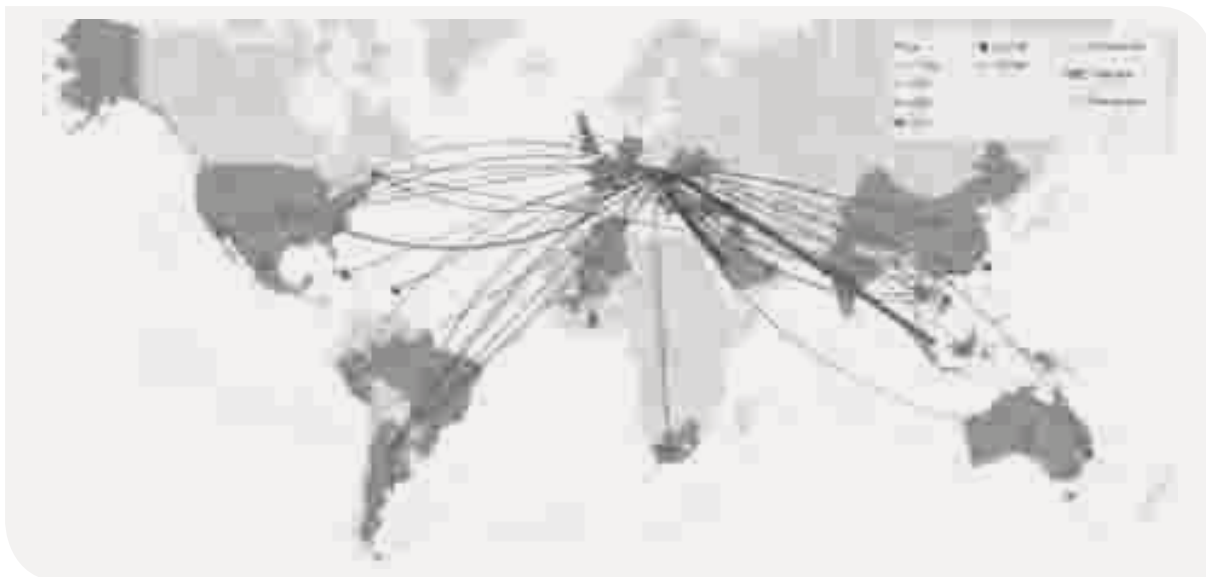
A 16. ábra összesen 356 esetet dolgoz fel, amelyben elegendő információ állt rendelkezésre ahhoz, hogy a büntetőeljárások hosszát ki lehessen számítani. Az adathalmaz további három esetet is tartalmazott 2010-ből és 2011-ből, amelyekben az eljárások átlagos hossza 2869, illetve 2445 nap volt. Ezek a kiugró adatok azonban még inkább torzították volna a grafikonon látható számokat, ezért az ábrázolásban nem tüntettük el őket. Az a tény, hogy 2015 előtt előfordultak olyan esetek, amelyek átlagosan hosszabb ideig tartottak, még nem jelenti, hogy ez lett volna a bevett gyakorlat – nagy valószínűséggel csupán az adathalmaz tartalmaz némi torzítást. A 2015 előtti időszakból ugyanis csak olyan esetek kerültek be az adatbázisunkba, amelyek átnyúltak a 2015–2020 közötti időszakba is, ezáltal nem feltétlenül tekinthetők reprezentatívnak a 2015 előtti évekre nézve. További kutatásokra volna szükség ahhoz, hogy megérthessük az

eljárás hosszának – egyébként üdvözlendő – csökkenését. Az egyik tényező, amely közrejátszhatott ebben, az új magyar Btk. 2018 közepi hatályba lépése lehetett. A 16. ábra csak azon ügyek elemzését tartalmazza, amelyek esetében jogerős határozat született. Azokban az esetekben, amelyekben nem volt elérhető ilyen jellegű információ, a büntetőeljárás még tovább elhúzódhat. Az átlagos hossz kiszámításához felhasznált esetek a következőképpen oszlottak meg: hat eset 2013-ból, 29 eset 2014-ből, 50 eset 2015-ből, 72 eset 2016-ból, 60 eset 2017-ből, 26 eset 2018-ból, 41 eset 2019-ből és 28 eset 2020-ból származott. Azon esetek száma is jelentősen megnőtt, amelyek kapcsán elérhető volt ilyen jellegű információ. Általánosságban mind a jogérvényesítés, mind pedig a terheltek szempontjából nézve szerencsésebb, ha kevesebb idő telik el egy állítólagos bűncselekmény elkövetése és a bírósági döntés meghozatala között. A büntetőjogban elterjedt általános elmélet szerint a büntetőeljárás nem fogja elérni a célját, ha túlságosan hosszúra nyúlik,¹⁶⁹ és egyébként is jobb, ha a büntetőügyek megoldásra kerülnek. Minél több idő telik ugyanis el, többek között annál nehezebb lehet a bűnüldöző hatóságok számára a bizonyítékok megvizsgálása vagy – szükség esetén – további bizonyítékok gyűjtése. Védett fajok illegális kereskedelme esetén például a bűncselekményben érintett állat- vagy növényfaj különleges gondozást igényelhet. Ezek az élőlények könnyen áldozatul eshetnek különböző betegségeknek vagy a nem megfelelő tartási körülményeknek, aminek következtében igen nehézkesé válhat őket bizonyítékként megőrizni és megvizsgálni.

---

¹⁶⁹ Mivel a büntetőjogban a szankciók egyik célja az elrettentés, ezért létfontosságú, hogy az elkövetők bűnözői tevékenységére adott reakciók hatékonyak legyenek, amibe a megfelelő időkeret betartása is beletartozik. Másrészről viszont az emberi jogok európai egyezménye alapján a tisztességes eljáráshoz való jog értelmében „mindenkinek joga van arra, hogy ügyét (...) tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül” tárgyalják meg, legyen szó bármilyen büntetőjogi vádról is. Magyarország Alaptörvénye szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék”. Ezzel a kérdéssel az Alkotmánybíróság a 14/2004. (V.7.) határozatában foglalkozott.

1. térkép. A CITES függelékeiben szereplő, Magyarországon 2015 és 2020 között lefoglalt fajok kereskedelmi útvonalai a regisztrált lefogalások alapján. Összes bejegyzett eset: 484.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

Az összegyűjtött adatok alapján a lefoglalt fajok a világ számos különböző pontjáról származtak. A jelentős lefogalások közé tartoztak például a Szingapúrból jogellenesen behozott gyógyszerek, amelyek védett orchideafajokat tartalmaztak (*Dendrobium* nemzetség, CITES, II. függelék), ebben az esetben azonban Magyarország mindössze tranzitország volt.

2. térkép. A CITES I. függelékében szereplő, Magyarországon 2015 és 2020 között lefoglalt fajok kereskedelmi útvonalai a regisztrált lefogalások alapján. Összes bejegyzett eset: 110.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

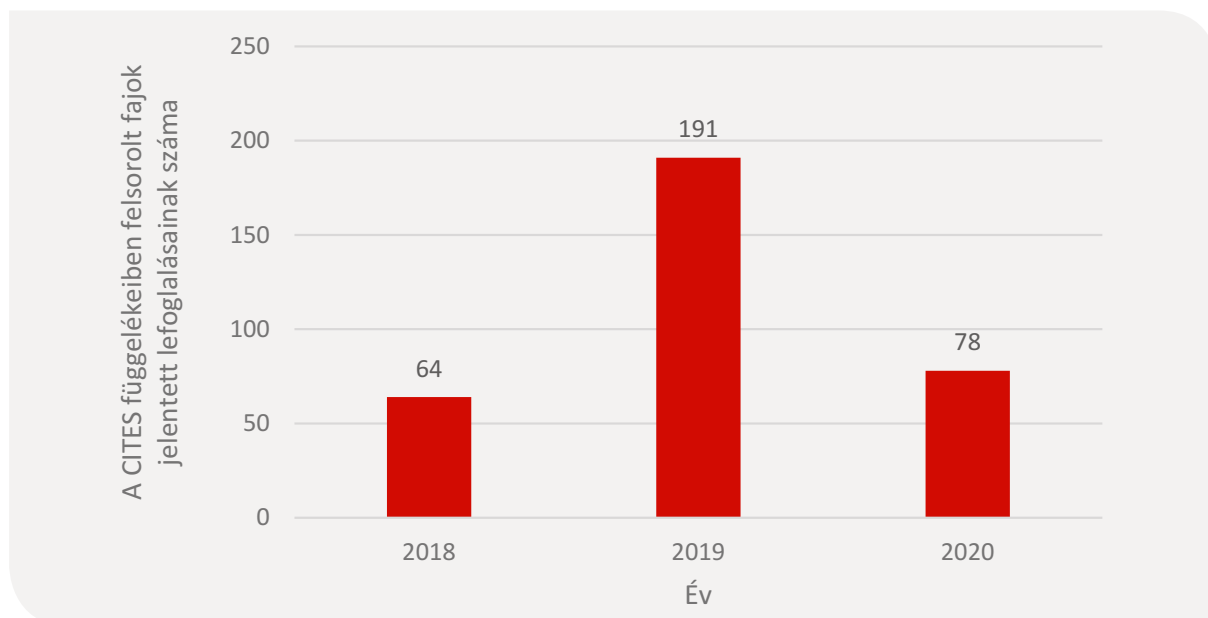
A 2. térkép a CITES I. függelékében felsorolt fajok kereskedelmi útvonalait mutatja. A fajokat Kínából, Indiából, Peruból, Thaiföldről és az Amerikai Egyesült Államokból exportálták. Az érintett fajok között megtalálhatók: az *Ariocarpus*, *Aztekium*, *Strombocactus*, *Obregonia*, *Pelecypora*, *Turbincarpus*, *Coryphantha* és *Mammillaria* nemzetséghez tartozó kaktuszok, indiai törpebogáncs (*Saussurea costus*), a *Paphiopedilum* családhoz és a *Dalbergia* nemzetséghez tartozó orchideák, guatemalai jegenyefenyő (*Abies guatemalensis*), jákópapagáj (*Psittacus erithacus*), sziámi krokodil (*Crocodylus siamensis*), ázsiai elefánt (*Elephas maximus*), ocelot (*Leopardus pardalis*), európai vidra (*Lutra lutra*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), tigris (*Panthera tigris*), fehér farkú rétisas (*Haliaeetus albicilla*). A fajok példányaira számos különböző módon találtak rá a hatóságok munkatársai az élő példányoktól kezdve azok különböző részeiig és származékaiig. Az indiai törpebogáncs a legnagyobb mennyiségben lefoglalt fajok közé tartoztak a vizsgált időszakon belül (elsősorban gyógyhatású készítmény formájában).

3. térkép. A CITES II. függelékében szereplő, Magyarországon 2015 és 2020 között lefoglalt fajok kereskedelmi útvonalai a regisztrált lefoglalások alapján. Összes bejegyzett eset: 237.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa

A 3. térkép a CITES II. függelékében felsorolt fajok kereskedelmi útvonalait mutatja, és nem különbözik nagy mértékben az 1. térképtől, a lefoglalt fajok és azok származékai ez esetben is a világ számos különböző pontjáról származtak

17. ábra. A CITES függelékében felsorolt, Magyarországon lefoglalt fajok száma. 2018-ban az EU területén összesen 6012 lefoglalás történt, 2019-ben 6441, 2020-ban pedig 3977.

Forrás: Áttekintés a CITES függelékében felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban (2018, 2019, 2020).

A 17. ábra azt vizsgálja, hogyan változott Magyarországon a feljegyzett lefoglalások száma. Az alábbi magyarázat segít megérteni az európai kontextust. Magyarország azon esetek tekintetében, amelyekben a CITES függelékében felsorolt fajokat foglaltak le, az EU összes tagállama között 2018-ban a tizennegyedik, 2019-ben az ötödik, 2020-ban a kilencedik helyet szerezte meg,¹⁷⁰ a közép- és kelet-európai térségben pedig időnként az első helyre is került. Úgy tűnhet, az ország jó úton halad a lefoglalások tekintetében, annak ellenére, hogy a legtöbb, a CITES függelékében szereplő fajt (átlagosan az esetek 77%-át) Németországban, Franciaországban, Hollandiában, az Egyesült Királyságban (2020 óta nem szerepel a statisztikákban) és Spanyolországban foglalták le. 2018-ban a Cseh Köztársaságban több mint kétszer annyi (129) lefoglalást jelentettek, mint

¹⁷⁰ A CITES függelékében felsorolt védett fajok Európai Unió területén belül történt lefoglalásairól szóló összes hivatalos összefoglaló elérhető az alábbi honlapon:

https://ec.europa.eu/environment/cites/reports_en.htm#seizures_annual_illegal.

Magyarországon (64), ráadásul ebben az évben Lengyelország és Ausztria is megelőzték hazánkat.¹⁷¹ 2019-ben viszont Magyarországon 191 lefoglalást jelentettek, ami a régióban a legmagasabb szám volt.¹⁷² 2020-ban Lengyelország több lefoglalást jelentett (86), Magyarország azonban továbbra is a harmadik helyen állt a közép-kelet európai régióban.¹⁷³ Az 2020-as adatok a lefoglalások számának csökkenését mutatják, ami feltehetőleg a SARS-COV-2 vírus okozta világjárványra vezethető vissza, habár Franciaország és Németország ekkor is majdnem ugyanannyi – vagy még több – esetet jelentett.¹⁷⁴ Annak ellenére, hogy Magyarország az elmúlt években a térségen belül előkelő helyen szerepelt, a lefoglalások száma 2018-ban például így is alig öt százalékát tette ki a listavezető Franciaországban jelentett lefoglalások számának. Ez a különbség pusztán a területi eltérésekkel nem magyarázható. Az adatok mindenesetre okvetlenül az érintett hatóságokkal készített félig strukturált interjúkkal együtt értelmezendők – ez a jelentésben a természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelem szakaszainak hatékonyságáról és kihívásairól szóló fejezetben megtalálható. Fontos megjegyezni továbbá, hogy bár a lefoglalások kulcsfontosságúak a későbbi eljárásokhoz, természet elleni bűncselekmények esetén számos más tényező is befolyásolja az eljárás kimenetelét. Magyarországon viszonylag kevés eset kerül bíróság elé, bár uniós összehasonlításban aránylag sok a lefoglalás.

6.7. További természet elleni bűncselekmények elemzése

A vadon élő fajok elleni további bűncselekmények az alábbi öt kategóriára bonthatók:

- jogellenes birtoklás,
- jogellenes elpusztítás – pl. mérgezés,
- illegális elejtés,
- állati eredetű nyersanyagok jogellenes feldolgozása,
- jogellenes kínálat és értékesítés (a CITES függelékeiben fel nem sorolt fajok esetén).

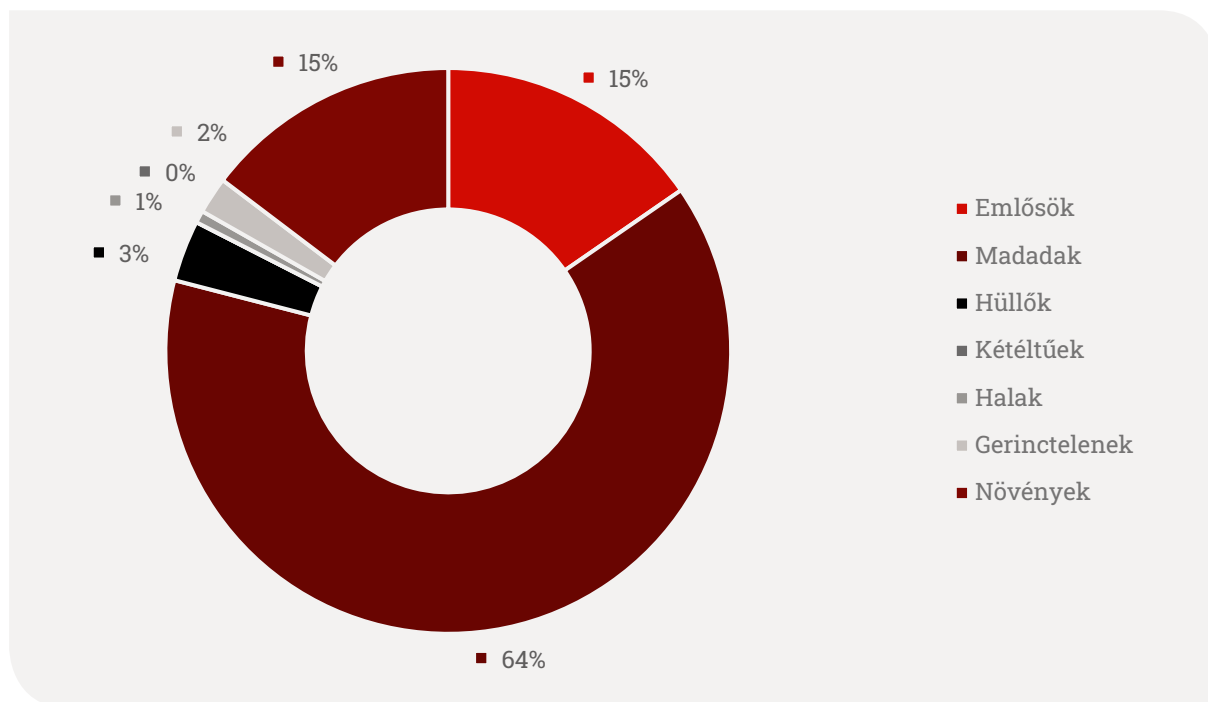
¹⁷¹ TRAFFIC az Európai Bizottság számára készített jelentése: „Áttekintés a CITES függelékeiben felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban. 2019 januártól 2018 decemberig,” (2020), p.3.

¹⁷² TRAFFIC az Európai Bizottság számára készített jelentése: „Áttekintés a CITES függelékeiben felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban. 2019 januártól 2019 decemberig,” (2021), p.4.

¹⁷³ TRAFFIC az Európai Bizottság számára készített jelentése: „Áttekintés a CITES függelékeiben felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban. 2019. januártól 2020. decemberig,”.

¹⁷⁴ Németországban 2019-ben 1291, 2020-ban pedig 1144 lefoglalást jelentettek; Franciaországban 2019-ben 984, 2020-ban pedig 1071 lefoglalást jelentettek.

Összesen 27 esetben (az esetek 18%-ban) az adatok nem tartalmazták a fajok pontos neveit, feltehetőleg azért, mert nehézségek merültek fel a fajok beazonosításakor (pl. az állat- vagy növényfajoknak mindössze bizonyos részei vagy maradványai álltak rendelkezésre, amelyek nem tették lehetővé a faj meghatározását).

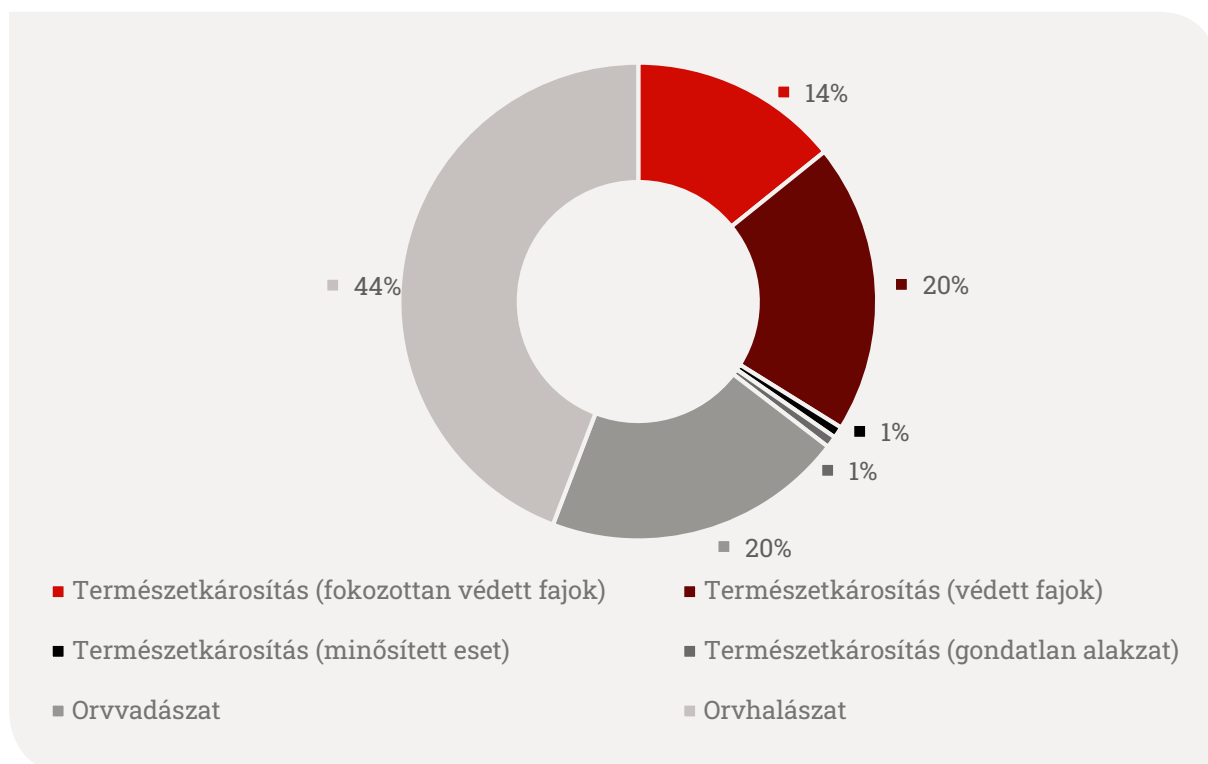
18. ábra. Magyarországon 2015 és 2020 között történt esetek, amelyekben különböző rendszertani csoportokat foglaltak le. Ezekben az esetekben természetkárosításra, amelynek áldozatai fokozottan védett és védett fajok (beleértve a minősített és a gondatlan alakzatot is), orvvadászat a SWiPE projekt által vizsgált bizonyos eseteire vagy orvhalászatra került sor. Összes esetszám: 143.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa.

143 feljegyzés tartalmazott információt a különböző esetekben érintett konkrét fajokról. Ha egyszerre több fajt foglaltak le, akkor egyetlen lefoglalás kapcsán több feljegyzés is készülhetett. Az adataink alapján Magyarországon leginkább madarak (64%, 91), emlősök (15%, 22) és növények (15%, 21) estek áldozatul természet elleni bűncselekményeknek; ezeket követték a hüllők (3%, 5). Kétéltűekről nem találtunk információt.

A növények lefoglalásban leggyakrabban érintett faj a *Saussurea costus/lappa* volt (az összes növény 41%-a); a lefoglalások többnyire jogellenesen birtokolt, gyógyászati célokra szánt termékekre vonatkoztak. A három gerinctelen faj a következő volt:

Ephemeroptera ssp., *Hymenoptera ssp.* és *Astacus*. Ami a halakat illeti, egy esetben *Umbra kameri* találtak. Hüllők közül pedig az alábbiakat foglalták le: *Emys orbicularis*, egy agámát, *Varanus griseus*, egy kajmánt és egy tengeri teknőst. A madarakat érintő esetek jelentős részében a sebezhető fajnak minősülő *Aquila heliacár*ról (13%, 12) és a gyakoribb *Buteo buteó*ról volt szó (8%, 7). Az egyik esetben egy illegális vadászat alkalmával összesen 814 madarat ejtettek el. A legtöbb emlősökkel kapcsolatos esetben *Ursus arctos*-trófeákat foglaltak le (27%, 6). Ennek az alfejezetnek az elemzés felosztása alapján nem kellene olyan fajokat tartalmaznia, amelyek szerepelnek a CITES függelékeiben de Magyarországon nem számítanak védett fajnak. Annak az oka, hogy mégis megtalálhatók ilyen fajok, nagy valószínűséggel a téves regisztrálásban keresendő, azaz a rendelkezésünkre bocsátott adatokban egyes esetekhez a Btk. nem megfelelő paragrafusát rendelték hozzá.

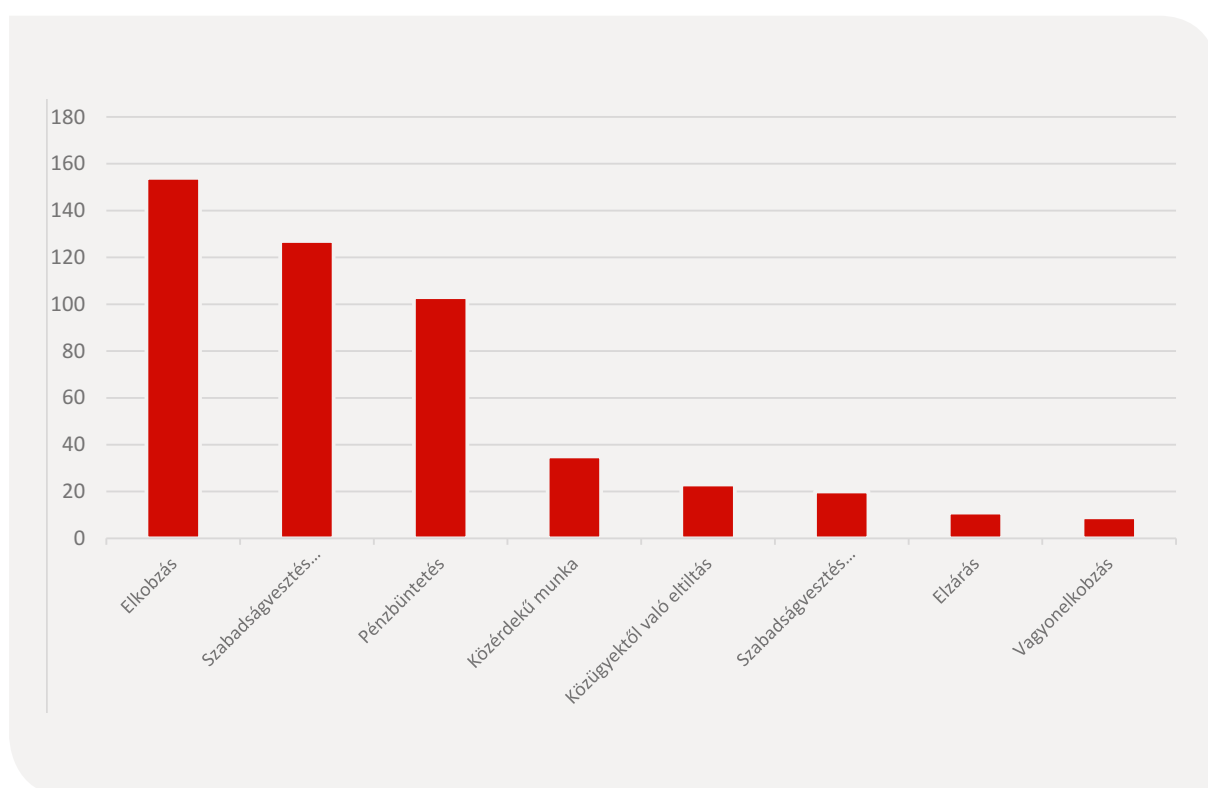

19. ábra. A Magyarországon 2015 és 2020 között elkövetett, a SWiPE projekt által vizsgált természet elleni bűncselekmények megoszlása.¹⁷⁵ Összes esetszám: 389.

Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa.

¹⁷⁵ A Btk. 242. § (1) bekezdésének a) pontja a fokozottan védett élő szervezet egyedének elpusztításáról szól, a 242. § (1) bekezdésének b) pontja a védett fajok tömeges elpusztításáról, a 242. § (2) bekezdése a természetkárosításról szóló megfelelő rendelkezés, a 242. § (3) bekezdés a védett vagy fokozottan védett fajok gondatlanságból elkövetett elpusztításáról, a 245. § az orvvadászatról, a 246. § pedig az orvhalászatról szól.

A jelentés írásának időpontjában a SWiPE adatbázisa összesen 389 esetet tartalmazott, amely a Btk. természetkárosítás, amelynek áldozatai fokozottan védett és védett fajok (beleértve a minősített és a gondatlan alakzatot is), orrvadászat bizonyos a SWiPE projekt által vizsgált esetére (pl. nem szelektív csapdázás) vagy orvhalászatra került sor. Ezek közül a legtöbb esetet orvhalászatként (171, 44%) jellemezték, ezt követte az orrvadászat (79, 20%), és a természetkárosítás (hazai védett fajok) (76, 20%), valamint a természetkárosítás (hazai fokozottan védett fajok) (55, 14%). Mindössze három esetben (1-1%) volt szó hosszabb ideig tartó szabadságvesztésről (242. § (2) bekezdés) és gondatlanságról (242. § (3) bekezdés).

20. ábra. A leggyakoribb, természet elleni bűncselekményekkel szemben alkalmazott szankciók Magyarországon (2015–2020). *Forrás: SWiPE természet elleni bűncselekményeket tartalmazó adatbázisa*

Azokban az esetekben, amelyekben az elkövetők büntetőjogi felelősségét megállapították, 24–36 hónap felfüggesztett szabadságvesztést és 140–4300 euró közötti pénzbüntetést szabtak ki. A leggyakoribb intézkedés az elkobzás volt, ezzel 154 esetben (39%) éltek, amelyet a felfüggesztett szabadságvesztés vagy az eltiltás követett 127 esetben (32%), valamint a pénzbüntetés 103 esetben (26%). A három leggyakrabban

alkalmazott intézkedés számaiban jelentős esés figyelhető meg: közérdekű munka (35 eset, 9%), közügyektől való eltiltás (23 eset, 6%), szabadságvesztés (20 eset, 5%), elzárás (11 eset, 3%) és vagyonelkobzás (9 eset, 2%). Nagyon ritkán döntöttek csak a foglalkozástól vagy járművezetéstől való eltiltás, valamint a jóvátételi munka mellett.

7. A természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelem különböző szakaszai: hatékonyság és kihívások

E fejezetben a 2021-ben készített 16 félig strukturált interjú során felmerültek témákat elemezzük. Amennyiben ez lehetséges volt, fókuszcsoportokat alkottunk, és így készítettük az interjúkat. A SWiPE magyarországi csapata 58 természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szakemberrel készített interjút ebben az időszakban, akik az alábbi szervezetektől érkeztek: a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályán a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztálya Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályáról, az ORFK-n, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál és a CITES magyarországi Igazgatósági Hatóságánál, valamint a megyei kormányhivatalokban és a nemzeti park igazgatóságokon dolgozó munkatársakkal, ügyészekkel – beleértve az ENPE (Európai Környezetvédelmi Ügyészhalózat) magyar tagjait –, bírákkal, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes szakmai titkárságán dolgozó kollégákkal, a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács (CIC), az Országos Magyar Vadászati Védegyület (OMVV), az Országos Magyar Vadászakamara (OMVK) és a WWF Magyarország munkatársaival – beleértve a Magyar Természettudományi Múzeum korábbi alkalmazottait –, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem kutatóival, az Országos Kriminológiai Intézet e területre specializálódott kriminológusával, egy független vadással, egy független vadgazdálkodási szakértővel és egy kisállatkereskedés vezetőjével. Mindezek mellett a TRAFFIC kollégái megfigyelőként részt vettek az AMBITUS-projekt¹⁷⁶ Magyarországot érintő fókuszcsoportos

---

¹⁷⁶ További információkat az alábbi honlapon talál: <https://en.ambituseuropa.com/>.

interjúján megfigyelőként; a TRAFFIC 2021 decemberétől a Magyarországi Környezeti Biztonsági Munkacsoport megfigyelő státusszal rendelkező stratégiai partnerének számít.

7.1. Bűncselekmények felderítése és vizsgálata

7.1.1. Emberi erőforrások, bűnüldöző hatóságok kapacitásai, képzés és specializáció

A természet elleni bűncselekményekről általánosságban elmondható, hogy az e tekintetben speciális képezéssel és tapasztalattal rendelkező szakemberek alacsony száma jelentősen nehezíti a nyomozást; több emberre és több ilyen szakértelemmel rendelkező munkatársra van szükség. A probléma megoldásához azonban nem elegendő, ha csak a bűnüldöző szervek munkatársainak számát növelik, hiszen éppolyan fontos a megfelelő kapacitások bővítése, a természet elleni bűncselekményekre történő szakosodás, az esetek prioritizálása, valamint, hogy döntéshozói szinten is felismerjék ennek a terület jelentőségét. Ezzel egyidejűleg elengedhetetlen, hogy a városi és kerületi kapitányságokon is nagyobb hangsúlyt tudjanak fektetni ezekre a bűncselekményekre. A KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya elsősorban bonyolultabb természet elleni bűncselekményekkel foglalkozik (pl. a határokon átnyúló együttműködést igénylő ügyekkel), így kulcsfontosságú, hogy a helyi szerveknél is kiépítsék a környezeti bűnözésre fókuszáló kapacitásokat. Hasznos lenne továbbá, ha a rendőrtisztek teljesítmény-értékelésekor több a minőségre koncentrááló szempontot is figyelembe vennének. A természet elleni bűncselekmények valóban súlyos károkat okoznak a természetnek és a társadalomnak, mégsem könnyű vádat emelni ezekben a speciális tudást is igénylő ügyekben, ezért kiemelten fontos, hogy ne a mennyiség legyen a fő fokmérője a sikeres munkavégzésnek.

A mérgezéses esetekben rendkívül fontos a bűnüldöző szervek gyorsasága és a házkutatás elrendelése. Ezekben az esetekben rendszerint nehezebb bizonyítani a terhelt felelősségét a természetkárosítás bűncselekménye kapcsán a méreggel való visszaélés bűncselekményével összehasonlítva. Az illegális elejtések és mérgezések sikeres felderítése kulcsfontosságú, ugyanis bizonyos esetekre pont azért nem derül fény, mert a tetem bomlásnak indul vagy mert az avar elrejteti azt. De az is gyakori, hogy

az elkövetők megpróbálják elrejteni a nyomokat, amelyek elárulnák, hogy jogellenesen pusztítottak el védett fajokhoz tartozó egyedeket. A védett fajokra irányuló illegális elejtések és a mérgezéses esetek leleplezése és felderítése a hatóságok folyamatos és rendszeres helyszíni jelenlétét kívánja meg. Ez költséges, anyagi forrásokat igényel. Több mérge- és tetemkereső kutyás egység kiképzése és bevetése szintén növelhetné a házkutatások és helyszíni szemlék sikerességét. Bizonyos esetekben a meglévő erőforrások (pl. képzett rendőrségi keresőkutyák) hatékonyabb kihasználása is javíthatná a felderítési arányt: az egyik interjúalany például elmondta, hogy néhány rendőrségi keresőkutyával mérgezett csalétkeket is kerestettek, habár az ebeket eredetileg nem erre képezték ki.

A rendőrségi kapacitásokat növelése mellett elengedhetetlen lenne egy olyan protokoll kidolgozása, amely részleteiben meghatározza a természet elleni bűncselekmények kivizsgálásának menetét. Vegyünk egy egyszerű példát: ahhoz, hogy bizonyítani lehessen, a terhelt szándékosan követte el tettét, a bűnüldöző hatóságoknak a legtöbb esetben le kell foglalniuk az elektronikus kommunikációs eszközöket (pl. mobiltelefonokat, számítógépeket) – a szándékosság bizonyítása nélkül ugyanis természetkárosítás alapesetében nem lehet megállapítani a terhelt büntetőjogi felelősségét. A lefoglalt eszközökön talált adatok segíthetnek a fajok azonosításában, ami döntő fontosságú ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy a cselekmény bűncselekménynek minősül-e. Ezen túlmenően bizonyítékként szolgálhatnak az elektronikus eszközökön található adatok a bűncselekmény szándékosságának és akár szervezett bűnözés jelenlétének bizonyítására, amennyiben ez releváns. A protokoll arra is kitérhetne, hogyan kell természet elleni bűncselekmények esetén bizonyítékokat gyűjteni, illetve hogyan kell eljárni a helyszínen talált bizonyítékokkal.¹⁷⁷ Bevált gyakorlatnak számít, hogy a területi nyomozóhatóságoknál (pl. megyei rendőr-főkapitányságok) környezeti bűnözéssel foglalkozó rendőrségi kapcsolattartókat neveznek ki. Ezek a szakértők a legtágabb értelemben vett környezeti kérdésekkel

---

¹⁷⁷ Magyarországon ugyan még nem született olyan protokoll, amely országspecifikus útmutatásokat tartalmazna, az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága 2021-ben azonban kiadott egy útmutató dokumentumot a környezeti bűnözés és a kapcsolódó jogsértések elleni küzdelem támogatására, amely az alábbi linken érhető el (az EU összes hivatalos nyelvén): <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e004a9c9-596a-11ec-91ac-01aa75ed71a1>.

foglalkoznak, a természetvédelemtől az állatjóléti kérdésekig. Időszerű kihívás a védett fajok online értékesítéséhez kapcsolódó bűnözői tevékenység. Az online térben elkövetett természet elleni bűncselekmények esetén hasznos együttműködni különböző, elektronikus kereskedelemmel foglalkozó szolgáltatókkal. A NAV-nál dolgozó interjúalanyok jelezték, hogy előnyösnek tartanák, ha rendszeresen kapnának részletes, aktualizált szakmai továbbképzési anyagokat a természet elleni bűncselekményekről. Több hatóság is általános problémaként említette a magas munkavállalói fluktuációt, a természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó különböző hatóságoknál tehát elengedhetetlen lenne a rendszeres kapacitásbővítés.

A CITES Igazgatósági Hatósága alapvetően támogató és együttműködő munkakapcsolatot ápol a többi hatósággal, szűkös emberi erőforrásaik azonban korlátozzák az együttműködési lehetőségeket. Számos további hatóság jelezte, hogy a munkaerőhiány náluk is általános kihívást jelent.

Rendszeres továbbképzések vagy specializáció segítségével könnyebb lenne megérteni a környezeti bűnözés és a szervezett bűnözés kapcsolatát. A büntetőeljárás későbbi szakaszában sokkal nehezebb, sőt akár lehetetlen erre vonatkozó bizonyítékokat gyűjteni. Pedig megfelelő bizonyítékok nélkül értelemszerűen az ügyészek sem tudnak sikeresen tovább dolgozni az ügyön. A megfelelően képzett munkaerő a magas munkaerőfluktuáció mellett azért is fontos, mert ha például egy ügyben megállapították a bűnhalmazat fennállását, vagy ha a terhelt a bűncselekményt szervezett formában követte el, akkor más (szigorúbb) büntetési tételek vonatkoznak a terhelt cselekményére. A természet elleni bűncselekmények hatékony felderítésének és vizsgálatának előfeltétele a természettudományos és ágazati jogszabályi háttér legalább alapvető ismerete; ezt a továbbképzések és a specializáció során figyelembe lehetne venni.

Összegzésként tehát megállapítható, hogy a természet elleni bűncselekmények ügyében folytatott sikeres nyomozáshoz a hatóságok kapacitásainak további bővítésére, jól képzett, elkötelezett szakemberekre van szükség. Ez fokozottan igaz jellemzően a határokon átnyúló ügyekre, például a korábban tárgyalt, védett kaktuszfajok illegális

kereskedelmének ügyére (amelyben magyar terheltek ritka, védett kaktuszfajokat csempészték ki Mexikóból és értékesítettek Németországban), illetőleg a szervezett bűnözéshez köthető ügyekre, mint például az énekesmadarak illegális kereskedelme (egy 2018-as esetben például 814 védett madár és emlős tetemét foglalták le). Az adatok elemzéséből kirajzolódik, és a szakértők az interjúkon is megerősítették, hogy ahhoz, hogy több természet elleni bűncselekmény esetén legyen sikeres a vádemelés, a hatóságoknak kiemelkedő munkát kell végezniük a nyomozás során. A 2015 és 2020 közötti időszakban ugyanis a regisztrált eseteknek mindössze 16%-a került bíróság elé (lásd: 8. és 9. ábrák). Az interjúk és az adatok azt mutatják, hogy az egyik oka annak, hogy sok büntetőeljárást megszüntetnek – ami a természet elleni bűncselekmények esetében meglehetősen gyakori volt – az, hogy nincs elegendő erőforrás az ügyek sikeres kivizsgálásához, kezdve a terhelt személyéhez kapcsolódó kihívásokkal. Az ügyészek nem emelhetnek vádat ismeretlen terhelt ellen (lásd a 10. és 11. ábrát). A feltételezést, miszerint Magyarország a védett fajok illegális kereskedelme szempontjából exportőr, importőr és tranzitország is egyben, az interjúk és a CITES függelékeiben felsorolt fajok lefoglalásáról szóló adatok is alátámasztják (lásd: 1., 2., és 3. térképek). Mivel Magyarország a schengeni térség egyik uniós határországa, ezért kiemelten fontos ellenőrizni a védett fajok illegális kereskedelmének mértékét. Fontos továbbá az is, hogy a hatóságok a természet elleni bűncselekményekkel szemben kockázatelemzésen alapuló stratégiák segítségével lépjenek fel.

7.1.2. Az intézményközi együttműködés természet elleni bűncselekmények esetén

Az intézményközi együttműködés kulcsfontosságú a természet elleni bűncselekmények elleni fellépésnél. Jó gyakorlat lehet ebből a szempontból a védett fajok illegális kereskedelme elleni fellépés: amikor a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztálya foglalkozik egy ügygel, a munkatársak mindig szorosan együttműködnek a CITES magyarországi Igazgatósági Hatóságával. Kiemelten fontos, hogy amennyiben felmerül valamely természet elleni bűncselekmény gyanúja, a természetvédelmi hatóságok és a NAV azonnal megosszák a releváns információkat a nyomozóhatósággal és ügyészekkel. Mindegyik érintett fél számára előnyös például, ha a nemzeti park igazgatóságok együttműködnek a helyi bűnüldöző hatóságokkal és hivatásos

vadászokkal (pl. monitorozásban, szükséges engedélyek esetén védett fajok élvefogós csapdás befogásában). A közös munka során ugyanis az intézmények megismerik egymást, valamint jobban átlátják, kinek mi a szerepe, és ki hogyan dolgozik. A beszámolók alapján pedig úgy tűnik, a közös helyszíni jelenlétek és ellenőrzések sikeresen csökkentették az illegális fakitermelést.¹⁷⁸ A Magyarországi Környezeti Biztonsági Munkacsoport rendkívül értékes keretet biztosít az intézményközi együttműködésre. E fórum betöltheti azt a szerepet is, hogy a rendelkezésre álló adatok elemzése alapján meghatározzák a környezeti bűnözés elleni fellépés stratégiai prioritásait, világos határidőkkel és indikátorokkal.

A természet elleni bűncselekményekkel csak akkor lehet sikeresen fellépni, ha a NAV és a rendőrség országsszerte szorosan és hatékonyan együttműködik egymással. Jelenleg ez nagyrészt meg is valósul, ám a szervek közötti munkakapcsolat minősége és intenzitása helyszínenként eltérő lehet. A NAV munkatársai jelezték, hogy a realizált felderítések nagy része kockázatelemzés eredménye. A kockázatelemzés a társhatóságoktól, nemzetközi szervezetektől származó adatokra, információkra, valamint egyes esetekben az emberi magatartásformákra is támaszkodik. A sikeres felderítésekhez a kockázatelemzés további erősítésére, korszerűsítésére és szorosabb hatósági együttműködésre, de főként pontos adatokra van szükség. Ezen kívül a kockázatok és az egyes fajok azonosítása érdekében fokozni kell a tájékoztatási, oktatási tevékenységet.

Alapvetően a NEST egy ígéretes kezdeményezés az országban, amely jelentősen javíthatja a különböző hatóságok együttműködését és a koordinációt, ám a természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szakemberek azok, akik igazán hatékonyá tehetik ezt a platformot. Ehhez pedig jól működő intézményi keretekre van szükség – a NEST-en kívül is –, valamint megfelelő motivációra, a munkájuk megbecsülésére. A megfelelő szankció kapcsán: e jelentésnek nem célja átfogó elemzést készíteni a különböző eljárások előnyeiről és hátrányairól, de a közigazgatási és büntetőjogi szankciók hazai szabályozásának módosítása kapcsán hangsúlyozzuk a különböző

---

¹⁷⁸ Az egyik természet elleni bűncselekményekkel foglalkozó szakember szerint, akivel 2021-ben készült félig strukturált interjú a SWiPE projekt keretén belül.

hatóságok közötti szoros együttműködés szükségességét és egymás munkájának alapos megértését.

7.1.3. A NAV-ot érintő speciális problémák természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatban.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal legalább két szinten végez kockázatelemzést: központilag és helyileg – utóbbi alatt értendők például az egyes határátkelőhelyek. Az interjúkból kiderült, ahogy az intézményközi együttműködésről szóló alfejezetben is kiemeltük, hogy a legtöbb olyan esetre, amelyben védett fajok illegális kereskedelmére került sor, az országok közötti határátkelőhelyeken a helyi kockázati profilok alapján derült fény, ráadásul ezek közül szinte mindegyik esetben nyereségorientált tevékenységekről volt szó. A repülőtereken viszont elsősorban turistákhoz és egyéb személyekhez köthető eseteket találnak, amelyekben kis mennyiségű védett fajt (vagy annak származékát) a szabályozásra tekintet nélkül hoznak be az országba (pl. nem rendelkeznek a szükséges iratokkal). Ezekben az esetekben gyakori, hogy az illetők egyszerűen nincsenek tisztában a szabályokkal, nem szándékos a jogsértés.

Az új koronavírus okozta járvány ugyanakkor jelentősen változással okozott a védett fajok illegális kereskedelmében, amely mára a korábbiakhoz képest jóval nagyobb méreteket ölt az online térben. A NAV-nak fokozottan szüksége van a társhatóságok támogatására, hogy a CITES-es fajokkal kapcsolatos jogsértésekre vonatkozó kockázatkezelő rendszereiket aktualizálni tudják.

Kihívást jelent, amikor a terhelt a CITES függelékeiben szereplő fajokat vagy azokból készült termékeket rendel a megfelelő iratok nélkül, és azt a posta vagy futár kézbesíti számára. A rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján sok ügyet azért szüntettek meg, mert önmagában a rendelés mindössze a természetkárosítás előkészítésének számított – hiába minősül bűncselekménynek, ha valaki jogellenesen tesz szert egy, a CITES által védett fajra vagy kereskedik vele. A gyakorlat azt mutatja, hogy csak akkor lehet felelősségre vonni a csomagot átvevő személyt, ha beismeri, hogy ő maga rendelte meg annak tartalmát. Előfordultak azonban olyan esetek, amelyekben a csomagon szereplő

címzettnek semmi köze nem volt a csomag megrendeléséhez; ez jelentősen megnehezíti az elkövető felelősségre vonását.

Összességében tehát elmondható, hogy a NAV kulcsszerepet játszik a természet elleni bűncselekmények felderítésében, különös tekintettel a védett fajok illegális kereskedelmére. E hatóság működésének sikere ezen a területen függ az ügyeken dolgozók releváns szakértelmétől, az intézményközi együttműködés hatékonyságától, és a kockázatkezelési stratégiák megfelelő kialakításától, alkalmazásától. A lefoglalásokról szóló adatok és az uniós összehasonlítás egyaránt azt mutatják, hogy Magyarországnak és a magyar hatóságoknak kiemelt szerepe van a védett fajok illegális kereskedelmének felderítésében. Mivel pedig az országhatár egyben a schengeni térség határa is, így a hatósági ellenőrzések és egyéb akciók stratégiai megtervezése az Európai Uniónak a természetvédelmi érdekeit is szolgálja.

7.1.4. A természetvédelmi hatóságokat érintő speciális kihívások

A természetvédelmi hatóságok szerepe kulcsfontosságú, és több erőforrásra és kapacitásbővítésre lenne szükségük ahhoz, hogy igazán eredményesen felléphessenek a természetvédelmi jogsértések, természet elleni bűncselekményekkel szemben. A jelenlegi szervezeti struktúra, bizonyos folyamatok és a jogi háttér együttesen vezetnek olyan nehézségekhez, amelyek kifejezetten a bűnüldözésben résztvevő hatóságok munkájának eredményességére is kihatnak. A helyszíni ellenőrzéseken és a más hatóságokkal folytatott kommunikáción egyszerűbb lehet fejleszteni. Hasznos lenne az is, ha a munkatársak továbbképzése során a gyakorlati szempontokra helyeznék a hangsúlyt, például arra, hogyan kell helyszíni ellenőrzéseket végezni, élő állatokkal bánni és élő állatoktól vért venni, valamint fajokat meghatározni. A természetvédelmi hatóság élő állatokat és növényeket tartó személyeknél és tenyésztőknél történő ellenőrzései kiemelten fontosak, hiszen fény derülhet jogsértésekre, akár a bűncselekmény gyanújára is sokszor ezekben az esetekben merül fel. Megismerhetünk jó gyakorlatokat, amelyek nyomozás megindulásához vezettek, de értelmezésünk szerint még mindig vannak kiaknázatlan lehetőségek e téren. A természetvédelmi hatóság feladatkörébe tartozó ügyek rendkívül széles skálán mozognak, így ahhoz, hogy további

emberi és pénzügyi erőforrásokat tudjanak kifejezetten ilyen tevékenységekre allokálni, a természet elleni bűncselekmények határozott prioritizálására volna szükség. Több szakember segítségével szisztematikusabb és még alaposabb ellenőrzéseket tudnának végezni, aminek köszönhetően nagy valószínűséggel több jogsértés tudnának leleplezni, csökkenne a látencia. További pénzügyi források rendelkezésre bocsátása pedig lehetővé tenné genetikai vizsgálatok kivitelezését is; ennek segítségével bizonyítani vagy ellenőrizni lehetne a fogságban szaporított egyedek származását, ami szintén hozzájárulhatna jogsértések, bűncselekmények felderítéséhez. A magyarországi NEST kulcsszerepet játszik a koordináció sikerességében.

Az egzotikus fajok élő példányait érintő ügyekben kihívást jelent, hogy különös gondosságot igényel a lefoglalt élő példányok megőrzése, életben tartása az eljárás végéig. Ez költséges és nehéz feladat; egy Thaiföldről származó ritka orchidea példányokkal kapcsolatos esetben a lefoglalás után a példányok elpusztultak és kiszáradtak, így végül nem tudták hivatalosan azonosítani a fajokat. Ezen kihívások leküzdéséhez rendelkezésre kellene bocsátani a szükséges erőforrásokat.

A természetvédelmi hatóságok, még ha nem is ez a fő feladatuk, jelentős szerepet játszik tehát a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelemben. A vizsgált időszakban lefoglalt, a CITES függelékeiben szereplő fajok egyedeinek többségét nem a NAV, hanem a rendőrség és a természetvédelmi hatóságok foglalták le. A természetvédelmi hatóságok emellett kulcsszerepet töltenek be a jogszabályok betartatásában, munkájuk során sok esetben nem csak közigazgatási jogsértésekre, hanem természet elleni bűncselekményekre is fény derül. Szervezeti struktúráik és kapacitásaik jelentősen befolyásolhatják, mennyire hatékony az együttműködésük a rendőrséggel. A természet elleni bűncselekmények felderítésében tehát kulcsfontosságú a természetvédelmi hatóságok szerepe, munkájuk a bűnüldözés különböző fázisaiban résztvevő társhatóságokra, és akár az ügyészség munkájára is hatással van.

7.1.5. Az igazságügyi szakértők természet elleni bűncselekményekben játszott szerepe és jelentősége

A természetvédelmi témákra specializálódott igazságügyi szakértők nélkülözhetetlen szerepet játszanak abban, hogy a természet elleni bűncselekményeknél sikeres legyen a vádemelés, és hogy felelősségre vonják a bűncselekmények elkövetőit. Az Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara szerepe nem elvetendő; egy részletes módszertani levélre lenne igény a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásokról, ez útmutatást adhatna arra, hogy ezekben az esetekben milyen módszertant kell alkalmazni, ezáltal pedig csökkenthetné a felmerülő bizonytalanságokat, valamint növelhetné a szakvélemények következetességét. Az interjúk alapján azonban úgy tűnik, az erőforrások hiánya itt is komoly kihívást jelent. A Kamara egyes tagozatainak nincs külön költségvetésük, sem pedig elegendő emberük a munka elvégzésére.

Szükség lenne további szakemberekre is, akik nyilvántartásba vett igazságügyi környezetvédelmi szakértőkké válhatnak, és a büntetőeljárások során szakértői véleményt tudnak adni. Emellett alapvető fontosságú az együttműködés, a szakmai visszajelzés. A szakértők nem kapnak automatikusan tájékoztatást az ügyekről, az ügyek kimeneteléről, amelyeken dolgoznak, és nem értesítik őket a bíróság jogerős döntéseiről sem. A szakmai fejlődéshez viszont elengedhetetlen a visszajelzés. Nagyon fontos lenne továbbá, hogy a bűnüldöző szervek munkatársai megfelelően tájékozódjanak, hogy pontosan milyen szerepet játszanak a szakértők a természet elleni bűncselekményeknél, mivel ez valamelyest eltér attól, amit a más jellegű, gyakrabban előforduló ügyeknél korábban megismertek. Rendkívül fontos, hogy a bűnüldöző szervek megértsék, milyen bizonyítékokra (pl. elkobzott példányok) van szükség, és hogyan lehet ezeket megőrizni és bizonyítékként rögzíteni annak érdekében, hogy a szakértők megfelelően végezhesék a munkájukat. Ha például elhúzódik a kijelölés folyamata, akkor könnyen megsemmisülhetnek, elpusztulhatnak a védett fajok vagy azok származékai. A környezetvédelmi szakértők adatbázisának fejlesztése is segítheti a bűnüldöző hatóságok munkáját; jelenleg ugyanis nem tüntetik fel, hogy egy szakértőnek mi a konkrét szakterülete.

Mivel Magyarország viszonylag kis államnak számít, ezért csupán kevesen rendelkeznek elegendő tudással az egzotikus védett fajokról, és kevés az igazságügyi szakértő is. Egzotikus fajok esetében előfordulhat összeférhetetlenség is, erős közösséget alkothatnak a ritka fajok iránt érdeklődő gyűjtők, ami mindaddig nem jelent problémát, amíg valaki illegálisan nem szerez be védett példányokat. Ekkor viszont kihívást jelent olyan személyt találni, aki képes és hajlandó elfogulatlan szakértői véleményt adni.¹⁷⁹ Néha megoldást jelenthet, ha külföldről hívnak szakértőt. Ez azonban meglehetősen költséges lehet, és a legtöbb esetben a természetvédelmi hatóságnak vagy a városi vagy kerületi rendőrkapitányságnak vállalnia kell a kockázatot, hogy a végén viselik a költségeket.

Az összes releváns bírósági döntés beható vizsgálata szükséges, de ezen a ponton is megállapítható, hogy a tényállás tisztázásához a legtöbb esetben szakvéleményre van szükség természet elleni bűncselekményeknél. A szakértőkre vonatkozó adatok alapján látható, hogy hatóságok és egyéb szakértők végzik el ezt a munkát. Mindössze 94 esetben volt elérhető ilyen jellegű információ, vagyis az összes regisztrált és vizsgált eset 10%-ában. Legtöbbször az Agrárminisztériumot kérik fel szakértőnek, gyakran *ad hoc* jelleggel. A Magyar Természettudományi Múzeumnál, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalnál, valamint a nemzeti park igazgatóságoknál dolgozó kollégákat és természetvédelmi őröket szintén felkérték már szakértői feladatok ellátására. Rajtuk kívül természetvédelemmel, vadvilággal, zoológiával, toxikológiával, botanikával, vegyészettel vagy tájvédelemmel foglalkozó szakembereket, sőt, még természetvédelemmel foglalkozó civil szervezetet is kértek fel, hogy adjanak szakértői véleményt egy-egy esetben. Egyrészt elvárható, hogy azonos tények alapján az összes szakértő ennek megfelelően azonos következtetésekre jusson. A szakértők véleményének alapossága, hitelessége kulcsfontosságú ezekben a természettudományokra és háttérjogszabályokra nagymértékben támaszkodó ügyekben. Másrészt viszont számos esetben csak az elegendő szakértelemmel rendelkezők tudják feltenni a megfelelő kérdéseket a szakértőknek; ez pedig nagyban befolyásolhatja az ügy kimenetelét is.

---

¹⁷⁹ A zárt közösségek orrvadászattal vagy mérgezéssel kapcsolatos bűnügyek esetén is gondot jelenthetnek. Az interjúk alapján nem egyszer felmerült már a gyanúja annak, hogy a helyi rendőrök egy-egy környezeti bűnözéses eset kapcsán kiszivárogtatták a tervezett rajtaütés helyszínét és időpontját. Néhány interjúalany véleménye alapján úgy tűnik, vidéken ritkán jelentik a természet elleni bűncselekményeket – még akkor sem, ha tudják, ki a terhelt.

7.2. Vádemelés

Természet elleni bűncselekmények esetén a vádemelés komoly kihívásokba ütközik Magyarországon, bár az is igaz, hogy ezek jelentős része a büntetőeljárás korábbi szakaszában jelentkezik. 2015 és 2020 között a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos bejelentett eseteknek kevesebb mint egyötödében került sor vádemelésre. Ugyan a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelemben nem a vádemelés az ügyészség egyetlen eszköze, és önmagában ez az adat is csak kontextusában értelmezhető, mégis viszonylag alacsonynak tekinthető azon ügyek száma, amelyek végül bíróság elé kerülnek. Az elérhető adatok alapján megfigyelhető, hogy a vizsgált időszakban a védett fajok illegális kereskedelme ügyek száma emelkedett, azon esetek száma viszont csökkent, amelyekben vádemelésre és bírósági döntésre is sor került.

7.2.1. Kapacitásbővítés, specializáció és intézményközi együttműködés a természet elleni bűncselekményeknél

A tudásmegosztás a természet elleni bűncselekményekkel szemben fellépő intézményeken belül és az intézmények között egyaránt rendkívül fontos. A nemzeti park igazgatóságok például megfelelő segítséget nyújthatnak ebben az eljárási szakaszban is. Néhány interjúban felmerült, hogy a hazai védett fajok populációira vonatkozó naprakész adatok segíthetnének az ügyészek munkáját. Bár az ügyészek specializálódnak környezeti bűnözésre is, a módszertani és egyéb információk cseréje hozzájárulhatna ahhoz, hogy ezekben az adott esetben összetett ügyekben még hatékonyabb és sikereesebb legyen az ügyészi munka. Az interjúk alapján úgy tűnik, a gyakorlat, hogy amennyiben elérhetők, olyan ügyészek foglalkoznak természet elleni bűncselekményekkel, akik rendelkeznek speciális ismeretekkel a környezeti bűncselekményekről vagy posztgraduális környezetvédelmi szakképzéssel. A környezeti bűnözésre szakosodott ügyészek jelenlétének biztosítására azokban a városokban vagy régiókban különösen szükség van, ahol rendszeresebben történnek ilyen jellegű bűncselekmények.

A kapacitásbővítés, valamint a környezeti és természet elleni bűnözéssel foglalkozó hivatalosan elismert továbbképzések¹⁸⁰ során felhívhatnák a figyelmet a sikeres vádemelések kulcsfontosságú részleteire és a hatékony gyakorlati technikák alkalmazására. A jól képzett ügyészek felkészültebbek és szélesebb eszköztárral rendelkeznek, így nagyobb sikerrel tudják végezni a munkájukat. A természet elleni bűncselekményekről szóló továbbképzések segítségével egyes, korábban a téma iránt még nem érzékenyített ügyészek is könnyebben megismernék, miért jelentenek komoly veszélyt a társadalomra a természetkárosítással járó bűncselekmények. Azon túl, hogy az államnak kötelessége megvédeni, fenntartani és megőrizni a biológiai sokféleséget és a természeti erőforrásokat, a védett fajok illegális kereskedelme számos esetben egyéb, súlyos bűncselekményekkel is kapcsolatba hozható, például szervezett bűnözéssel, korrupcióval, közokirat-hamisítással vagy pénzmosással.

Habár az ügyészeknek más a szerepük, mint a rendőrségnek vagy a NAV-nak, számukra is hasznos lenne az elérhető online adatbázisok használata (akár magyarul is elérhető), amelyek alapján gyorsan kideríthetik, védettnek számít-e egy adott faj. Különösen igaz ez a védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyekre.¹⁸¹ Hasznos lenne továbbá, ha az ügyészek is figyelemmel kísérik a bűnüldöző hatóságok – például a NAV – bejelentéseit, közleményeit és azon kezdeményezéseit, amelyek a védett fajok illegális kereskedelmére, annak részleteire és az egyéb jogsértésekre hívják fel a közfigyelmet.¹⁸² Ezek ismeretében ugyanis könnyebben el tudnák érni, hogy a terhelt ne tudjon sikeresen védekezni azzal, hogy nem volt tisztában a jogszabályokból eredő kötelezettségeivel és a védett fajok természetvédelmi státuszával. Ugyanilyen fontos a közvélemény, a lakosság tájékoztatása is, vagyis, hogy felhívják a közfigyelmet arra,

---

¹⁸⁰ Az ügyészeknek kötelező rendszeresen részt venniük különböző továbbképzéseken. Ezekben a résztvevők kreditpontokat kapnak, amelyek hivatalosan bizonyítják, hogy az illető elvégezte a képzést.

¹⁸¹ A CITES magyarországi Igazgatósági Hatóságának adatbázisa az alábbi honlapon érhető el: <https://www.cites.hu/hu/fajkereso>.

¹⁸² A Nemzeti Adó- és Vámhivatal „Utastájékoztató” nevű kiadványában összefoglalja a védett fajok kivételére és behozatalára vonatkozó információkat és szükséges engedélyeket, valamint figyelmeztetést is tartalmaz: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/utastaj/utastajekoztato-2021>. 2021 nyarának elején pedig közzétett egy tájékoztatót, amelyben figyelmezteti az állampolgárokat, hogy ne hozzanak magukkal védett fajokat a nyaralásról; ez az alábbi linken érhető el:

https://nav.gov.hu/sajtoszoba/hirek/Itt_a_vakacio_20210705. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal az alábbi linken szintén közzétett információkat a növényfajokra vonatkozó jogszabályokról: <https://portal.nebih.gov.hu/-/minden-kulfoldrol-hazautazot-erintenek-a-szigorodo-novenyegeszsegugyi-eloirasok>

milyen veszélyeket rejt a környezeti és természet elleni bűnözés a természetre és a társadalomra nézve.

A közérdekvédelmi ügyészek munkája is nagyban függ a hatékony intézményközi együttműködéstől. A természetvédelmi hatóságokkal folytatott szoros együttműködés ugyanis hatékonyabb munkát eredményezhetne a közérdekvédelmi ügyészek büntetőjogon túli tevékenységében, ezáltal segítené a természetvédelmi célok elérését. Mindenképpen biztató, hogy magyarországi ügyész is csatlakozott az Európai Környezetvédelmi Ügyészhalózathoz (ENPE). A következő lépés egy olyan mechanizmus kidolgozása lehet, amelynek segítségével a többi magyar ügyészhez is minél hatékonyabban eljutnak az együttműködés keretén belül szerzett információk.

7.2.2. A szervezett bűnözés feltételezhető szerepe

Gyakori a kapcsolat a védett fajok illegális kereskedelme és a szervezett bűnözés, a korrupció és más bűncselekménytípusok között. Magyarországon nyomozóhatóság ellenőrzésekor, illetőleg a nyomozáskor az ügyészségnek is nagyobb figyelmet kellene szentelni a természet elleni bűncselekmények szervezett bűnözéshez fűződő lehetséges kapcsolatára. A jövőbeli kutatásoknak érdemes lenne a magyarországi természet elleni bűncselekményeket a szervezett bűnözés oldaláról is megvizsgálniuk – a rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján bizonyos esetekben számos ember dolgozott együtt, adott esetben akár kiterjedt hálózat tagjaként.¹⁸³

---

¹⁸³ Ami a CITES függelékeiben felsorolt fajok szállítását illeti, Harnberger és Zsigmond (n 91) is megemlítették, hogy feltehetőleg nemzetközi hálózatok tagjai állnak azon esetek háttérében, amelyekben nagy számú egyed foglalnak le egyszerre.

7.2.3. Egyéb szempontok, amelyek befolyásolják a vádemelés sikerességét

Természet elleni bűncselekményeknél nagy kihívást jelent a bizonyítás. Bizonyos ügyeknél kifejezetten nehéz bizonyítani, hogy az áldozatok valóban a vadonból származnak, mivel nagy számú egyed laboratóriumi vizsgálata igen komoly költségekkel járhat. Mégis ennek bizonyítása teszi lehetővé, hogy a terheltet felelősségre vonják. A már említett magas költségek miatt azonban a nyomozóhatóságok számos esetben inkább lemondanak az ilyen jellegű vizsgálatokról, ugyanis nekik kell megelőlegezniük a költségeket.

7.3. Bírósági szakasz és büntetőjogi szankciók

A hozzáférhető adatok alapján Magyarországon kihívást jelenthet a természet elleni bűncselekményeknél az egységes jogalkalmazás; átfogó következtetések levonásához azonban további kutatásokra van szükség e területen.

7.3.1. Specializáció

Az interjúk alapján a bírák specializációja nagy segítséget jelentene a természet elleni bűncselekményeknél. Kellő környezetjogi, természetvédelmi szaktudás nélkül jóval több időbe telik megérteni a háttérjogszabályokat és az ügy lényegét. A specializáció, és a rendelkezésre álló kiegészítő tudás tehát jelentősen megkönnyítené a bírák munkáját, akik ezáltal a természet elleni bűncselekmények olyan vonatkozásait is megérthetnék, amelyek máskülönben rejtve maradnának, és amelyek kulcsszerepet játszanak a büntetőjogi felelősség megállapításában. Egyes bírósági döntésekben akár átsiklottak a szakértő – a büntetőjogi felelősség szempontjából mérvadó – megállapításai felett.

7.3.2. Intézményközi együttműködés, információmegosztás

A környezeti bűnözéssel foglalkozó szakértők számára hasznos lenne a visszajelzés, akár csak a büntetőeljárásban született döntések hozzáférhetősége formájában. A NAV, a nemzeti parkoknál dolgozó szakemberek, a természetvédelmi hatóság és a CITES Igazgatósági Hatósága is jelezte, hogy szükségük lenne azokban az ügyekben született

döntésekre, amelyekben valamilyen formában érintettek voltak. A szakmai fejlődés érdekében ugyanis professzionálisan ki kellene értékelní a munkájukat, ehhez pedig elengedhetetlen annak ismerete, hogy milyen indoklással és hogyan végződött egy-egy ügy. A hatóságok érintett tagjai számára is fontos, hogy tudják, hogy az általuk felderített bűncselekmény a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapításával végződött. Az ilyen jellegű visszajelzések – motiváló erejükön túl – hozzájárulhatnak a kockázati profilok további pontosításához is, valamint segítenék a hatóságokat, hogy hatékonyabban tudják végezni a munkájukat. Ezenkívül a CITES Igazgatósági Hatósága csak akkor tud eleget tenni a jelentéstételi kötelezettségének védett fajok illegális kereskedelme kapcsán, ha elegendő információval rendelkezik azokról az ügyekről, amelyek bíróság elé kerülnek. Az engedélyek kiállításánál is kiemelten fontos, hogy a kollégák tudjanak azokról a terheltekről, akiket természet elleni bűncselekmények miatt jogerősen elítélnek. A büntetőeljárásban született döntések további kérelmeket nem igénylő, automatikus megosztása tehát nagy segítséget jelentene mindennapi munkájukban.

7.3.3. Figyelemfelhívás, kommunikáció

A bírák hangsúlyozták, mennyire fontos a közfigyelem felhívása a természet elleni bűncselekményekre és azok súlyosságára. A jogi környezetről szóló fejezetben már kifejtettük, hogy szándékosság nélkül a Btk. ellenkező rendelkezése hiányában nem állapítható meg a büntetőjogi felelősség. A természetkárosításról szóló rendelkezések kivételes esetekben lehetővé teszik az elkövető felelősségre vonását gondatlanságból elkövetett bűncselekmények esetén is.¹⁸⁴

7.3.4. Szankciók természetkárosításnál

Egyes interjúalanyok úgy vélték, a kiszabott büntetőjogi szankciók nem elegendőek ahhoz, hogy eltántorítsák az elkövetőket, emellett viszont úgy gondolták, alapvetően nincs gond a jogszabályi kerettel. Mások ezzel szemben azon a véleményen voltak, hogy a lehetséges szankcióknak kifinomultabbaknak kellene lenniük – például megfelelően

---

¹⁸⁴ Lásd Btk. 7. és 8. §, valamint 242. § (3) bekezdés.

kellene reflektálniuk a jogellenes anyagi haszonszerzésre. Néhányan a büntetőeljárásból fakadó akadályokat is megemlítették, hiszen a természet elleni bűncselekményeknél a társhatóságoknak szoros együttműködése nélkülözhetetlen, és ez kihívásokkal is járhat. Az interjúk és az adatok alapján nem egyértelmű, hogy a kiszabott szankcióknak milyen hatása van. A közigazgatási és a büntetőjogi szankciók kapcsolatát, a különböző jogágak felelősségi rendszeréből fakadó kihívásokat nem vizsgálta ez a kutatás.¹⁸⁵ Az interjúalanyok szerint a közigazgatási bírságok összege korábban viszonylag magas volt, ezzel egyidőben a büntetőjogi szankciókat több interjúalany nem tekintették elég „szigorúnak”.

Az interjúk felhívták a figyelmet arra, hogy azok a személyek, akikre korábban büntetőeljárás keretén belül szankciókat szabtak ki, kaphatnak CITES-engedélyt, ha újra benyújtják a kérvényt a vállalatuk nevében – és ez fordítva is működik. A jogalkotónak érdemes megvizsgálnia ezt a problémát. Ezen felül további kutatásokra lenne szükség a jogi személyek felelősségének vizsgálatára természet elleni bűncselekményeknél.

Magyarországon a védett fajok illegális kereskedelmének minden formája bűncselekménynek minősül (azon fajok esetében, amelyek szerepelnek a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek A vagy B mellékletében). A rendelkezésre álló adatok ennek ellenére azt mutatják, hogy a kiszabott szankciók vagy az alkalmazott intézkedések sok esetben valóban mintha nem reflektálnának e bűncselekmények súlyára. Habár nem a „szigorú”, hanem a természetvédelmi célok elérése szempontjából is jól átgondolt szankciók alkalmazását támogatjuk, a jelenlegi gyakorlat egyik lehetséges oka mégis inkább abban a tévhitben keresendő, miszerint ezek a bűncselekmények nem veszélyesek a társadalomra. Ne a turisták és a negligens állampolgárok legyenek a bűnüldöző hatóságok elsődleges célpontjai, de például egész korallzátonyok tűnhetnek el, ha minden turista csak egyetlen apró darab korallt visz magával haza.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ A jogszabályi környezet változásának (ld. a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény hatálybalépése) hatásait is érdemes lenne megvizsgálni.

¹⁸⁶ Nemcsak az illegális kereskedelem veszélyezteti a korallfajok túlélését, hanem az éghajlatváltozás, a túlhalászás, az óceánszennyezés és a tengerparti földek nem megfelelő használata is; ezek mind hozzájárulnak a problémához.

Amennyiben az illegális kereskedelem közvetlenül veszélyezteti egy védett faj túlélését, úgy a magyar jogszabályok alapján szigorúbb szankciókat is kiszabhat a bíróság. Ezt a rendelkezést alkalmazták abban az esetben, amelyben ritka kaktuszfajokat csempészték Európába magyar terheltek, akik Mexikóból hozták be ezeket a kaktuszokat. Bizonyos kaktuszfajok túlélését is fenyegette az illegális kereskedelem.¹⁸⁷ Számos esetben azonban nem lehet vagy nehéz ezt bizonyítani, pedig a védett fajok illegális kereskedelme egészében véve súlyosan veszélyezteti az egyes fajok túlélését. A nemzetközi közösség és az Európai Unió azért szabályozzák a védett fajok illegális kereskedelmét, és azért tekintik bűncselekménynek a védett fajok illegális kereskedelmét, mert komoly globális veszélyt jelent a fajok túlélésére, a biológiai sokféleségre és a társadalmunkra nézve is. A védett fajok illegális kereskedelme miatt az őslakosok és helyi közösségek különösen nagy kihívásokkal kell szembenézzenek – ilyenek például a nagyfokú bizonytalanság, a megélhetési lehetőségek és a gazdasági javak eltűnése, valamint esetenként a természet elleni bűncselekményekre válaszul a katonaságot is bevető fellépés.¹⁸⁸ A védett fajok illegális kereskedelme tehát – a szervezett bűnözésen, korrupción és a többi kapcsolódó bűncselekményen túl is – közvetlen, látható következményekkel jár a társadalomra nézve. A további következmények közé tartozik a nagymértékű természetkárosítás, a fajok kipusztulása és a biológiai sokféleség csökkenése. A természeti környezetünk felélése pedig a társadalmi folyamatokra is kihatással van. Ezek a súlyos, de gyakran közvetett következmények talán nem annyira kézzel foghatóak, mint a lopás alapesete, de ezeket a tényezőket mind figyelembe kell venni a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben, akár vádemelésről, akár bírói döntés meghozataláról legyen szó. A témában jártas, kellő ismeretekkel rendelkező ügyészek és bírák tisztában lesznek ezekkel a súlyos következményekkel, és figyelembe fogják tudni venni mindezt akkor is, ha csupán egyetlen példány érintett az ügyben.

---

¹⁸⁷ A jelentés esettanulmányokról szóló részében részletesebben is bemutatjuk ezt az esetet, az adatelemzésről szóló fejezetben pedig írunk az érintett kaktuszfajokról is.

¹⁸⁸ További információkat például az alábbi honlapokon találhat: <https://www.traffic.org/news/the-role-of-indigenous-peoples-and-local-communities-in-combating-illegal-wildlife-trade/> és <https://www.fauna-flora.org/news/smart-illegal-wildlife-trade-local-communities-matter/>.

A rendelkezésünkre bocsátott adatok és azok elemzése alapján összefoglalóan megállapítható, hogy a magyarországi ügyek ritkán kerültek bíróság elé, védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyekben pedig évek óta egyre kevesebb ügyben születik bírósági döntés. Az is egyértelműen látszott azonban, hogy ha bíróság elé került egy védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügy, akkor legtöbbször meg is állapították a terhelt büntetőjogi felelősségét. A szabadságvesztés és a pénzbüntetés voltak a leggyakrabban kiszabott büntetések, míg a leggyakoribb intézkedések közé a próbára bocsátás, a megrovás és az elkobzás tartoztak. A különböző intézkedések, illetve ezek megfelelő alkalmazása kulcsfontosságúak a természet elleni bűncselekményekkel szemben folytatott küzdelemben, bizonyos intézkedéseket büntetések helyett is lehet alkalmazni. Azokban az esetekben, amelyekben az elkövetett büntetendő cselekmény már nem jelent komoly veszélyt a társadalomra, elegendő lehet a terheltek megrovása – amennyiben a legenyhébb büntetőjogi szankció is felesleges volna.¹⁸⁹ Ezzel nem önmagában van probléma; ám ezt a kérdéskört érdemes lehet behatóan megvizsgálni annak fényében, hogy az illegális kereskedelem milyen veszélyeket jelent a természetre és a társadalomra nézve. A védett fajok illegális kereskedelmével kapcsolatos ügyekben a vizsgált időszakon belül egyszer sem regisztráltak foglalkozásától való eltiltás, ami a félig strukturált interjúk fényében meglepő lehet. Az illegális pénzmozgásokhoz kapcsolódó szankciók, valamint a vagyonvisszaszerzés hatékonyabb alkalmazása igen hasznos lehet a védett fajok illegális kereskedelmét érintő ügyekben. Kulcsfontosságú ugyanis, hogy a természet elleni bűncselekmények ezen jövedelmező formáira megfelelően reagáljanak a bíróságok.

7.4. Prevenció

Ugyan a SWiPE projekt célkitűzései között elsősorban nem a megelőzés, hanem a vádemelések sikerességének növelése, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés javítása szerepel, az interjúkból mégis világosan kiderült, milyen meghatározó szerepet játszik a megelőzés a természet elleni bűncselekmények elleni fellépésnél erőforrások biztosítása a sikeres prevencióra. A természet elleni bűncselekmények hatásairól szóló

---

¹⁸⁹ Btk. 64. §. A természet elleni bűncselekményekben rejlő társadalmi veszélyekről a korábbi bekezdésekben olvashat.

tájékoztatás hozzásegíthet a megelőzési célok eléréséhez, a természetvédelmi szervezetek pedig kellő tapasztalattal és iránymutatással rendelkeznek az ilyen jellegű figyelemfelhívó tevékenységek megvalósításához.¹⁹⁰

8. Ajánlások

A rendelkezésünkre bocsátott adatok és az interjúk elemzése alapján kijelenthető, hogy mint világszerte, Magyarországon is jelenlévő probléma a természet elleni bűncselekmények előfordulása. A SWiPE projekt ezért a meghatározott kihívásokra vonatkozó ajánlásokat fogalmazott meg (prioritási sorrendben) a természet elleni bűncselekmények visszaszorítására Magyarországon.

1. **A természet elleni bűncselekmények sokszor nincsenek kellő súllyal kezelve. A látencia magas, az elkövetett cselekményeknek csak töredékére derül fény. Emellett pedig kevés ügy jut el a bíróságok elé, és végeredményben arra a helytelen következtetésre lehet jutni, hogy e bűncselekménytípus kis számban fordul elő hazánkban. Az esetek sikeres felderítése és a nyomozás a sikeres vádemelés szempontjából is kulcsfontosságú.**
  - 1.1 Magyarország könnyen olyan országgá válhat az elkövetők szemében, ahol a jogellenesen szerzett nyereség és az egyéb előnyök messze felülmúlják a felderítés vagy a felelősségre vonás kockázatát. Ezt elkerülendő, a hatósági eljárások és a bűnüldözés különböző fázisaiban résztvevő szereplőknek – az EMPACT prioritásaival összhangban – kiemelten kellene kezelnie a természet elleni bűncselekmények felderítését, vizsgálatát, és a vádemelést. A megfelelő pénzügyi

---

¹⁹⁰ A TRAFFIC munkájának jelentős része a fogyasztói viselkedés megváltoztatására irányul, amelyhez tényeken és kutatási eredményeken alapuló szociológiai, pszichológiai, gazdasági és marketingben ismert megoldásokat használ azzal a céllal, hogy csökkentse a veszélyeztetett vadon élő fajok illegális kereskedelmét. További információ: <https://www.traffic.org/what-we-do/projects-and-approaches/behavioural-change/>. A Fauna & Flora International (FFI) nemrég tanulmányozta, milyen lehetőségek rejlenek a szituációs bűnmegelőzésben védett fajok illegális kereskedelme esetén. További információ: <https://www.fauna-flora.org/approaches/species-and-habitats/combating-illegal-wildlife-trade/situational-crime-prevention/>. A WWF Magyarország partnerként részt vett a EuroLargeCarnivores LIFE projektben, amelynek egyik célja többek között a nagyragadozókkal kialakuló konfliktusok megelőzése volt. További információ: <https://www.eurolargecarnivores.eu/en/>.

és humánerőforrások allokálása elengedhetetlen ahhoz, hogy az ilyen jellegű bűncselekmények súlyát a döntéshozatali szinteken is elismerjék.

- 1.2 A bűnüldöző szervek munkája során kiemelten fontos a különböző intézmények együttműködése és az adatcseréken, adatelemzésen és helyzetértékelésen alapuló, kockázatkezelésre épülő munkafolyamatok alkalmazása. Az érintett bűnüldöző szervek és hatóságok (pl. ügyészség, ORFK, KR NNI, NAV, Pest Megyei Kormányhivatal, CITES Igazgatási Hatóság) határozzanak meg közösen, szakmai alapokon nyugvó célokat, valamint a célok eléréséhez szükséges mérföldköveket, amelyek alapján nyomon követhető az együttműködés sikeresége. A NEST alkalmas fóruma és koordinátora lehet e munkának; e feladatok hatékony ellátásához erőforrások allokációja is szükséges.
- 1.3 A rendszeres továbbképzéseknek minden szinten fontos szerepe van az jelentős személyzeti fluktuáció miatt, de ez kiemelten fontos a felderítésen dolgozó hatóságoknál.
- 1.4 Javasoljuk, hogy a nyomozók és az ügyészek fordítsanak figyelmet a védett fajok illegális kereskedelméhez köthető illegális pénzmozgásokra is. Ez többek között felhívna a figyelmet ezen bűncselekmények súlyosságára és igen jövedelmező jellegére, és lehetőség nyílna az erre reflektáló szankciók kiszabására. A bűncselekményekből származó illegális bevételek visszaszerzésének lehetőségeit is célszerű lenne jobban kiaknázni.
- 1.5 A hatóságok – különösen a rendőrség és a kormányhivatalok – éves költségvetéseinek kialakításakor be kell tervezni a természet elleni bűncselekmények felderítése kapcsán megjelenő többletköltségeket (pl. DNS-tesztek a bizonyítékok gyűjtéséhez, elkobzott élő példányok megfelelő elhelyezése és tartása, szakértői díjak).
- 1.6 A természet elleni bűncselekményeken dolgozó bűnüldöző szervek számára állítsanak össze olyan protokollokat, amely előírja a bizonyítékok helyszínen történő gyűjtésének rendjét.
- 1.7 A rendőrség szervezeti kihívásai miatt javasoljuk egy olyan szervezeti struktúra kialakítását, amelyben a környezeti bűnözéssel kapcsolatos ügyekben hatékonyabban lehetne kihasználni az irányítási és vezetési jogokat.

2. **Az intézményközi együttműködés kulcsfontosságú a természet elleni bűncselekmények visszaszorításánál. Ez ágazati tudáson kívül koordinált együttműködést is megkíván a hatósági eljárásokban és a bűnüldözésben érintett szervektől.**
- 2.1 Javasljuk a NEST tudás- és információmegosztó hatékonyságának és koordináló szerepének további növelését. Az 1. pontokban leírtakat kiegészítendő, a NEST tagjait alkotó hatóságoknak – a hatályos jogszabályokat tiszteletben tartva – érdemes lenne egymással megosztaniuk a NAV profilkészítéséhez és kockázatelemzéséhez szükséges információkat. A NEST továbbképzésekre és a természet elleni bűncselekményekkel szembeni küzdelem újabb módjairól folytatott eszmecserekre kitűnő fórum, javasoljuk ezeknek a tevékenységeknek a fenntartását és amennyiben majd szükséges, fejlesztését.
- 2.2 Javasljuk egy visszajelzési rendszer kialakítását. A természet elleni bűncselekmények kapcsán induló eljárásokban résztvevő különböző szervek osszák meg a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben született döntéseket az összes érintett hatósággal és szakértővel. Az ügyek kimenetelével (pl. nyomozás megszüntetése, elterelés, vádemelés, bírósági ítélet), kapcsolatos információ a többi szerv számára is jelentőséggel bír a saját munkájuk hatékonyságával kapcsolatban.
- 2.3 Szükséges, hogy a közérdekvédelmi ügyészek rendelkezésére elegendő információt szolgáltatson minden jogalkalmazó szerv, különös tekintettel a természetvédelmi hatóságokra; a közérdekvédelmi ügyészek munkája eredményesen kiegészíti a büntetőjogi szankciórendszert természet elleni bűncselekmények esetén is.
- 2.4 A különböző hatóságok együttműködése elengedhetetlen a releváns területen tevékenykedő érintett nem kormányzati szervezetekkel (pl. TRAFFIC, MME, WWF Magyarország) is. Ezek a szervezetek speciális ismeretekkel rendelkeznek bizonyos bűncselekményekkel kapcsolatban, és egyes munkák elvégzéséhez (pl. képzések, tanulmányutak és találkozók szervezése, tanulmányok elkészítése) megfelelő erőforrás áll rendelkezésükre.
3. **Bizonyos természet elleni bűncselekmények (pl. védett fajok illegális kereskedelme) határokon átívelő aspektusokkal rendelkeznek, így ezeknél a bűncselekményeknél nemzetközi együttműködésre van szükség.**

- 3.1 Kulcsfontosságú, hogy a magyar hatóságok továbbra is aktívan részt vegyenek az uniós tagállamok alkotta EMPACT munkájában és az általa szervezett akciókban. Emellett támogatjuk, hogy a bűnüldözésben résztvevő szervek lehetőségeikhez mérten alkalmazzák a nemzetközi és uniós szakmai hálózatokban (pl. Europol, Interpol, EnviCrimeNet, ENPE, EUFJE, Eurojust) megismerhető jó gyakorlatokat, és vegyenek részt – továbbra is – aktívan ezeknek a szervezeteknek a munkájában.
- 3.2 A magyar szervek kövessék figyelemmel a NEST pedig lehetőségeihez mérten széles körben kommunikálja a nemzetközi akciókból levonható Magyarországon is releváns tanulságokat.
4. **A természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek jellemzően összetettek és speciális szakértelmet igényelnek, ezért kulcsfontosságú a megfelelő szaktudás biztosítása és a rendszeres továbbképzés.**
- 4.1 Habár a természet elleni bűncselekmények és azok megítélése bizonyos mértékig az egyetemi, főiskolai tanterv részét képezik, és a belső képzésekben is helyet kaphatnak, javasoljuk, hogy e téma hangsúlyosabban jelenleg meg a felsőoktatási és a továbbképzési tantervekben. A hatékony fellépés szempontjából elengedhetetlen, hogy a hatósági eljárások és a bűnüldözés különböző fázisaiban résztvevő minden szereplő ismerje ezen bűncselekmények jellegzetességeit, hogy milyen veszélyeket rejtenek a természetre és társadalomra nézve, valamint legyenek tisztában a megfékezésükre irányuló időszerű stratégiákkal. Javasoljuk továbbá a rendszeres és a helyszíni ellenőrzésekkel kapcsolatban gyakorlati tudás átadására irányuló továbbképzéseket. Ez kiemelten fontos lehet a kormányhivatalok, a rendőrség, és a NAV témával foglalkozó alkalmazottai számára.
- 4.2 Az, hogy környezetvédelemre specializálódó ügyészek dolgoznak természet elleni bűncselekményeken, egyértelműen jó gyakorlat, emellett pedig az igazságszolgáltatás függetlenségét tiszteletben tartva javasoljuk, hogy a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ítélkezési tevékenységre a jogalkotó jelöljön ki kizárólagos illetékességű bíróságokat; szakmai tudásuk alapján kijelölt bírák hozzanak döntést ezekben az ügyekben.
- 4.3 Javasoljuk egy hivatalosan elismert szakmai továbbképzés kialakítását ügyészek és bírák számára, amely a környezeti problémákon belül kifejezetten a természet

elleni bűncselekményekere (pl. illegális kereskedelem, mérgezések, illegális elejtés) helyezi a hangsúlyt.

4.4 A jelentésben vizsgált hatóságok esetében komoly problémát jelent a rendelkezésre álló munkaerő alacsony száma, így fontos lenne az emberi erőforrások és egyéb kapacitások erősítése – különös tekintettel a NEST-ben résztvevő hatóságokra – felmerülő feladataik kielégítő ellátása érdekében.

5. A természetkárosítási bűncselekménynél élővilág-védelmi igazságügyi szakértőt kell bevonni a büntetőeljárásban felmerült szakkérdések tisztázására.

5.1 Az egyes ügytípusokban a szakértői munka egységesen magas minőségét, átláthatóságát módszertani levelek, szakmai iránymutatások biztosíthatják, melyek kiadása, közzététele a Magyar Igazságügyi Szakmai Kamara jogköre és a Kamara természetvédelmi szakterületet magába foglaló szakmai tagozatának felelőssége.

5.2 Kulcsfontosságú, hogy ezen, továbbá a tájvédelmi szakterületen, legyen elegendő számú, magasan képzett és az igazságügyi eljárásokban széles körű tapasztalatokkal rendelkező igazságügyi szakértő, akik könnyen kereshető, releváns információkat tartalmazó, nyilvános adatbázisokban is szerepelnek, így a kirendelő hatóságok számára gyorsan elérhetőek.

6. A magyar jogrendszer alapvetően megfelelően biztosítja a természet elleni fellépés kereteit, hármas felelősségi rendszerben különböző eljárásokat lehetővé tesz természet elleni jogsértések esetén.

6.1 Kulcsfontosságú, hogy az összes érdekelt fél hatékonyan éljen a jogszabályok keretein belül rendelkezésre álló lehetőségekkel. Mivel a büntetőjogban nem elsődleges cél a környezet helyreállítása és a természet elleni bűncselekmények által okozott károk megtérítése, ezért kulcsfontosságú, hogy a közérdekvédelmi ügyészek számára rendelkezésre álljon elegendő információ a nem büntetőjogi fellépéshez (például okozott környezeti károk megtérítése iránti kereset indítása).

6.2 A jogalkotónak hatékonyan kell kommunikálnia a hatályos jogszabályokról, hogy mindenki – az állampolgárok és a hatóságok egyaránt – megértse szükséges mértékben e terület komplex szabályozását. A megfelelő kommunikáció kulcsfontosságú a bűncselekmény tudati oldalának megítélése szempontjából is.

6.3 A jelentés írásának időpontjában még tart az uniós döntéshozatali folyamat az új környezeti bűnözésről szóló irányelv javaslatáról. A természetvédelmi célok

eléréséhez létfontosságú, hogy a magyarországi NEST tagjai proaktívan támogassák az Európai Bizottság javaslatát.

- 6.4 A fentieken túl megfontolandó, hogy a Btk. térjen ki a természetkárosításból fakadó pénzügyi eszközök és a jogellenesen szerzett nyereség kérdéseire, valamint a védett fajok illegális kereskedelmének mértékére, gyakoriságára vagy haszonszerzési céljára. Az Országgyűlés és más jogalkotó döntése előtt azonban további kutatásokra van szükség a magyar jogi környezet mélyreható megértéséhez és a megfelelő megoldás azonosításához, amelynek segítségével, jogalkotói szinten is lehet reagálni a természet elleni bűncselekmények például pénzügyi vetülete által támasztott kihívásokra.
- 6.5 A Btk. vagyoneklobzásról szóló részében az előbbieken felül külön ki kellene térni a védett fajok illegális kereskedelmére vagy a természetkárosításra annak érdekében, hogy ebben a tárgykörben megfordítható legyen a bizonyítási teher. Ebben az esetben ugyanis ahhoz, hogy a terhelt elkerülhesse a vagyoneklobzást, neki kell bizonyítania, hogy a vagyon nem bűncselekmény elkövetéséből származik.
- 6.6 Javasoljuk, hogy a Kormány a környezet és természet elleni bűncselekményekkel szembeni hatékony fellépés érdekében fontolja meg a NAV által javasolt és a CITES magyarországi Igazgatósági Hatósága által is támogatott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet módosítására irányuló javaslatot, amely megteremthetné a hatóságok kölcsönös tájékoztatását ezekben az ügyekben.
- 6.7 Társaságok vagy képviselőik általi jogellenes, védett fajok kereskedelmével kapcsolatos tevékenységek és ezen vállalatok és a képviselőik közötti kapcsolat több figyelmet, és amennyiben alapos mérlegelés után ez megállapítható, akár jogszabálmódosítást is igényel.
- 6.8 A hatályos jogszabályok értékelésénél és módosításánál elengedhetetlen az érdekelt felekkel való érdemi egyeztetés, a véleményük becsatornázása. A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok alkalmazása kapcsán nélkülözhetetlen a rendőrség, a természetvédelmi hatóságok, a CITES Igazgatási Hatóság, az ügyészek és a bírák, valamint az érdekelt nyilvánosság érdemi bevonása is. Javasoljuk, hogy a

jogszabályokat csak az érdekelt felekkel való átfogó konzultáció után módosítsa a jogalkotó.

7. A természet elleni bűncselekményekkel szemben megalapozott jogalkotói döntések meghozatalához és a jogalkalmazás elemzéséhez, e bűncselekménytípus elleni fellépéshez elengedhetetlen a kiváló minőségű adatok gyűjtése és ezek elemzése is.

7.1 A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó adatokat gyűjtő hatóságoknak biztosítaniuk kell az adatok átláthatóságát és hozzáférhetőségét a bűnüldözés különböző fázisában résztvevő szervezetek számára. Az ilyen ügyekben született bírósági döntést további kérelmek nélkül meg kellene osztani NEST-ben résztvevő szervezetekkel, és amennyiben lehetséges, a nyilvánossággal is.

7.2 Az adatok megosztásakor a hatóságoknak biztosítsák, hogy az olyan információkhoz (pl. ügyszámhoz) is hozzá lehessen férni, amelyek lehetővé teszik a büntetőeljárás különböző fázisaiból származó adatok összekapcsolását, hogy az egyes ügyek a büntetőeljárás minden fázisában nyomon követhetők legyenek a felderítéstől a bírósági döntés meghozataláig. Ennek segítségével hatékonyabban lehet kutatni az összefüggéseket a természet ellen elkövetett bűncselekmények kapcsán.

8. A közfigyelem felhívása a természet elleni bűncselekményekre szintén nélkülözhetetlen.

8.1 Az érintett hatóságok számára (pl. CITES Igazgatósági Hatósága, NAV, ügyészség) forrásokat szükséges elkülöníteni a hatékony belső és külső kommunikációhoz, a munkatársak, a vezetők, valamint a nyilvánosság figyelmének felhívása érdekében.

8.2 A hatóságoknak, az ügyészségi és a bírósági szervezetrendszernek – a civil természetvédő szervezetekkel együttműködésben – kiemelt szerepük van az egyes szervezeteken belüli figyelemfelhívó kezdeményezések mellett a természet elleni bűncselekményekkel kapcsolatos széles körű ismeretterjesztésben is. Kriminológusok és más természet elleni bűncselekményekkel és bűnmegelőzéssel foglalkozó szakemberek is segíthetik ezeket a szerveket abban, hogy megtalálják a hazai helyzethez legjobban illő kommunikációs megoldásokat.

8.3 Javasoljuk a védett fajokkal kapcsolatos adatok transzparens megosztását az egyéb érdekelt felekkel is (pl. hivatásos vadászok, természetvédelmi őrök), valamint ahol releváns, az állatokra rögzíthető nyomkövetők használatát, mivel ezek az eszközök

elrettentő hatásuknak köszönhetően hozzájárulhatnak az elkövetett bűncselekmények számának csökkenéséhez.

9. A természetvédelmi és vadgazdálkodási hatóságok együttműködése, valamint összehangolt tevékenységük hatékonyan szolgálhatja a természetvédelmi célok elérését.

9.1 A természetvédelmi és vadgazdálkodási kérdések összehangolásában hatékonyabb kommunikációra van szükség, ezért javasoljuk, hogy az érintett felek (pl. NPI-k, OMVK, OMVV, WWF Magyarország, MME) az AM megfelelő főosztályainak koordinálásával párbeszédet kezdeményezzenek az egyes védett és vadászható fajok transzparens monitorozásáról és adaptív kezeléséről.

9.2 Különösképpen a zárttéri apróvadtenyésztés helyszínein javasoljuk, hogy az élvezefogó csapdázást végző hivatásos vadászok és helyileg illetékes természetvédelmi őrök között bizalmi, egymás munkáját segítő kapcsolat alakuljon ki. Így az élvezefogó csapdába véletlenül bekerült védett és fokozottan védett ragadozómadarakat a hivatásos vadász kezdeményezésére a természetvédelmi őr megfelelő élőhelyen sértetlenül engedje szabadon.

10. A jelentés alapján egyéb témákban további kutatásokat javasolunk.

10.1 Szorgalmazzuk, hogy kutatók, az ügyészi, vagy a bírósági szervezetrendszer képviselői tanulmányozzák behatóan a természet elleni bűncselekmények ügyében hozott bírósági döntéseket. A részletes elemzés térjen ki az első-, másod- és harmadfokú eljárások eltérő kimenetére, a felek és a bíróság érvelésére, az alkalmazott szankciókra, az eljárások hosszára, a területi különbségekre és a Kúria szerepére is. Emellett a 7.2 ajánlásban említett szükséges információk birtokában az egyes ügyeket a büntetőeljárás egészében is szükséges lenne elemezni.

10.2 A természet elleni bűncselekményekre vonatkozó legmegfelelőbb időszerű bűnmegelőzési módszerek meghatározása és az e téren folyó kutatások kiegészítik e jelentés megállapításait.

10.3 Javasoljuk a természet elleni bűncselekmények és a szervezett bűnözés kapcsolatára fókuszáló, magyarországi relevanciával bíró kutatás elvégzését, ennek segítségével átláthatóbbá válna, hogy milyen szervezett bűnözői hálózatok működnek Magyarország határain belül és kívül, ezáltal hatékonyabban lehetne fellépni ellenük. A természet elleni bűncselekmények pénzügyi, gazdasági részével – többek

között az ebből származó nyereséggel, illetve az ezzel összefüggésbe hozható pénzmosással vagy az érintett fajok piaci értékével – kapcsolatos kutatások pedig segíthetnek az ügyészeknek és a bírának a bűncselekmény súlyának a megértésében.

- 10.4 Az ügyészség vagy az e területtel foglalkozó kutatók további elemzései szükségesek, hogy megállapítható legyen az előkészítő ülések, az egyezség, és alternatív vitarendezési megoldások lehetősége és szerepe a természet elleni bűncselekményeknél.
- 10.5 További kutatás szükséges annak megállapítására, hogy mi tántorítja el a potenciális elkövetőket a természet elleni bűncselekmények elkövetésétől, mely szankciók a leghatékonyabbak, és milyen egyéb eszközök állnak rendelkezésre ezen bűncselekmények megelőzésére. A hármass környezeti felelősségi rendszer további elemzése e kontextusban segíthet e kérdések tisztázásában is. Hasznos lenne továbbá a próbára bocsátott elkövetők utókövetése is, hogy kiderüljön az alkalmazott szankciók valóban eredményesnek bizonyultak-e például a védett fajok illegális kereskedelmének megakadályozásában. Ezenkívül érdemes lenne mélyrehatóan elemezni az egyes büntetések és intézkedések hatását, visszatartó erejét. A visszaesőket a magyar kontextusban is érdemes lenne megérteni, külön hangsúlyt helyezve a természetes személy elkövetők és a törvénysértő gazdasági társaságok közötti kapcsolatra is.
- 10.6 További adatokra és ezek elemzésére lenne szükség annak érdekében kutatók vagy maguk a hatóságok részéről, hogy megérthessük a kormányhivatalok szerepét azon természetvédelmi jogsértések ügyében, amelyek áldozatai nem tartoznak a CITES hatálya alá. Ezentúl pedig a kormánynak a hatályos jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően utólagos hatásvizsgálatot kellene végeznie a Btk. 2021. decemberi, a természet elleni bűncselekményeket érintő módosításáról.
- 10.7 A természetvédelmi szabálysértések elemzése is szükséges egy átfogó képhez a természet elleni bűncselekmények magyarországi helyzetéről.

Felhasznált irodalom

B/12207 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2019. évi tevékenységéről http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/admin/2020/10/ogy_beszamolo_2019.pdf.

B/7481 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2018. évi tevékenységéről http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/v1xpafighz/2020/08/ogy_beszamolo_2018.pdf

Elek Balázs, „A »jogi tévedés« a Természetkárosítás Bűncselekménnyel Összefüggésben”, *Ünnepi kötet Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*, vol 81 (Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica 2018).

Elek Balázs, *Vadászok, Halászkok a Büntetőjog Hálójában* (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft 2015).

Belovics Ervin, *Büntetőjog I. Általános Rész* (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft 2020).

Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós és Sinku Pál, *Büntetőjog II. Különös Rész* (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft 2019)-

Az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust), „Report on Eurojust’s Casework on Environmental Crime”.

Várhegyi Éva, „A Környezeti Büntetőjog Bírósági Gyakorlata Különös Tekintettel a Természetkárosítás Büntette Elemzésének Tapasztalatai Alapján” (2013).

Gárdos-Orosz Fruzsina, Zakariás Kinga (eds), *Az Alkotmánybírósági gyakorlat – Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020* (ORAC 2021).

Deák Gábor, Árvay Márton és Horváth Márton, „Using Detection Dogs to Reveal Illegal Pesticide Poisoning of Raptors in Hungary” (2020) 69 *Journal of Vertebrate Biology*.

Gross, Giovanni, „EU Harmonisation Competences in Criminal Matters and Environmental Crime”, *Environmental Crime in Europe* (Hart Publishing 2017).

Harnberger György és Zsigmond Csaba, „A veszélyeztetett vadon élő fajok szállításának vámhatósági ellenőrzése” (2020) 20 *Magyar Rendészet*.

Silva, João Pedro et al., „LIFE & Wildlife Crime”.

Árvay Márton, Horváth Márton és Deák Gábor, „Vadvilág Ellen Elkövetett Bűncselekmények Ragadozómadár-Mérgezések” (MME, WWF Magyarország) <https://wwf.hu/public/uploads/toltsdle/1637331362-swipe-ragadozomadar-mergezesek.pdf>.

Balogh Nikoletta és Szilágyi János Ede, „Környezeti Ügyek Az Ügyészség Büntetőjogi Szakágának Gyakorlatában”, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai* (Miskolc Bíbor 2014).

Olof Liberg és mások, „Shoot, Shovel and Shut up: Cryptic Poaching Slows Restoration of a Large Carnivore in Europe” (2012) 279.

Polt Péter, Varga András Zsolt és Vókó György, *Az Ügyészek Nagy Kézikönyve* (Budapest CompLex 2013).

Király Tibor, *Büntetőeljárás Jog* (Osiris Kiadó Kft 2003).

TRAFFIC az Európai Bizottság számára: „Áttekintés a CITES függelékeiben felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban. 2019 januártól 2018 decemberig.”

TRAFFIC, „Áttekintés a CITES függelékeiben felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban. 2019 januártól 2019 decemberig.”

TRAFFIC, „Áttekintés a CITES függelékeiben felsorolt védett fajok lefoglalásáról az Európai Unióban. 2019 januártól 2020 decemberig.”

Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala, „Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit”.

Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala, „World Wildlife Crime Report. Trafficking in Protected Species”.

Van Bockel, Willem Bastiaan, *The Ne Bis in Idem Principle in EU Law* (Kluwer Law International 2010) <http://hdl.handle.net/1814/14641>.

Nemzetközi jog

Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről, 1973 (993 UNTS 243).

Európa Tanács, 1950. november 4-i az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye

Európa Tanács, 1999. január 27-i a korrupcióról szóló büntetőjogi egyezmény, Eur. T.S. No. 173.

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 1976 (999 UNTS 171).

Az ENSZ Közgyűlése, Az Egyesült Nemzetek Korrupció elleni egyezménye, 2003. október 31., A/58/422.

Európai uniós jogszabályok

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes keretbe foglalt változata, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 326/241, Európai Unió, 2012.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 83/53, Európai Unió, 2010.

A Bizottság 865/2006/EK rendelete a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról

A Tanács 338/97/EK rendelete a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről

A Tanács 338/97/EK rendeletének hatálya alá tartozó fajok listája (A Bizottság (EU) 2021/2280 rendelete (2021. december 16.) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendelet és a 338/97/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 865/2006/EK bizottsági rendelet módosításáról)

A Bizottság 2019/1587/EU végrehajtási rendelete (2019. szeptember 24.) egyes vadon élő állat- és növényfajok példányai Unióba történő behozatalának a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendeletben foglaltak szerinti tilalmáról

A Bizottság 792/2012/EU végrehajtási rendelete (2012. augusztus 23.) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendeletben előírt engedélyek, bizonyítványok és más okmányok mintáira vonatkozó szabályok megállapításáról és a 865/2006/EK bizottsági rendelet módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2008/99/EK irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről [2008], Hivatalos Lap L 328/28.

Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata

C-176/03. sz. ügy: Az Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Unió Tanácsa, 2005. szeptember 13-i ítélet.

C-440/05. sz. ügy: Az Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Unió Tanácsa, 2007. október 23-i ítélet.

Magyar jogszabályok

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény.

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

A ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény.

A halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény.

A közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény.

A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet.

A természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról szóló 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet.

A védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról szóló 348/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet.

A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól szóló 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendelet.

A környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet.

Alkotmánybírósági határozatok

11/1992. (III. 5.) AB határozat.

53/1993. (X. 13.) AB határozat.

14/2004. (V.7.) AB határozat.

8/2017 (IV. 18.) AB határozat.

Magyarországi ítélkezési gyakorlat

EBD 2017.B.8.

BH2006. 155.

Kunszentmiklósi Járásbíróság, 03070/217/2013 Bü.

Szolnoki Járásbíróság, 66.B.643/2014/17.

Hatvani Járásbíróság, 03070/531/2014. Bü.

Bajai Járásbíróság, 29022/97-11/2016.

A védett fajokat érintő bűncselekmények elemzése fejezetben elemzett esetekben nem volt hozzáférésünk az ügyszámokhoz.

Jogalkotási javaslatok, értékelések és egyéb források

Európai Bizottság, Javaslat az Európai Parlament és a Tanács irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről, valamint a 2008/99/EK irányelv felváltásáról, COM (2021) 851.

Európai Bizottság, „Az Európai Parlament és a Tanács 2008. november 19-i 2008/99/EK környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvnek értékelése (Irányelv a környezet büntetőjog általi védelméről)” (2020).

2021. szeptember 28-án Soczó Rafael, 2022. május 6-án pedig Daróczi István előadása a Magyarországi Környezeti Biztonsági Munkacsoport továbbképzésén.

Tilki Katalin, „A természetkárosítás bűncselekménye felderítésének és vizsgálatának kérdései” című előadás (2021)

https://okri.hu/images/stories/esemenyek/2021/termeszvetved_konf_2021.10.12/005_Tilki_Katalin.pdf.

Teszár László, „A természetvédelem és a természetkárosítás az ügyészi feladatok Tükrében” című előadás (2021)

https://okri.hu/images/stories/esemenyek/2021/termeszvetved_konf_2021.10.12/003_Teszr_Lszl.pdf.

Félig strukturált interjúk, amelyeket a SWiPE magyarországi csapata készített a KR NNI Környezeti Bűnözés Elleni Alosztályán, az ORFK-n, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál és a CITES magyarországi Igazgatósági Hatóságánál, valamint a megyei kormányhivatalokban és a nemzeti parkok (Aggtelek, Bükk, Duna-Dráva, Duna-Ipoly, Hortobágy) igazgatóságain dolgozó munkatársakkal, ügyészekkel – beleértve az ENPE (Európai Környezetvédelmi Ügyészhalózat) magyar tagjait is –, bírakkal, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes irodájában dolgozó kollégákkal, a Nemzetközi Vadvédelmi Tanács (CIC), az Országos Magyar Vadászati Védegylet (OMVV), az Országos Magyar Vadászkamara (OMVK) és a WWF Magyarország munkatársaival, valamint a Nemzeti Közsolgálati Egyetem kutatóival, az Országos Kriminológiai Intézet egyik kriminológusával, egy vadással, egy vadgazdálkodási szakértővel és egy kisállatkereskedés vezetőjével.